

FØRSTE STEG

2 2016

ET TIDSSKRIFT FOR BARNEHAGELÆRERE
FRA UTDANNINGSFORBUNDET

Digital hverdag

- Barnehageansatte mangler digital kompetanse, viser undersøkelse
- Ny studie om barns mediebruk
- Appen erstatter ikke pedagogen, sier forsker side 4–13

Barnehagen som gjør barna friske side 16–19

Tester pedagogenes empati side 20–21

Opprør mot stortingsmelding side 22–25

FØRSTE STEG

2 2016
mai og juni

04

10

54

REPORTASJER

- 04 Digital hverdag: Mange barnehageansatte mangler digital kompetanse, Myrertoppen er et unntak
- 10 Småbarna inntar YouTube, viser ny studie
- 12 Kirketunet barnehage kurser andre i databruk
- 16 Barnehagen som gjør barna friske: Trosterud senter barnehage
- 20 Tester pedagogenes empati
- 22 Ny barnehagemelding: Frykter nasjonal prøve allerede i barnehagen
- 30 Hva er en profesjonsutøver? Solveig Østrem svarer
- 32 Skolesamarbeid: – Jo mer vi vet om barna jo bedre, mener rektor
- 34 Grøss og gru: Barnehagene trenger flere skumle voksne

FAG OG FORSKNING

- 40 Barnehagepolitikken historie del 2
JON KAUREL
- 42 Barnehagelærerutdanningen
– digitale tilstand eller stillstand?
KRISTIN HOLTE HAUG
- 46 Digitale medier i barnehagen
HENRIETTE JÆGER
- 49 Barn som medspillere
INGUNN GALLEFOSS

DEBATT OG KOMMENTARER

- 62 Pedagogikkfaget er under press
EINAR JUELL OG MORTEN SOLHEIM
- 64 Lekemiljøet som ble usynlig
BERIT BAE
- 68 Hva kan vi gjøre for de sensitive barna?
LONE JONASSEN

HVER GANG

- 3 Leder
- 14 Nyhetsblikk
- 27 Sideblikk: Siri Folkvord
Abrahamson
- 28 Barnehageminner:
Carina Olset
- 35 Studentblikk: Daniel Johansen
- 36 Et møte med: Eivor Evenrud

- 58 Nye bøker
- 52 Lek & Lær: Sanseflasker
- 54 Barnehagen min: Nansentunet
musikkbarnehage
- 69 Kontaktforum barnehage:
Nemndskjennelsen – hva gjør
vi nå?

- 70 Juss: Dette plikter arbeidsgiver
når du er syk
TONE HAGEN
- 71 Med styrerblikk: – Jeg skal
kjempe for de minste
ANN KRISTIN HAGHEIM

Første steg nr. 3 2016 kommer 07. oktober.

FØRSTE STEG

Ansvarlig redaktør
Line Fredheim Storvik
linsto@udf.no
93 04 20 94

ABONNEMENT OG ANNONSER

Markedskonsulent
Hilde Aalborg
ha@utdanningsnytt.no
911 99989

KONTAKT OSS

forstesteg@udf.no
Post: Første steg,
Utdanningsforbundet,
Postboks 9191 Grønland, 0134 Oslo
Besøk: Hausmanns gate 17, Oslo
På nett: utdanningsnytt.no

GRAFISK DESIGN

Melkeveien Designkontor
www.melkeveien.no

TRYKK

Ålgård Offset AS
Opstadveien 7, 4330 Ålgård
ISSN 1504-1891

Bekreftet opplag: 28 641 ifølge
Fagpressens Mediekontroll
Utgiver: Utdanningsforbundet

Første steg er medlem av Fagpressen og redigeres etter Redaktørplakaten og Vær Varsom-plakatens regler for god presseskikk. Den som likevel føler seg urettmessig rammet oppfordres til å ta kontakt med redaktøren. Pressens Faglige Utvalg, PFU, behandler klager mot pressen.

Stoff i tidsskriftet kan bare gjengis etter tillatelse fra redaktøren og med kildehenvisning.

Vi forbeholder oss retten til å lagre og utgi stoffet i elektronisk form fra vårt redaksjonsarkiv eller andre databaser som vi har avtale med, herunder å utgi stoffet via internett.

Forside: Sigrid Heggelien Holmgren
Foto: Tore Fjeld

– Jeg skal bli youtuber

Svaret kom fra niåringen da han fikk spørsmål om hva han drømmer om å bli. Fotballproff står ikke lenger på topp. Å tjene penger på å ha sin egen YouTube-kanal er enda mer forlokkende.

– Hva er Dagsrevyen, mamma? spør minstemann en kveld vi leser Albert Åberg. I noen sekunder lurer jeg på om barneoppdragelsen har fått et mørkt hull, før det går opp for meg at det er slutt på tiden da barna ser barne-tv klokka 18:00, og foreldrene ser Dagsrevyen en time seinere. Dagens barn ser barne-tv på Netflix eller nettbrett når det passer dem. Ettåringene lærer å bruke iPad før de kan gå, og vi vegrer oss for snapchat helt til det er den letteste måten å få tenåringen hjem til middag på. Nettvett er nå like viktig som å lære barna å pusse tennene.

Er det noe verre at barna bygger Lego sammen enn om de spiller Minecraft? spør førstelektor Henriette Jæger i temasaken om den digitale barnehagen i denne utgaven av Første steg. Hun mener vi ikke kan kreve at absolutt alt barna gjør i barnehagen skal være meningsfullt.

Barnehagebarn står for den største økingen i bruk av nettbrett de siste årene. Mange barnehager som Myrertoppen og Kirketunet jobber bra med digitale verktøy allerede.

Samtidig sier hele 77 prosent av de barnehageansatte i Norge at de har behov for kompetanseheving i bruk av digitale verktøy, ifølge Barnehagemonitor 2015 som ble lansert i år. Den viser også et kompetansegap mellom assistenter og pedagogiske ledere. For de fleste barnehagelærerne er det neppe viljen, men muligheten som stopper dem fra å bruke digitale verktøy.

«Ansatte må ofte droppe datakurs for å steppe inn for ansatte som er syke», sier Barbro Hardersen i Medietilsynet til Første steg. Kristin Holte Haug ved HiOA påpeker i sin fagartikkel at barnehagelærerne ikke får nødvendig digital profesjonskompetanse under utdanningen. *Styrerne må formidle til de ansatte hvorfor det er viktig å bruke digitale verktøy*, mener styrer Trine Danielsen Selfors, som kurser barnehager i databruk.

Det er viktig at digital kunnskap blir en like naturlig del av utdanningen som barns utvikling, at barnehageansatte har tilgang til digitale verktøy og kurs. Men tid til å sjekke apper og lære seg verktøy bli ofte en hemske for å komme i gang. Hvorfor ikke

la barna vise vei, mens vi venter? Lar vi barna vise vei i dataverdenen, akkurat som det viser oss en maur på tur i skogen, kan vi få mye å snakke om. Det er både samspill og sosial kompetanse på ett brett, og vi får sikkert smettet inn lærdom om kritisk bruk også?

Selv må jeg ta en prat med niåringen om at det kan være lurt å ha en annen yrkesvei i bakhånd, dersom han ikke ender opp som youtuber likevel.

Foto: Bjørn Inge Karlisen

Line Fredheim Storvik

Ansvarlig redaktør
linsto@udf.no

FØRSTE STEG PÅ FACEBOOK

Her får du nyheter, forskning og debatter innen barnehagefeltet, mens du venter på neste utgave av tidsskriftet. **Gå inn og følg oss, da vel!**

Mangler digital kompetanse

Barnehagebarn står for den største økningen i bruk av nettbrett de siste årene. Samtidig sier godt over halvparten av de barnehageansatte at de mangler digital kompetanse. Myrertoppen barnehage er et unntak.

TEKST **BJØRNHILD FJELD OG LINE FREDHEIM STORVIK**
 bjornhild@tastatore.no
 linsto@udf.no
 FOTO **TORE FJELD**
 tore@tastatore.no

Hele 77 prosent av de ansatte i landets 6200 barnehager sier de har behov for kompetanseheving i pedagogisk bruk av digitale verktøy, viser Barnehagemonitor 2015. Det er en landsomfattende undersøkelsen om databruk i barnehagen publisert i år. Den er gjennomført av Senter for IKT i utdanningen på oppdrag fra Kunnskapsdepartementet.

Helle Jacobsen,
 prosjektleder for
 Barnehagemonitor
 2015. Foto: Senter for
 IKT i utdanningen

SULTNE PÅ KUNNSKAP

– Barnehageansatte mangler kompetanse i hvordan de skal bruke digitale verktøy til å lage noe med barna og til å integrere det i sitt pedagogiske arbeid. Vi ser også at de mangler digital døm-

mekraft, som å vurdere troverdigheten på nettinformasjon, forteller prosjektleder for undersøkelsen Helle Jacobsen. De som allerede bruker digitale verktøy med barna ønsker i større grad å lære enn de som ikke gjør det. 25 prosent av personalet opplever at kolleger ikke er interessert i å bruke digitale verktøy i det pedagogiske arbeidet, og at det er begrensende for bruken.

Myrertoppen barnehage er et godt eksempel på det motsatte: Der er nettbrettet en like naturlig del av hverdagen som bøker og spill. Det har de fått pris for.

PRISBELØNT FOR DATABRUK

Toåringen Lavrans trykker med vante fingre på skjermen, og møter blikket til barnehagelæreren.

– Du fikk det til, så bra smiler Marita Olsen, som er barnehagelærer i Myrertoppen barnehage på Kjelsås i Oslo.

Myrertoppen barnehage er prisbelønt for sin databruk. For Lavrans Gjerdalen (t.v.) og Ea Buarø Bjørnevik er nettbrettet en like naturlig del av hverdagen som puslespill og bøker. Det er det ikke i alle barnehager, viser en ny undersøkelse.

Barnehagen er kjent for å ha kommet veldig langt med implementering av digitale verktøy, og er tildelt Gullepleprisen av Norsk Pedagogisk dataforening for sin satsing.

Barna bruker verktøyene kreativt i læring og gjøremål; alt fra symfoniskriv-

ing til animasjon. Barnehagen har også en egen blogg.

INTERAKTIV «BUKKENE BRUSE»

En av motforestillingene mot å bruke nettbrett i barnehagen, er at barna lett kan bli passivisert. Men toåringene i

Myrertoppen sitter absolutt ikke stille mens eventyret om de tre bukkene Bruse vises på storskjerm på avdelingen. Smårollingene går rundt og peker, kommenterer det de ser på filmen, hermer og ler.

– *Kunne dere ikke like godt lest «Bukkene Bruse» høyt for barna fra en bok?*

– Jo, og det gjør vi også. Nettbrettet er ikke i bruk hver dag. Det er ett av mange verktøy vi bruker, forteller Marita Olsen.

KVALITETSSIKRER APPER

Barnehagelærer Cathrine Fragell Darre jobbet tidligere i Myrertoppen barne- ►

BARNEHAGEMONITOR 2015

- Landsomfattende undersøkelsen om databruk i barnehagen.
- 77 prosent av de ansatte i landets 6200 barnehager sier de har behov for kompetanseheving i pedagogisk bruk av digitale verktøy.
- I 2015 hadde 65 % av barnehageansatte tilgang til nettbrett, mot 29 % i 2013
- Å lytte til musikk (92 %) og ta bilder (74%) er de digitale aktivitetene som gjøres mest.
- Nettbrettbrukere tilbyr barna flere aktiviteter enn de som ikke bruker nettbrett, og bidrar til at barn i større grad får delta i kreative aktiviteter som å tegne, lage musikk og digitale fortellinger.

Kilde: Senter for IKT i utdanningen

Barnehagelærer Ineta Berzina viser Storm Trosterud Resvold hvordan han kan lage egne tegninger ved hjelp av en egen app på nettbrettet.

hage, og er nå ansatt som prosjektleder for den digitale satsingen i den private barnehagekjeden Norlandia Barnehagene, som eier Myrertoppen. Gjennom prosjektet skal digitale hjelpemidler implementeres i alle Norlandias 60 barnehager i Norge. Senere skal også kjedens svenske barnehager bli digitale.

– Alle barnehagene som er med i prosjektet skal ha minst to nettbrett, helst ett per avdeling. De får en opplæringsperiode på fem måneder med teknisk hjelp og innføring i bruk av pedagogiske opplegg, forteller hun. Hun jobber også med å kvalitetssikre hvilke apper som lastes ned.

MER TID MED BARN

En av de store fordelene med å bruke

Cathrine Fragell Darre leder IKT-prosjektet i Norlandia Barnehagene.

nettbrett, mener Cathrine Fragell Darre er at det er blitt mindre krevende for de ansatte å jobbe med dokumentasjon. Ved hjelp av nettbrettet kan de ta bilder og lage filmer, som ofte kan si langt mer enn lange, skriftlige rapporter.

– Med digitale verktøy får du en bredere mulighet til å jobbe kreativt med dokumentasjonsarbeidet som allerede gjøres i barnehagen. Barnas digitale fortellinger, redigerte bilder, film og animasjon er dokumentasjon fra barnehagens innhold, forklarer prosjektlederen, som mener dette også gjør at de ansatte får frigjort mer tid til å være sammen med barna.

LÆRER Å DELE

Cathrine Fragell Darre mener barnehagene nekter seg selv en mulighet dersom de sier nei til å bruke digitale verktøy.

– De digitale verktøyene gir barna anledning til å være kreative på nye måter. Barna kan lære å lage film, eller digitale bildefortellinger. Det finnes også mange gode apper som er en gavepakke til pedagogiske opplegg, mener hun.

– For barn som har litt vanskelig for å få venner, kan det være lettere å knytte kontakt gjennom nettbrett. De lærer også å dele og vente på tur, mener Marita Olsen.

KOMPETANSEGAP

Det er et kompetansegap mellom assistenter og pedagogiske ledere, viser

Prosjektleder Barbro Hardersen i Medietilsynet.

Foto: CappelenDamm

Barnehagemonitor 2015. En årsak kan være at de pedagogiske lederne i større grad får tilbud om og deltar på opplæring enn assistentene.

Digitale verktøy generelt brukes mest til å dokumentere det pedagogiske arbeidet. Nettbrettene brukes først og fremst sammen med barna til lek og læring.

DOBLING AV NETTBRETT

Andelen barnehageansatte som har tilgang til nettbrett i barnehagen er doblet på to år – fra 29 prosent i 2013 til 65 prosent i 2015. Det er like mange i private som i offentlige barnehager som sier de har nettbrett.

– Utviklingen av digitale kompetanse går sakte fordi man ikke vet hva digital kompetanse er, og de praktiske utfordringene stopper kompetansehevingen. Barnehageansatte må ofte droppe datakurs, fordi de må steppe inn for ansatte som er blitt syke, mener barnehagelærer og forfatter Barbro Hardersen i Medietilsynet Trygg Bruk. Hun har samlet en

rekke undersøkelser om digitalt mediebruk i barnehagen i boka *App'legøyer og app'estreker. Profesjonsfaglig digital kompetanse i barnehagen*.

Samtidig er den største økningen av daglig internettbruk blant barn fra 0 til 4 år, ifølge den nyeste rapporten «Småungar och medier 2015» fra Statens medieråd i Sverige. Tallene kan, ifølge Hardersen, overføres til norske forhold.

DIGITAL PEDAGOGIKK

– På kurs hos meg forsvinner bekymringen. Når vi flytter pedagogisk fokus fra utstyr til innhold kjenner barnehagefolk et igjen pedagogikken og barnehagetenkningen, sier Hardersen. Hun mener det fremdeles er teknologifrykt og økonomi som stopper mange. Medievitene mener en digital pedagogisk tankegang vil være nøkkelen for å få flere til å bruke data i en pedagogisk praksis i hverdagen. Hun sier det må tydeligere frem i neste rammeplan.

Hun mener det er viktig at barnehageeiere kurser ansatte, slik at de får tid til å lære seg nye verktøy og kunnskap om apper.

– Går du inn i barnas spillverden får du masse kunnskap du kan snakke med barna om. Vi må tørre å åpne opp for det barna kan vise oss voksne. Rammeplanen gir oss retning for å «se barna der de er», sier medievitene.

FOTOFORBUD

Nettbrettet er et glimrende verktøy for å filme og fotografere små og store hendelser i barnehagen. Likevel er Myrertoppen barnehage bevisst på at alt som skjer ikke skal filmes og fotografere.

– Man skal ikke gå fra verdifulle øyeblikk fordi man skal fotografere, understreker Cathrine Fragell Darre.

Barnehagen har derfor innført fotoforbud for foreldrene på alle arrangementer. Barna skal få lov å oppleve at foreldrene er der for å se på dem, ikke for å filme med telefonen.

Laurans Gjerdalen gir nettbrettet videre til Sigrid Heggelien Holmgren som sitter på fanget til barnehagelærer Marita Olsen.

DETTE GJØR MYRERTOPPEN

- Hovedfokus på barna som produsenter, ikke konsumenter. De lager filmer, animasjoner, bruke tegneapper og komponere musikk.
- Teknotorsdag for førskolebarna: Lage animasjonsfilm med Lego-figurer.
- Prosjekt om kroppen for de yngste: De tar bilder av ulike ansiktsdeler og henger opp, for å se om barna klarer å kjenne hverandre igjen.
- Femåringene lager fotoutstilling.

BARNAS MEDIEBRUK

- **Sverige:** Andelen barn med eget nettbrett er firedoblet på to år.
- 56 prosent av barn under 1 år har tilgang til nettbrett og hele 79 prosent av 2 til 4-åringene.
- **Norge:** 82 prosent av norske barn fra 1 til 12 år tilgang til nettbrett.
- Halvparten av barn mellom 1–4 år bruker internett daglig.

Kilder: «Småungar och medier 2015» fra Statens medieråd i Sverige og Medietilsynet (2014).

– Alt må ikke være læring

Barn må kunne få slappe av med nettbrett på samme måte som voksne gjør, mener Henriette Jæger.

Førstelektor
Henriette Jæger
ved HiOA

Førstelektor Henriette Jæger ved Institutt for barnehagelærerutdanning ved HiOA synes ikke vi skal stille som krav at alt som skjer i barnehagen skal være læring.

– Når voksne kan slappe av med nettbrett, hvorfor skal ikke barn kunne gjøre

det samme? Vi kan ikke kreve at absolutt alt barna gjør i barnehagen, skal være meningsfullt, sier Jæger.

MINECRAFT ELLER LEGO?

– Vi må også slutte å se på de digitale verktøyene som noe som er farlig, noe vi må passe oss for. Hva er forskjellen på om en guttegjeng sitter sammen og bygger Lego, eller om de spiller Minecraft? Digitale verktøy er en del av barnekulturen og de erfaringene de har, mener Jæger.

FINNES FELLER

Samtidig ser hun at det er masse feller man kan gå i når det gjelder bruk av nettbrett i barnehagene.

– Det er ikke bare å sette i gang med å bruke læringsapper og tro at dette gir barna digital kompetanse. Det er fort gjort at barna bare blir passive konsumenter. Som andre verktøy, må også de digitale brukes på en kvalifisert måte, mener førstelektoren.

Etterlyser bedre digital utdanning

Nina Bølgan mener det vil være absurd å holde de digitale verktøyene unna barnehagene. Utdanningen må også bli bedre på digital kompetanse.

Hun er tidligere førstelektor ved Institutt for barnehagelærerutdanning ved Høgskolen i Oslo og Akershus (HiOA), og er en av dem som tydeligst har profilert

bruk av IKT i barnehagesammenheng.

– En av barnehagens oppgaver er å videreføre de erfaringene barn har hjemmefra. Med utgangspunkt i barnas nysgjerrighet og forutsetninger skal personalet sørge for at barna tar i bruk teknologi. Da må de ha tilgang til teknologi. Rammeplanen sier også at barna skal få hjelp til å bearbeide og reflektere over medieinntrykk. Slik kan personale bidra til at barna kan forholde seg nysgjerrige og kritiske til mediebildet, sier Bølgan.

BEDRE DIGITAL KOMPETANSE

Bølgan mener det er helt avgjørende at den digitale kompetansen blant de ansatte blir bedre.

– Mange er skeptiske fordi de tror at det bare dreier seg om apper og data-spill. Økt digital kompetanse hos alle ansatte vil bidra til å videreutvikle og styrke barnehagen, både som pedagogisk institusjon og som lærende organisasjon, mener Bølgan. Hun sier barn som lærer å bruke digitale verktøy tidlig stiller sterkere ved skolestart.

Nina Bølgan, tidligere førstelektor ved HiOA. Foto: Tom A. Kolstad, Scanpix

IKKE BRA NOK

Nina Bølgan mener det ikke satses noe særlig på digital kompetanse i barnehagelærerutdanningen, og at IKT-kompetansen blant barnehageansatte er svært varierende.

– For å realisere de digitalt intensjonene i rammeplanen er det nødvendig at barnehagelære-utdanningene omsetter fine ord i studieprogrammet til pedagogiske, digitale handlinger, sier hun.

Den pensjonerte førstelektoren mener også at Kunnskapsdepartementets kompetansestrategi er lite presis når det gjelder bruk av digitale verktøy.

– Vi trenger en digitalpedagogisk visjon, og sikre barnehagene lik tilgang til digitale ressurser, sier Bølgan.

TIPS TIL IKT I BARNEHAGEN

Myrertoppen barnehages blogg:
myrertoppenbarnehage.blogspot.no

Norlandia Barnehagenes prosjektblogg:
norlandiabarnehagene.blogspot.no

Digital kreativitet i barnehagen:
marianneundheim.blogspot.no

Barnehageblogg om medier og IKT:
barnehageblogg.wordpress.com

Nettbrett i Kristiansandsbarnehagene:
www.ikristiansand.blogspot.no

Senter for IKT i utdanningen:
iktsenteret.no/malgruppe/barnehage

– Appen erstatter ikke pedagogen

– Det er viktig å være kritisk til apper og nettbrett. Presset fra de kommersielle aktørene er stort, sier Malin Nilsen ved Göteborgs universitet.

TEKST OG FOTO
KJETIL S. GRØNNESTAD
frilansjournalist, Stavanger
kjetil@svartpaakvitt.no

Med bakgrunn som førskolelærer, skrev Nilsen ferdig sin forskningsoppgave (licentiat) ved Göteborgs universitet etter å ha studert barns bruk av digitale verktøy. Feltarbeidet foregikk i en svensk barnehage. Hun fant stor forskjell i barns og voksnes oppfatning i bruken av nettbrett.

BARN VIL LEKE

I småbarnsavdelingen fikk barna bruke nettbrettet fritt. De fikk lov til å skifte mellom apper til de fant en de likte. Barna var sosiale og brukte samme apper parallelt. Disse barneinitierte aktivitetene var lekne. Barna skiftet også fritt mellom å bruke nettbrett, fysisk aktivitet, før de vendte tilbake til nettbrettet. Den voksne satt som regel ved siden av barnet uten å styre aktiviteten.

I avdelingen for større barn derimot,

FAKTA

- Barns aktiviteter med datorplattor i førskolan» er forskningsoppgaven (licentiat) til Malin Nilsens (2014).
- Hun gjorde feltarbeid på to avdelinger i en barnehage utenfor en større svensk by. Den ene avdelingen hadde barn fra 1–4 år, den andre barn fra 4–5 år.
- Les mer: gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/37236/1/gupea_2077_37236_1.pdf

var bruken av nettbrett begrenset til et par ganger i uka. Aktiviteten var voksenstyrt. Barna fikk ikke velge apper, og nettbrettet ble brukt til forhåndsdefinerte læringsoppgaver.

– Det er vanskelig å oppnå intersubjektivitet (felles forståelse) når voksne og barn ikke har samme oppfatning av bruken av et nettbrett. De større barna markerte motstand mot den lærerstyrte aktiviteten. De så vekk og spurte om å få gå på do, sier Nilsen.

Motstanden ble enda mer markert når nettbrettet ble tatt med på skogstur. Barna var innstilt på fri lek, mens barnehagelærerne hadde bestemt at når tallet «3» dukket opp på skjermen, skulle barna hente tre pinner. Det skjedde ikke. Flere av barna kom ikke tilbake til pedagogen, men lekte i skogen.

VÆR KRITISK

Barnehagen Nilsen undersøkte hadde ett års erfaring med nettbrett og var selvlærte.

Ofta ble nettbrettet en erstatning for noe barnehagen hadde fra før. Det var ikke nødvendigvis en forbedring. For eksempel kunne en app med 30 insekter erstatte ei bok med flere hundre insekter. Flere apper hadde dårlige system for tilbakemeldinger.

– I en app skulle barna lære tall. Hvis de gjorde feil, kom det en bæsje på skjermen. De lærte fort at det var morsommere å gjøre feil enn å svare rett, så den appen måtte endres, sier Nilsen.

IKKE SÅ FLINKE SOM VI TROR

Det sies at dagens barn vokser opp til å

– Aktiviteter med digitale redskap må rammes inn og introduseres av pedagoger, sier den svenske forskeren Malin Nilsen. Hun har holdt foredrag på den nasjonale konferansen for barnehageledere i Stavanger: «Digitale muligheter og utfordringer».

bli digitalt innfødte. Den påstanden er Nilsen ikke helt enig i. Hun ser at barna raskt lærer seg å bruke for eksempel nettbrettet. Det betyr ikke at de får utbytte av det.

– Det er ikke selvsagt at barna lærer noe av å bruke nettbrett. En app kan ikke erstatte en pedagog, understreker Nilsen.

Småbarna inntar YouTube

Stadig flere småbarn ser barne-tv-serier og klipp på YouTube eller nettbrett.

Det endrer barnekulturen og mange foreldrene sliter med å henge med, viser ny studie.

TEKST OG FOTO

LINE FREDHEIM STORVIK

Stadig flere barn under 8 år bruker apper på nettbrett og streamer barne-tv-serier i stedet for å se det til fast tid på tv, viser den nye studien om barnefamiliers mediebruk *Småbarn (0–8) og digitale medier 2016* som blir offentliggjort på forsommeren. Spillkonsoller som Playstation er fortsatt inn. De fleste har også erstattet tradisjonell tv-seing med smart-tvens tilbud.

– Et interessant funn er at barna nå streamer barne-tv-serier. Det er en annenledes måte å se barne-tv på som fører til at referansene blir mer fragmentert enn tidligere. Noen ser på Karten og Petra, mens andre ser på dinosaurtoget eller noe fra Disney channel. Det gjør det mer utfordrende for de voksne å henge med, sier lederen bak studien Barbro Hardersen. Hun er barnehagelærer og prosjektleder i Medietilsynets Trygg bruk.

– Da vi var små hadde vi én tv-kanal og alle så på Pippi, Portveien 2 eller Sesam Stasjon. I dag har barna mange flere og ulike referanser, sier Barbro Hardersen i Medietilsynet. Hun er ute med ny bok og ny studie om norske barnehagebarns mediebruk. Foto: Kine Jensen

MINDRE KONTROLL

Studien er gjort blant 10 norske barnefamilier med barn under 8 år, og er utført sammen med Mari-Ann Letnes og Svein Sando fra Dronning Mauds Minne. Den er en del av en større europeisk studie om barnefamiliers mediebruk, tanker og holdninger. Studien *Young Children (0–8) and Digital Technology* i regi av Joint Research Centre (JRC) omfatter 19 land i Europa, Australia og Sør-Afrika.

– Barn i dag ser klipp og barne-tv-serier mer på YouTube og nettbrettet enn på tv. De kan se Pippi som før, men foretrekker dagens tilbud på kanaler og tjenester som ikke fantes da foreldrene deres var små. Dermed føler foreldrene mindre kontroll, fordi de ikke kjenner til innholdet i det barna liker, sier forskeren. Hun mener foreldre ikke trenger ha oversikt over alt barna følger med på.

– Du må sette deg inn i det barna liker, vite om aldersgrense og at det ikke er skadelig, men du trenger ikke henge over skuldrene hele tiden. Se noe sammen og spør heller barna om opplevelsen, sier Hardersen.

INNHOOLD VIKTIG

Selv om tv, video og radio alltid har stått i stua viser studien at mediebruk og de nye tjenestene er blitt en naturlig del av hverdagen til barnefamilier.

– Fokuset er ikke på teknologien lenger, men hva de bruker nettbrettet til. Noen ganger er underholdning greit, mens læring på en gøyale måte er målet andre ganger, sier forskeren. Mange foreldre sier, ifølge forskeren, at de ikke klarer å følge med.

– Noen foreldre er fortvilet og føler avvakt, fordi barna snakker om tv-

serier og klipp de har sett på YouTube som foreldrene ikke kjenner til. Det er jo ikke bra å regulere bort nettbbruken, men de må finne en balanse, forteller forskeren. Andre foreldre i studien er mindre bekymret, og har Playstation som en felles familieaktivitet.

For å ha kontroll bestemmer foreldrene, ifølge medieforskeren, hvilke apper barna får laste ned. Noen foreldre har tidsbegrensning, andre ikke.

KJENNER SEG IGJEN

Familien Helberg på Skedsmokorset kjenner seg godt igjen i undersøkelsen.

– For Oliver (4) er ikke tradisjonell barne-tv alltid interessant. En periode lekte han mye med Beyblade, og så en egen serie om det på Netflix, forteller mamma Nina Tvervik. Oliver og storebror Casper (6) hører musikk på Spotify, spiller Lego-spill eller ser serie om Kaptein Sabeltann på nettbrett og spiller gjerne Fifa sammen med pappa Thomas Helberg. Det hender barna også får låne foreldrenes telefon til å spille på når de er på biltur eller restaurant.

– Flyturene er blitt enklere når barna kan se film, eller spille på nettbrett, smiler Thomas.

Foreldrene er opptatt av å holde seg oppdatert på teknologi og har god kontroll på hva barna ser på.

– Det er lett å styre mediebruken når barna er små, og blir vanskeligere når de blir større og får sine egne devices, sier Nina. De sjekker alltid aldersgrense og innholdet på appene, og barna får ikke vite koden for å laste dem ned.

– Jeg er mer redd for at barna skal sitte inne og spille i stedet for å være ute å løpe. Nettbrett og strømnetjenester er

Casper (6) (t.v.) og Oliver (4) Helberg ser barne-tv-serier på nettbrettet og hører på barnesanger på Spotify, akkurat slik den nye studien om barnefamiliers mediebruk viser. Foreldrene Nina Tvervik og Thomas Helberg har god kontroll på hva barna laster ned.

kommet for å bli, så det må vi tilpasse oss, sier Thomas.

FELLESREFERANSE BORTE

Medieforsker Barbro Hardersen mener det er viktig for barnehagelærerne å være klar over at fellesreferansene til barne-tv-serier er borte.

– Da vi var små hadde vi én tv-kanal og alle så Pippi, Portveien 2 eller Sesam Stasjon. I dag har barna mange flere og ulike referanser. Det bør barnehagen vite om, fordi fellesreferanser gir inspirasjon og regler til lek. Om de kjenner til noe av innholdet barna er opptatt av, kan de hindre at andre barn faller utenfor, forklarer Haldersen.

Hun er kritisk til det instrumentelle synet på mediebruk i barnehagesektoren.

– Vi fjerner oss fra barna om vi snakker om teknologien. Barn er ikke opptatt av hva de bruker, og barnehagen kan kjøpe nettbrett uten at de ansatte vet hva barna skal gjøre med det, påpeker forskeren.

DIGITAL PEDAGOGIKK

Forskeren er opptatt av digital pedagogikk.

– Hva er barn opptatt av? Vi må se på den digitale barnekulturen, og bruke tjenester nettbrett tilbyr for å møte barna der de er. For eksempel er Minecraft et fantastisk konstruksjonsspill og gir en fin inngang til samtale: Hva bygger du? Har du laget en dinosaur? forteller forskeren.

– På nett er serien «Drømmehagen» tilbake for de minste. Da kan du kommunisere masse med dem om figurer, farger og lyder, sier hun.

Hun er opptatt av at profesjonsfaglig digital kompetanse handler om lek og utforskning.

KUNSTIG SKILLE

Studien understreker at det er et kunstig å skille mellom «digital barndom» og «barndom».

– Det er vi voksne som har dette skillet, sier Hardersen. En jente (4) fortalte

i studien at hun er uenig i at å spille dataspill er å leke, mens storebroren (7) mener at spilling er å leke. Selv om vi som forskere lette etter digitale perspektiver i barnas liv, kom tegning, og andre ikke-digitale ting fram når vi begynte å grave, forteller Hardersen. Hun mener dette er godt nytt for barnehagefolk.

– Lek er noe barnehagefolk kan. Studiet viser at lek fortsatt er sentralt i dagens barndom, så vi må slutte bare å snakke om teknologi og å bare måle antall nettbrett, for da mister vi lekperspektivet. Leken som digitalt medieinnhold er det viktigste når vi snakker om digital profesjonsfaglig kompetanse for barnehagefolk, sier Hardersen. Hun mener dette må presiseres i politiske dokumenter som den nye barnehagemeldingen, fordi lek er viktig, og at barnehageansatte må få kurs og kompetansetiltak som er presise nok.

Hun anbefaler Medietilsynets veileder «Småbarn og skjermbruk – en god start» til barnehageansatte.

OM STUDIEN

- Stadig flere barn under åtte år spiller spill og ser video på nettbrett, smarttelefon eller strømmetjenester.
- Barna har liten kunnskap om nettvett.
- Barna har ikke alltid et nettbrett eller digitale enheter selv, men deler med søsken eller låner av foreldre.
- Barn er mer digitale konsumenter enn skapere, som å lage digitale tegninger.
- Foreldrene er mer opptatt av å begrense spilletiden med regler, enn å være sosiale og se på nettbrett med barna og snakke med dem om det.
- Foreldre vil gjerne ha mer kunnskap om hvordan de kan lære barna nettvett.

Kilde: *Young Children (0–8) and Digital Technology 2015* i regi av Joint Research Centre (JRC). Tallene for 2016 kommer over sommeren.

Les mer: publications.jrc.ec.europa.eu/medietilsynet.no/barn-og-medier/engodstart/

Småbarnsavdelingen i Kirketunet barnehage laget fysiske såpebobler, men også digitale såpebobler. Denne gutten studerer, og prøver å sprekke såpeboblene som er projisert på vegg og gulv.

Foto: Kirketunet barnehage

Bobler av ny kunnskap

– Vi hadde ikke trodd at digitale verktøy var så enkelt. Det møter Trine Danielsen Selfors i Kirketunet barnehage når hun holder kurs om databruk.

TEKST
KJETIL S. GRØNNESTAD
frilansjournalist, Stavanger
kjetil@svartpaakvitt.no

– Barnehager må bruke digitale verktøy for å fenge dagens barn. Dette er del av dagens barnekultur, sier Trine Danielsen Selfors, styrer ved Kirketunet barnehage i Mo i Rana.

Sammen med pedagogisk leder Marit Kåresdatter Nilsen, reiser hun landet

rundt for å holde foredrag om deres erfaringer med å ha digitale verktøy i den pedagogiske verktøykassen.

IKKE BARNEVAKT

Kirketunet er en menighetsbarnehage, og opptatt av å formidle tradisjoner. Men også tradisjoner kan formidles med moderne midler. Et eksempel var temaet «Treet». Et tre utenfor barnehagen ble fulgt et helt år. Barna tok bilder med digitalkamera. Fantasien tilsa at bladene skulle bli blå, mens høsten viste at de ble gule. Foreldrene ble invitert til utstillin-

gen som viste både treet på digitale bilder, sammen med fysiske figurative trær barna selv hadde laget.

– Digitale verktøy brukes både ute og inne. Barna leser kart med hjelp av GPS. Det digitale trådløse mikroskopet brukes til spennende utforskning når det kobles opp mot en iPad, sier Nilsen.

SÅPEBOBLER

Såpebobler har også blitt et digitalt prosjekt. Småbarnsavdelingen startet med såpebobler, da de jobbet med kontraster. Det fenget barna. Samtidig som de laget

IKT I BARNEHAGEN

Senter for IKT i utdanningen har flere tilbud rettet mot barnehager:

- Informasjonsfilm om Kirketunet barnehages erfaringer:
iktsenteret.no/ressurser/mestring-og-glede-med-digitale-verktoy
- Superetterforskerne – oppstartspakke for bruk av IKT i barnehagen:
iktsenteret.no/ressurser/superetterforskerne-1
- IKT-Brille – Forslag til digitale pedagogiske aktiviteter i barnehagen:
iktsenteret.no/ressurssamling/ikt-brille
- Kirketunet barnehages blogg:
kirketunetbarnehageikt.blogspot.no
- kirketunet.barnehage.no

Digitalt mikroskop er spennende å bruke til å utforske mikroverdenen. Bildene overføres trådløst til iPaden. Foto: Kirketunet barnehage

fysiske såpebobler i ulik form og størrelse, ble digitale verktøy brukt for å gi opplevelser av såpebobler.

– Vi ønsker å gi barna mange ulike måter å få dannet sin egen kunnskap på, sier Nilsen.

IPAD OG SPRÅK

Datateknologi i barnehagen betyr altså ikke det mange frykter: at barna skal sitte passive foran dataspill. Kirketunet har digitale verktøy integrert inn i alle deler av det pedagogiske tilbudet. Ikke minst er iPad og apper god hjelp når barnehagen jobber med språk.

– Vi ser at barna har kommet langt med å lære bokstaver og tall før de starter på skolen, sier Nilsen.

KOMPETENT, MEN KRITISK

Selfors understreker at skal barnehagen lykkes med digitale verktøy, må de voksne være digitalt kompetente. Alle må læres opp i å bruke digitale verktøy som nettbrett, datamaskin og kamera. Også de som ikke bruker det fast i egen arbeidsdag. Kjennskapet gir forståelse for at andre jobber med dette.

Digitale verktøy skal imidlertid ikke brukes ukritisk. Barnehagen må etablere en kritisk refleksjonskultur. Hvorfor bruker vi dette digitale verktøyet? Hvordan får det oss videre?

– Ofte oppleves digitale verktøy som vanskeligere enn det er. Etter våre foredrag får vi ofte høre: «Vi hadde ikke trodd at digitale verktøy var så enkelt», sier Selfors.

BILLIG UTSTYR

Mange lurer også på hvordan de har råd til å kjøpe så mye utstyr. Svaret er at de ikke har mye penger til innkjøp. Kirketunets digitale utstyr er kjøpt inn over flere år. Dessuten trenger ikke digitalt utstyr være dyrt. For eksempel finnes det mange webkamera å få kjøpt til godt under tusenlappen.

ALLE MÅ MED

Skal digitale verktøy lykkes som pedagogisk virkemiddel, må det ha god forankring i barnehagen. Digitale verktøy har lenge vært del av Kirketunets årsplan. Nå har det også fått en sentral plass i strategiplanen.

– Vår visjon er mestring og glede. Vi bruker digitale verktøy til utforskning og kreativitet, sier Marit Kåresdatter Nilsen (t.v.) og Trine Danielsen Selfors fra Kirketunet barnehage. De deltok på den nasjonale konferansen for barnehageledere i Stavanger: Digitale muligheter og utfordringer.

Foto: Kjetil S. Grønnestad

– Vi ville ikke ha lykkes så godt hvis ikke styreren var med på laget, sier Nilsen.

Selfors legger til at også eierne av barnehagene må med. Styreren må formidle til de ansatte hvorfor det er viktig å bruke digitale verktøy.

Tips oss om ny forskning og nyheter på forstesteg@udf.no

TEKST BJØRNHILD FJELD
FOTO FOTOLIA.COM

25.000

barn går i barnehager som mangler godkjenning. Det er cirka 10 prosent av alle norske barnehager. En ny kartlegging viser store variasjoner av inneklima og miljø. Avdelingsdirektør Jakob Linhave i Helsedirektoratet sier i en pressemelding at han er bekymret for at kommunene ikke tar inneklima i barnehagene på alvor. Fire av ti barnehager har ikke hatt tilsyn fra kommunen de siste tre årene.

Snorking kan gi læreproblemer

Barn som snorker kan få konsentrasjonsproblemer og lærevansker, viser en ny svensk studie. Dette gjelder særlig barn som får pustestopp om natten på grunn av snorking. 750 barn mellom 0 og 11 år var med i studien. Rundt fem prosent av barna snorket flere ganger i uken. Forsker Gunnhildur Gudnadottir ved Sahlgrenska akademien sier at snorking blant barn er et undervurdert helseproblem. (*forskning.no*)

PRIS FOR STUDENTARBEID

Mannlige barnehagelærerstudenters forening (MBSF) har fått Læringsmiljøprisen 2016 ved Høgskolen i Bergen. Prisen fikk de for å ha jobbet iherdig og målrettet i flere år for de faglige og sosiale interessene til de mannlige barnehagelærerstudentene gjennom fagdager, debatter, rekruttering og omdømmebygging. – Dette er utrolig stort for oss, ikke bare er det heder og ære, men vi fikk også 25.000 som vi skal bruke til vårt videre arbeid, sier Daniel Johansen.

Stolte studenter mottar pris:
Geir Lykken Nygård (f.v.),
Bjørn Olav Underdal
Hermansen og
Truls Lier.

«Det finnes ikke vanskelige barn, bare barn som har det vanskelig.»

LIV BERIT HEIMSTAD TØNNESEN, PEDAGOG OG FORFATTER

Flere vil bli barnehagelærer

3300 søkere har barnehagelærer som sitt førstevalg i år, viser søkertallene til høyere utdanning. Det er en økning på 3,6 prosent fra i fjor, viser tall fra Samordna opptak. Utdanningen har rundt 2450 studieplasser. Av søkerne er 20,5 prosent menn.

FORNØYD MED BARNEHAGEN

Bare en prosent av 1500 barnehageforeldre mener barnehagen ikke klarte å skape trygghet og trivsel for barna, viser en ny Fafo-rapport. Mens de små barnehagene skårer noe bedre på trygghet og omsorg, skårer de store på mangfold og flere aktiviteter. (*Fafo*)

3 ÅR

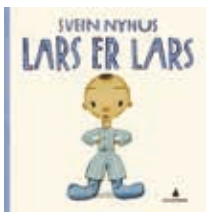
gamle barn forstår hva skrift er, selv om de ikke kan lese. Dette har amerikanske psykologer funnet ut etter å ha testet 114 barn. Treåringene forsto at et skrevet ord alltid skal sies på samme måte, mens et bilde kan beskrives med mange ord. (Forskning.no)

Gutter blir «barnehagelei»

At noen elever er skoletrøtte er kjent, men det er også noen barn som blir lei av å være i barnehagen. Det gjelder særlig gutter, mener høyskolelektor Terje Melaas ved Høgskolen i Telemark. Han sier typiske barnehageaktiviteter som å perle er så kjedelige at de kan kalles tidtrøyte. Når gutter kommer opp i konflikter får de ofte beskjed om å sette seg ned og perle, eller fargelegge. I stedet burde de voksne hjelpe dem i gang med lek de synes er spennende, mener Melaas, som har 12 års erfaring som pedagogisk leder og styrer. (Barnehage.no)

BARNEHAGE FIKK LESEPRIS

Berg Barnehage i Trondheim har fått pris for sitt arbeid med bøker. Prisen deles ut av Lesesenteret i Stavanger til barnehager som har jobbet spesielt godt med språk.

Barnehagen valgte bøkene *Da lille Larsens hus blåste bort* av Jakob Martin Strid og *Lars er Lars* av Svein Nyhus og koblet dem opp mot 8 intelligenser: Personlig, sosial, visuell, kroppslig, musikalsk, logisk/matematisk, naturalistisk og språklig. Juryen roser barnehagen for måten de har klart å involvere ansatte, barna og foreldre på. (uis.no)

«Barn fungerer som forskere, ikke som elever.»

JESPER JUUL, DANSK FAMILIETERAPEUT

Nynorsk bokgave

Noregs Mållags lokallag har det siste året delt ut over 1000 nynorske barnebøker til 150 norske barnehager. Mållagets leder Marit Aakre Tennø sier det er viktig for språkutviklingen og holdningen til nynorsk at barn møter nynorsk fra de er små.

Pedagogisk leder Mariell Haugland i Skånevik barnehage tar imot nynorske barnebøker fra Hans Birger Drange og Erlend Bakke i Askøy Mållag. Fireåringene Herman (t.v.) og Simen er glade for gaven.

Foto: Noregs Mållag

FLINKERE TIL Å OBSERVERE

Ansatte som får opplæring i bruk av observasjonsverktøy som måler språk, motorikk, matematikk og sosiale ferdigheter opplever at de blir flinkere i jobben sin. Det viser en masterstudie ved Lesesenteret ved Universitetet i Stavanger. Målet med observasjonsverktøyene er at de ansatte skal bli flinkere til å fange opp og hjelpe barn som trenger ekstra støtte. Det var særlig de ufaglærte i barnehagene som hadde utbytte av verktøyene. (uis.no)

Barnehagen som gjør barna friske

Uten denne barnehagen kunne ikke Subhan (5) og disse barna gått i barnehagen. Den gjør de syke barna langt friskere.

TEKST
BJØRNHILD FJELD
bjornhild@tastatore.no
FOTO **TORE FJELD**
tore@tastatore.no

Det er ingenting som tilsier at den lille, gule barnehagen som ligger inneklemt mellom blokkene i drabantbydelen Trosterud i Oslo, ikke er som alle andre barnehager. Glade barn leker i sandkassa. Andre er inne og tegner, mens to av de ansatte forbereder lunsj.

– Det er en helt vanlig barnehage. Vi går på tur, synger, leker, pusler og tegner, akkurat som i en hvilken som helst barnehage, forteller Lise Omholt, som er fagleder i Trosterud senter barnehage.

ASTMA, ALLERGI OG AUTISME

Dette er en spesielt tilrettelagt barnehage for barn med alvorlig astma, allergi eller somatisk sykdom, som hjerteproblemer, immunsviktsykdommer eller sjeldne diagnoser. I tillegg er det en avdeling med sju plasser for barn med ulike former for autisme. Barnehagen ligger i bydelen Alna, men tar inn barn fra hele Oslo kommune.

FORSØKT VANLIG BARNEHAGE

– Barna har gjerne prøvd å gå i en vanlig barnehage før, men har erfart at det

ikke har gått så bra. Foreldrene forteller historier om barn som er i barnehagen en dag, og så blir syk og må være hjemme i flere uker. De har også opplevd uhell der barnet har fått i seg mat det ikke tåler og blir hentet i ambulanse, eller lagt inn på sykehus, forteller Lena Tisland. Hun er ansatt som sykepleier i barnehagen.

Etter at barna begynner i den spesielt tilrettelagte barnehagen, opplever de fleste en stor forbedring av sykdommen. Grunnen er et sanert miljø.

FOKUS PÅ RENHOLD

Et sanert miljø betyr at barnehagen har et spesielt fokus på inneklima. Renholderne vasker godt, fjerner støv og bruker ikke sterkt luktende rengjøringsmidler. Ventilasjonsanlegget har pollenfilter, slik at det ikke kommer inn pollen i bygningen. Det er heller ikke tillatt for familiene som har barn her å ha dyr hjemme. For disse sårbare barna er et godt inneklima en forutsetning for at de skal holde seg friske.

– Barnehagen skal være et trygt sted for disse barna. Det er det også, for etter at de begynner her er de nesten aldri syke, forteller Guro Kihl Bech, som er pedagogisk leder.

HJEMME I TO MÅNEDER

Femåringen Subhan er ett av barna som

Warsame (f.v.), Sivert Brække Slottøy, Subhan Gilmessen og Dina Lorin Benorouz reflekterer ikke over at barnehagen mellom blokkene på Trosterud i Oslo er en barnehage spesielt tilrettelagt for alvorlig syke barn. De vil bare leke med vennene sine.

har dårlige erfaringer med å gå i vanlig barnehage. Mor Lala Gilmessen forteller at han i løpet av to og et halvt år var frisk nok til å gå i barnehagen i to måneder til sammen. Etter at han begynte i Trosterud senter barnehage har han kun vært borte med sykdom i én kort periode, da han hadde lungebetennelse.

– I den gamle barnehagen kunne han gå to dager, så måtte han være hjemme i to måneder, forteller moren.

Hun sier at det særlig var inneklimaet som var problematisk for Subhan i barnehagen han gikk tidligere. Det ble for eksempel brukt rengjøringsmidler som utløste astmaanfall.

– Det var også vanskelig å få hverdagen tilrettelagt, slik Subhan trenger. Han måtte være ute når de andre var ute,

selv om det var veldig kaldt, og da ble han ofte dårlig, sier Lala.

NY FAMILIEHVERDAG

Etter at femåringen startet i den nye, tilrettelagte barnehagen, har hverdagen blitt helt annerledes for familien. Lala og mannen jobber ulike skift, slik at en av dem alltid er hjemme. Sønnens sykdom har ikke gjort at de har fått fravær fra jobben, men det har ofte hendt at de har gått på jobb uten å ha fått sove i det hele tatt natten før.

– Han har sagt til meg flere ganger at han elsker denne barnehagen, og han maser til og med i helgene om å få komme i barnehagen. Jeg synes det er viktig at han er i barnehagen for å lære norsk og leke med andre barn, sier moren.

Hun berømmer de ansatte for at de passer så godt på barna og gjør sitt beste for at sykdommen ikke skal forverres av å være i barnehagen.

EGEN SYKEPLEIER

Ved avdelingen for barn med astma og allergi, er det sju ansatte og 12 barn. Barnehagen har en egen sykepleier og en spesialpedagog. Sykepleieren har ansvar for blant annet medisiner.

– Den største forskjellen på oss og en vanlig barnehage er at det er så mange voksne. Det gjør det mye lettere å tilrettelegge for hvert enkelt barn. Er det pollensesong og noen ikke skal ut, er det nok voksne til å ha opplegg både inne og ute, forteller fagleder Lise Omholt.

SPESIALBARNEHAGER

- Hovedregelen er at barn med kroniske sykdommer og funksjonsnedsettelser skal gå i vanlig barnehage. Det er kommunens ansvar å gi et tilbud som er tilrettelagt slik at alle barn kan gå i barnehagen.
- Spesialbarnehager er et tilbud som gis til svært få barn, og det er i Norge et storbyfenomen. I Oslo har man i disse barnehagene i tillegg til **Trosterud senter barnehage**: **Mølleplassen spesialbarnehage** for 10 barn med ulike utviklingshemninger, som er en privat barnehage eid av Oslo Røde Kors. **Berg Gård barnehage** er spesielt tilrettelagt for barn med ulike nevrologiske skader og motoriske vansker. **Voldsløkka barnehage** for hørselshemmede og hørende barn. **Brumlebassen Barnehage** i Bydel Nordstrand er en privat barnehage spesielt tilrettelagt for barn med astma og allergi.

Kilde: Oslo kommune

Trosterud senter barnehage har uvanlig stor voksentetthet, med sju ansatte på 12 barn. Bak f.v. Sykepleier Lena Tisland, daglig leder Lise Omholt og pedagogisk leder Guro Kihl Bech. Dina Lorin Benorouz (foran f.v.), Warsame, Subhan Gilmessen og Sivert Brække Slottøy.

ALLERGITRYGG MAT

Flere av barna har matallergi, og det er derfor strenge regler for hva som kan serveres til barna mens de er i barnehagen. Fisk og nøtter er helt forbudt. Melkeprodukter serveres adskilt fra dem som ikke tåler det. Ett av barna har dessuten så sterk allergi mot melk, at det ikke kan varmes opp melkeprodukter i barnehagens lokaler.

– Når barna er små, kan det være sær-

lig vanskelig å passe på det som gjelder mat. Det slipper foreldrene å bekymre seg for når de går her, forteller sykepleier Lena.

For barn som har et problematisk forhold til mat, driver de også spisetrening, i samarbeid med sykehusene. Det er barn her som mates gjennom sonde i magen, men det er en naturlig del av hverdagen i barnehagen.

De fleste barna trenger medisiner

daglig, og alle ansatte har fått opplæring i det.

LITE KJENT TILBUD

Trosterud senter barnehage er Oslos eneste kommunale barnehage som er spesielt tilrettelagt for barn med astma og allergi, og de ansatte sier at tilbudet ikke er godt nok kjent. For å få plass må man bli anbefalt av legen sin.

– Det er nok mange som hadde trengt

Femåringen Subhan (til venstre) har fått en helt ny hverdag etter at han begynte i den spesielt tilrettelagte barnehagen. Warsame (3) er en av de nye bestevennene.

ASTMA OG ALLERGI

- Astma er en kronisk betennelses- eller irritasjonstilstand i luftveiene. Astma kan føre til gjentatt hoste, tett bryst, tung pust eller surkling.
- 25 prosent av barna i Norge har eller har hatt astma innen fylte 16 år.
- Man kan være allergisk mot pollen, ulike matvarer, legemidler eller insekter.
- Mer enn 40 prosent av befolkningen får allergiske reaksjoner i løpet av livet.
- Allergiske reaksjoner kan være alt fra kløe i munnen eller mageknip, til anafylaktisk (allergisk) sjokk.

Kilde: Norges Astma- og Allergiforbund

Trosterud senter barnehage er en av få barnehager som er spesielt tilrettelagt for barn med alvorlig astma og allergi.

et sånt tilbud, men som ikke vet om det. Alle foreldre ønsker vel at barna skal gå i en vanlig barnehage i nærmiljøet, men noen ganger er det vanskelig å få til å fungere. For disse barna er det bra at vi finnes, for alle barn har rett til å gå i barnehagen, sier fagleder Lise Omholt.

TAXI TIL BARNEHAGEN

De barna som bor langt unna får tilbud om taxitransport til og fra hjemmet, med faste sjåførere som fort blir gode venner med barna. I begynnelsen synes foreldrene dette er skummelt, men når de ser barnet sitt løpe mot sjåføren for å gi ham en klem, senker de skuldrene og føler seg trygge.

Det er heller ingen av barna som tenker over at de går i en spesialbarnehage.

– Vi pleier å spørre førskolebarna om hvorfor de går her. De svarer alltid at de ikke vet, forteller sykepleier Lena Tisland.

Men hva skjer når barna skal begynne på skolen?

– Noen søker seg inn på Voksentop-

pen spesialscole for elever med astma, allergi og andre medisinske tilstander, mens andre skal gå på sin nærscole. Etter hvert som barna blir eldre blir det ofte lettere å følge opp for eksempel

matallergier. Vi gjør også undersøkelser før barnet skal begynne på skolen, for å sjekke om det er spesielle forhold som må utbedres, sier sykepleieren.

Blir syke av vanlige barnehager

Noen barn blir syke av å gå i vanlig barnehage, ifølge Astma- og allergiforbundet.

– Det ideelle hadde vært om alle barnehager var tilrettelagt slik at de med astma og allergi kunne gå der. Men i noen tilfeller er det rett og slett ikke mulig å få til, sier politisk rådgiver Hogne Skogesal i Norges Astma- og Allergiforbund.

Han sier at noen barn krever så mye tilrettelegging at de faktisk kan bli sykere av å gå i en vanlig barnehage. For disse kan en spesielt tilrettelagt barnehage være eneste alternativ.

– Det blir også en vurdering av hvor

mye hensyn andre barn og foreldre skal ta, for at et barn med alvorlig astma eller allergi skal kunne gå i barnehagen.

Skogesal er også opptatt av at spesialbarnehager for barn med astma og allergi, ikke skal bli en sovepute for kommunene når det gjelder tilrettelegging av de andre barnehagene.

– Det er viktig for alle barn å gå i en barnehage med godt inneklima, ikke bare for dem som har astma og allergi, sier han.

Pedagog Pernille Ellegaard Christensen ved Børnehuset Ellekilde i Danmark mener det nye verktøyet som tester empati gir et godt innblikk i søkerens evne til å koble teori og praksis. Foto: Trine Vedel

Tester pedagogenes **empati**

Er du empatisk nok til å jobbe med barn? Forskere har utviklet et nytt screeningverktøy som skal sikre at de beste pedagogene blir ansatt i barnehagen.

TEKST
MIRIAM LYKKE SCHULTZ
Frilanser, Danmark
ms@stickelberg.dk

Hvorfor reagerte barnet som det gjorde? Hvordan kunne du se at barnet ville det ene fremfor det andre? Hvorfor gråt barnet? Dette er noen av spørsmålene i et nytt screeningsverktøy, der pedagogene ut fra ulike filmklipp skal beskrive hva barnet opplever og føler.

Klarer ikke pedagogen å svare riktig på spørsmålene, er han eller hun sannsynligvis ikke empatisk nok til å jobbe

med barn. Det mener en gruppe forskere ved Danmarks institutt for Pædagogik og Uddannelse (DPU) ved Aarhus Universitet.

SKAL IKKE BRUKES ALENE

Forskerne har utviklet et screeningverktøy for å teste empatien til assistenter og barnehagelærere i danske barnehager. Verktøyet er utviklet på bakgrunn av forskningsprosjektet «Barnet i Centrum», som 300 danske barnehager har deltatt i.

– Mål et er å forbedre rekrutteringsprosessen, forklarer Ole Henrik Hansen, adjunkt ph.d. ved DPU, Aarhus Universitet og forsker i prosjektet.

Han understreker at screeningverktøyet ikke skal brukes alene i jobbintervjuet.

– Det er noen som ikke bør være i faget. Pedagogikk er et fag, der vi er søte mot hverandre og ikke har tradisjon for å være kritiske mot jobbsøkerne. Det ønsker vi å gjøre noe med. Pedagogene skal ikke være et gjennomsnitt av befolkningen. De skal være de beste, sier han.

EMPATI ER AVGJØRENDE

Verktøyet er utviklet med bakgrunn i forskning som viser at empati er en viktig og avgjørende kompetansen i det pedagogiske arbeidet. Empati er evnen til å lese andres følelser.

– Det er helt avgjørende at personer som jobber med barn er empatiske overfor barna og evner å sette seg inn i hvordan de har det og møte dem der de er, sier Stig Broström, professor mso ved DPU, Aarhus Universitet og forskningsleder i «Barnet i Centrum».

Han understreker at empati ikke er noe pedagogene automatisk mestrer.

I undersøkelsen så forskerne store forskjeller på pedagogenes empati i arbeidet med de minste. Derfor mente de det var nødvendig å utvikle en metode som kunne finne frem til de beste.

– Små barn er avhengig av voksne som sørger for at de føler seg sett, hørt og forstått i barnehagen. Det er avgjørende for barnas trivsel og dermed også evnen til å lære og utvikle seg, sier Broström.

ANSETTELSESSAMTALEN

Den nye metoden innebærer at søkeren, før intervjuet, får se på noen videoklipp med ulike situasjoner mellom et barn og en pedagog. Søkeren må svare skriftlig på spørsmål knyttet til filmen, og får i tillegg spørsmål på intervjuet om sine refleksjoner. Jobbintervjuet blir tatt opp på video og analysert.

Børnehuset Ellekilde i Skovlunde i Danmark er en av institusjonene som har vært med på å utvikle screeningmetoden.

Verken pedagog Lisbeth Lund Jørgensen eller leder Trine Vedel opplever at de tradisjonelle ansettelsesmetodene de brukte var nok til å vurdere søkerne.

– Søkeren kan sitte og breie ut som sine talenter som høres veldig lovende ut, men når de starter i jobben tenker man at de aldri burde vært ansatt. Vi får dessverre søkere som ikke er så empatiske og reflekterte som vi skulle ønske oss, sier Lund Jørgensen.

ØNSKER DE BESTE

Screeningmetoden er en målrettet hjelp til å se etter søkerens empati og hvordan de bruker den.

– Målet er å få de beste pedagogene. Ved å ta utgangspunkt i konkrete situasjoner kan vi bedre bedømme om søkeren er i stand til å leve seg inn i barnas situasjon og forstå dem. Ikke minst når

det er snakk om nonverbal kommunikasjon, sier Lund Jørgensen.

– Vi ser hva søkerne fester seg ved i filmklippene, men også hva de overser. Spørsmålet er om søkeren ser barnets intensjon, for det krever empati, sier Lund Jørgensen.

► – Mål et er å forbedre rekrutteringsprosessen, forklarer forsker Ole Henrik Hansen om verktøyet for å teste pedagogenes empati.

Foto: Aarhus Universitet

◀ – Det er avgjørende at personer som jobber med barn er empatiske og evner å sette seg inn i hvordan barna har det, sier Stig Broström, professor og forskningsleder i danske «Barnet i Centrum».

Foto: Medie afdelingen Moesgård

▲ Nestleder Hege Valås i Utdanningsforbundet mener det ikke bør være barnehagenes oppgave å sjekke om en barnehagelærer har empatiske evner.

Foto: Stig Weston

FORDEL FOR SØKEREN

Pedagog Pernille Ellegaard Christensen mener screeningstesten gir et godt innblikk i søkerens evne til å koble teori og praksis. Hun jobber i Børnehuset Ellekilde.

– Vil du se hvordan en person agerer på gulvet, må du plassere personen på gulvet. På et intervju kan du snakke for din syke mor, men det viser ikke om du er i stand til å vise det nærværet som du sier er viktig, sier Christensen. Derfor mener hun den nye ansettelsesformen er en fin mulighet for søkerne til å vise sin kompetanse.

– Jeg ville blitt glad for å ha blitt testet på et jobbintervju selv. Det gir meg bedre mulighet til å vise hvor god jeg faktisk er i jobben, sier Christensen.

OPPGAVE FOR UTDANNINGEN

Hege Valås, barnehagelærer og nestleder i Utdanningsforbundet, mener det er bra at det forskes på relasjonskompetanse.

Hun mener likevel at det ikke bør være barnehagenes oppgave å sjekke om en barnehagelærer har empatiske evner.

– Jeg mener man må jobbe med studentenes relasjonskompetanse allerede i utdanningen. Vi har en skikkethetsvurdering i barnehagelærerutdanningen.

Der vil studentenes evne til å inngå i gode relasjoner med barn være avgjørende. Jeg vil tro at det materialet det vises til her, vil kunne være en del av et undervisningsopplegg i utdanningen, og kanskje også bidra til å finne studenter, som ikke bør utdanne seg til barnehagelærer, sier Valås.

ET SUPPLEMENT

Hege Valås mener slike screeningverktøy kanskje kan være et supplement for å få et bilde av en søker i en ansettelsesprosess, men at det er en åpenbar fare for å forenkle komplekse kompetanser.

– Empati er viktig, og gjenkjennelse og forståelse av barns emosjonelle uttrykk er viktig men ikke nok. En barnehagelærer skal også være i stand til å møte disse uttrykkene på en måte som er god for barnet. Og det vil kunne variere fra barn til barn. Det finnes ikke standardløsninger på hvordan vi møter barn, sier Valås.

– Den nye stortingsmeldingen bør trigge en barnehageopposisjon. Den er et brudd på den norske barnehagetradisjonen, mener nestleder Hege Valås i utdanningsforbundet.

Frykter nasjonal prøve i barnehagen

En norm for hvor mye språk en femåring bør kunne er et av tiltakene i den nye stortingsmeldingen om barnehager. Nestleder Hege Valås i Utdanningsforbundet tror det kan være starten på barnas første nasjonale prøve.

TEKST OG FOTO

LINE FREDHEIM STORVIK

Bedre overgang fra barnehage til skole er temaet i Stortingsmeldingen *Tid for lek og læring*.

Regjeringen ønsker også et lovfestet krav om at barnehageansatte må snakke godt norsk, og at skolene plikter å samarbeide med barnehagen. Mobbing er også et satsingsområde i meldingen. Utdanningsforbundet har hatt store forventninger til meldingen, og er skuffet over en rekke tiltak.

SPRÅKNORM

– Vi opplever at regjeringen pakker inn ting i ord som språknorm. Hvordan tenker regjeringen at barnehagene skal gjøre det i praksis uten å sette læringsmål? Snakker vi ikke her om barnas første nasjonale prøve? spør barnehagelærer og nestleder Hege Valås i Utdanningsforbundet. Hun sier nesten alle barnehager har egne førskoletiltak allerede. 92 prosent av barnehagene har, ifølge Utdanningsdirektoratet, rutiner for overgangen mellom barnehage og skole.

Utdanningsforbundet er overrasket over at meldingen ikke sier noe om behovet for flere barnehagelærere.

ANTALL BARNEHAGELÆRERE

– Det er veldig beklagelig at regjeringen legger frem ei stortingsmelding om kvalitet i barnehagen som ikke peker på flere barnehagelærere, sier Hege Valås. Hun sier det ser ut som regjeringen ikke har tatt hensyn til Øie-utvalgets anbefaling om 50 prosent barnehagelærere.

– Regjeringen er opptatt av innhold og kvalitet. Den trekker fram læreren

BARNEHAGETILTAKENE

- Utarbeide og innføre en språknorm for hva barn bør ha med seg fra barnehagen.
- Lovfeste kravet om at alle ansatte skal kunne norsk.
- Vurdere en lovfestet samarbeidsplikt for barnehage- og skoleeiere.
- Bedre mulighet for ansatte til faglig oppdatering.
- Ny rammeplan skal bli tydeligere på at barnehagen har ansvar for et godt språkmiljø og god oppfølging av minoritetsspråklige.

Kilde: Stortingsmelding 19 (2015–2016) Tid for lek og læring: Bedre innhold i barnehagen

som viktig og helt avgjørende for barns læring i skolen. Da er det rart at den samme regjeringen ikke har samme forventning for barnehagelærerne. Flere barnehagelærere er helt avgjørende for å klare å tolke meldingen og sette tiltakene ut i praksis, påpeker Valås. Hun viser til at Oslo Høyre tidligere har uttalt at de ønsker seg en endring i barnehageloven med læringsmål og et ønske om å teste barna før skolestart.

– Det ser ut som om regjeringen har sett til Oslo Høyre og det gjenspeiler seg strekt i meldingen, sier Valås. Hun mener også meldingen har for lite fokus på de minste barna.

POSITIVE TILTAK

Nestlederen sier meldingen også har flere positive sider som viktige tiltak mot mobbing, etter- og videreutdanning og å styrke kvaliteten i barnehagelærerutdanningen. Hun er likevel spent på hvordan arbeidet med ny rammeplan blir.

– Dagens plan ivaretar et bredt læringssyn. Vi trenger ikke en helt ny rammeplan, men en revidering av den som er. Vi frykter vi får en rammeplan som er utarbeidet av byråkratiet og som ikke involverer fagfolk, sier Valås.

BARNEHAGEOPPOSISJON

Nestlederen oppfordrer barnehagelærere i Norge til å engasjere seg.

– Les meldingen, driv påvirkningsarbeid slik at de ansvarlige ser hva dette betyr i praksis. Meldingen bør trigge en barnehageopposisjon. Den er et brudd på den norske barnehagetradisjonen, mener Valås.

Kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen mener stortingsmeldingen ikke bryter med dagens barnehagetradisjon.

BARNAS PERSPEKTIV

– Dagens rammeplan beskriver hvordan de ansatte skal jobbe, det skal vi beholde, men vi ønsker også å se det fra barnas perspektiv. Derfor har vi i meldingen sagt at rammeplanen skal bli tydeligere på det språklige og sosiale utbyttet. Det er ikke en liste over hva barna skal lære, men en beskrivelse av hva barna skal sitte igjen med, sier kunnskapsministeren.

– Vi har sett til en del av arbeidene som gjøres i barnehagene i Oslo, men vi ønsker ikke individuelle læringsmål i barnehagen, sier Isaksen.

– Regjeringen ønsker en språknorm

for femåringene. Utdanningsforbundet spør om vi her snart ser barna første nasjonale prøve?

– Tre ganger nei. Det kommer klart frem i meldingen at vi ikke ønsker å innføre individuelle læringsmål, testing eller kartlegging av alle barn ut fra en mal. Målet er å styrke språkarbeidet, blant annet ved å utarbeide en veiledende språknorm som brukes ut fra faglig skjønn. Hvordan skal vi ellers sikre at barn kan godt norsk bedre enn i dag? svarer Isaksen.

NESTE STORTINGSPERIODE

Kunnskapsministeren sier at de i regjeringserklæringen har sagt at det kommer en bemanningsnorm senest innen 2020.

– Når det gjelder pedagognormen så vil vi oppfylle dagens norm, før vi vurderer å øke til 50 prosent pedagoger. Dette blir en diskusjon for neste stortingsperiode. Jeg er enig med Øie-utvalget i at en god barnehage henger sammen med nok kompetente ansatte, og er ikke uenig i at vi skal ha flere barnehagelærere, sier Isaksen.

Kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen vil ha en egen norm for hva femåringer som Maria Nadir (f.v.), Arti Dobray og Ingrid G. Syversen skal kunne før skolestart. Under lanseringen av Stortingsmeldingen møtte han barna i Skillebekk barnehage, som jobber mye med språk.

Hva er din kommentar til meldingen?

NINNI SANDVIK

DOSENT AVDELING FOR LÆRER-
UTDANNING, HØGSKOLEN I
ØSTFOLD

– Stortingsmeldingen er en ytterligere formalisering av pedagogikken gjennom språknorm og ideer om systematikk og progresjon.

Den overser totalt at barnehagelærerne i lang tid har drevet systematisk arbeid, som å lytte til barn, være oppmerksomt til stede i situasjonene og følge barnets spor. Det er en systematisk tilnærming som ikke følger et forhåndsdefinert skjema, men som lydhørt er opptatt av barnas interesser og bidrag, sier Sandvik. Hun har jobbet med og forsket på de yngste barna og barnehagepedagogikk i over 30 år.

IGNORERER KOMPETANSE

– Regjeringen ignorerer feltets egen kompetanse, og som de sier OECD-rapporten roser norske barnehager for. Fokuset ser ikke ut til å være barnas interesser og bidrag i de pedagogiske prosessene, eller de ansattes kompetanse. Da flyttes fokuset fra barnet som medskaper av kunnskap og kultur, og personalets handlingsrom flyttes fra ansvarsplikt til regnskapsplikt, sier Sandvik.

Hun har lest meldingen med tanke på hvilke forestillinger om barn, barnehagepedagogikk, lek og læring som den bygger på.

MÅ LESES KRITISK

– Slike meldinger må leses kritisk, fordi de er viktige premissleverandører for pedagogisk tenkning, og er med på å endre praksis, sier Sandvik. Hun mener det er liten tvil om at regjeringen vil bar-

nas beste, fordi retorikken ikler seg ord som kvalitet, trygghet og godhet.

– Godhetsargumenter er problematiske, fordi de virker lammende for kritisk tenkning, mener Sandvik.

BARNEHAGENS ARVESØLV

– Meldingen preges av gårsdagens ideer om barn og læring, og det er lite eller ikke noe fokus på barn som aktører og medskapere. Kun to ganger er ordet *bidra* brukt om barn. Rundt halvpartene av gangene *lek* blir nevnt omtales den som et middel for noe annet og ikke lek i seg selv. Den spontane, uregjerlige og ikke målstyrte leken er en del av barnehagens arvesølv, sier Sandvik og fortsetter:

– Regjeringen ser dessuten ut til å tenke at språk er ensbetydende med verbale ytringer, og glemmer at kroppslige uttrykk er like viktig som ord for de yngste.

– Paradoksalt nok ser det ut til at regjeringen ønsker å hindre frafall i videregående skole ved å påtvinge barnehagene metoder som har spilt fallitt i skolen. De skyver problemet nedover, og skyter seg selv i foten, sier Sandvik.

TORA KORSVOLD

PROFESSOR I FØRSKOLE-
PEDAGOGIKK, DMMH

Professoren påpeker at støtte til minoritetsspråklige barns utvikling av norsk er viktig i stortingsmeldingen. Hun savner likevel et svar på hva flerspråklighet gir av gevinst for hele barnehagen.

FLERE SPØRSMÅL

– Støtte til minoritetsspråklige barns utvikling av norsk språk er helt essen-

sielt i St.meld. 19. Likevel melder flere spørsmål seg: Hva med betydningen av det som skjer i de kulturelle møtene mellom minoritetsbarn og majoritetsbarn innen barnehagens fellesskap? Hvordan settes barnehagelæreren i bedre stand til å møte barnehagegruppas store mangfold? Hva har en av ressurser til å møte en langt mer sammensatt barne- og foreldregruppe enn før? Hva med flerspråklighet, og hva med den kulturelle læringen som skjer i barnehagen kontinuerlig? spør professoren.

SPRÅKNORM UTEN MÅL

– Å se hele barnet, med et helhetlig læringsbegrep er et historisk kjennetegn ved den norske barnehagen. Nå skal det jobbes med en språknorm. Det vil si hva barnehagen skal arbeide med når det gjelder språk, men uten spesifikke måloppnåelser hos barna. Det er en ny situasjon. Utforming av en språknorm er problematisk, og heller ikke ønskelig, sier Korsvold.

GEVINST FOR ALLE

– Det vises til nyere forskning om barns språk i barnehagen, men jeg savner en enda sterkere vektlegging av et ressurs- og mulighetsperspektiv, som hva flerspråklighet gir av gevinster til hele barnegruppa, sier professoren.

ARILD M. OLSEN

ADMINISTRERENDE DIREKTØR
I PRIVATE BARNEHAGERS
LANDSFORBUND (PBL)

PBL mener barnehagemeldingen er en anerkjennelse av at barnehagesektoren er blitt en del av utdanningsløpet.

STORE FORSKJELLER

– Vi opplever at meldingen klart tar inn over seg det ansvaret som ligger på barnehagene om å gi ungene en bra start på livet og et utbytte av å være i barnehagen, sier Olsen. Han mener meldingen tar tak i vesentlige utfordringer, som store forskjeller i kvaliteten i tilbudet.

– Barnehager med dårlig faglig innhold, utrygge barn eller mobbeproblemer må ta meldingen på alvor. For mange barnehager vil ikke meldingen har stor betydning. De vil fortsette det gode arbeidet de gjør, men jeg forventer at det blir fokus på dem som ikke leverer, sier Olsen. Tilbudet til ettåringer kan variere med 80.000 kroner per barn per år, og da er det, ifølge Olsen, umulig å levere lik kvalitet.

FORVENTNINGER

Olsen synes det er bra at meldingen har en tydelig prioritering, som for eksempel språkutvikling. PBL mener det er viktig

å få frem hva som forventes av barnehagen, før man snakker om ressurser.

– Men vi forventer at det er en sammenheng mellom meldingen og budsjettet som kommer til høsten, sier Olsen.

AUDUN LYSBAKKEN (SV)

I KIRKE-, UTDANNINGS- OG FORSKNINGSKOMITEEN

– Jeg er bekymret for retningen regjeringen signaliserer med den nye stortingsmeldingen og mener regjeringen er i ferd

med å spillevende seksårsreformen. Vi er i ferd med å få et system der det blir vanlig skole i 1. klasse og mer skole for de største barna i barnehagen. Vi er opptatt av at det skal foregå læring i barnehagen,

men det er en stor misforståelse og et smalt læringssyn å gjøre barnehagen lik skolen, mener Lybakken.

OVERSTYRER

– Jeg oppfatter at det settes ferdighetskrav og det er grunn til å frykte at vi får bestemte prestasjonskrav. Barn lærer best hvis de får lov til å være barn og ikke blir sett på som ingeniører og fagarbeidere in spe, sier han. Lybakken mener meldingen overstyrer pedagogenes frihet.

LITE OM DE MINSTE

– En annen skrikende mangel ved stortingsmeldingen er at den ikke følger opp Stortingets vedtak om pedagogtett. Det synes jeg er alvorlig. Flere pedagoger er det viktigste for at barna skal trives og lære, sier Lybakken. Han etterlyser også mer oppmerksomhet på de minste barna. Lybakken er positiv til at det stilles språkkrav til de ansatte.

Nå lanseres
SETT i Norge!

SETTⁱⁱ

28.-29. nov. 2016
Norges Varemesse, Lillestrøm

Møteplassen for moderne og innovativ læring

MELD DEG PÅ NÅ! SETT ønsker å tilby lærere, skoleledere, styre og skoleeiere det mest interessante og innovative man finner i Skandinavia. Hensikten med konferansen er å gi deg nye, interessante ideer til hvordan du praktisk og konkret kan utvikle både deg selv, skolen eller barnehagen i nye, spennende retninger.

www.settdagene.no #SETTdagene

Samarbeidspartner

Kompetansepartners

Arrangører

Aktuelle bøker

UNIVERSITETSFORLAGET

Trine Solstad

Samtaler om bildebøker i barnehagen

En vei til opplevelse, lek og meningskaping

Boka viser hvordan personalet i barnehagen kan utvikle en god lesepraksis med utgangspunkt i barns interesser, som tar vare på leseopplevelsen og fører til gode samtaler.

Pris: 369,-

Ellen Holst Buaas

Med himmelen som tak

Barns skapende lek utendørs, 3. utgave

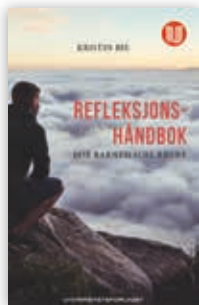

Forfatteren presenterer verdisyn og teorier rundt lek, læring og kreativitet. Boka tar deretter for seg både uteområdet som inspirasjonskilde og verksted og voksenrollen utendørs. Den nye utgaven er gjennomarbeidet og oppdatert.

Pris: 349,-

Kristin Bie

Refleksjonshåndbok for barnehagelærere

Hva betyr egentlig det å reflektere? Hvordan reflekterer vi? Boka viser enkle fremgangsmåter og holdepunkter for refleksjon i en barnehagefaglig sammenheng.

Pris: 249,-

Mari-Ann Letnes

Barns møter med digital teknologi

Digital teknologi som pedagogisk ressurs i barnehagebarns lek, opplevelse og læring

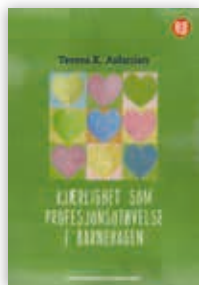

Hvordan kan digital teknologi legge til rette for meningsfulle læringsprosesser mellom barn og voksne i barnehagen?

Pris: 349,-

Teresa K. Aslanian

Kjærlighet som profesjonsutøvelse i barnehagen

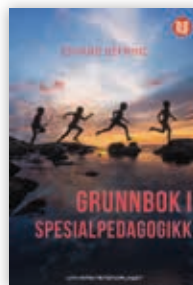
Hva er kjærlighet, og hvordan kommer den til uttrykk gjennom barnehagelærerens profesjonsutøvelse? Denne boken skisserer et teoretisk grunnlag for kjærlighet, som profesjonsutøvelse, i barnehagen.

Pris: 329,-

Kommer medio juni!

Edvard Befring

Grunnbok i spesialpedagogikk

Boka gir en samlet presentasjon av det spesialpedagogiske fagfeltet, med både det generelle faglige grunnlaget og de mest sentrale problemområdene innenfor spesialpedagogikken.

Pris: 379,-

🌐: www.universitetsforlaget.no @: bestilling@universitetsforlaget.no ☎: 45 22 78 65

UNIVERSITETSFORLAGET.NO

Hva ser du etter?

Et barn som tuller kan du se på som en bråkmaker eller humørsaker.

Et barn som går fra plassen sin for å hjelp en annen som urolig, eller en som viser omsorg. Du kan bestemme deg for hvilket barn du vil se.

Tenk deg at du kommer på jobb etter å ha hatt en hektisk morgen på hjemmebane. På din avdeling er en kollega syk. Dette blir en ekstra heftig dag. Petter og Lisa som ofte finner på mye rart, gjør det også i dag. Du kjenner en viss matthet. Hvorfor er de alltid sånn? Her har du et valg. Klarer du å se hva som er bra med deres påfunn og hvordan det er mulig å bygge positivt på det? Klarer du å legge vekk dine egne tanker om at de er «sånn eller sånn?» Klarer du å se alt på nytt også når stressnivået er høyt?

RESPEKT

Vi gjør førsteinntrykk på null kommunis. Vi setter barn og voksne i båser – der vi tenker de hører hjemme. Dette kan vi gjøre med bakgrunn i tidligere erfaringer og forsterke med holdnin-

gene våre til grupper og enkeltindivid. Da leter vi etter det som kan bekrefte våre fordommer. Barn, kollegaer, ledere, altså mennesker er alltid mer enn det vi ser. Respekt betyr direkte oversatt fra latin, å se på ny, å se igjen. Dette er en treningssak, å utfordre våre fordommer.

ANERKJENNELSE

Hva skjer hvis vi i stedet bygger en hverdag på anerkjennelse. Se etter hva barna gjør bra. Del de gode historiene, få barna til å se etter det andre og de selv gjør som er gull verdt. Og da med et språk som utvides fra «Så flink du er» til å identifisere hva det er som faktisk blir gjort. Kanskje barnet eller din kollega er skikkelig tålmodig, eller utholdende? Kanskje de viser mot eller selvkontroll? For at vi skal kunne forsterke en kultur, må vi vite hva vi snakker om. Vi må ha et felles språk som drar oss i den retningen vi ønsker. Vi kan da med fordel fokusere på det gode, på det som løfter mennesker. Hva gjør du i dag når du kommer inn på jobb? Hva er det første du sier? Hva bringer *du* inn i situasjoner – bidrar du til løsning eller forverring? Hva snakker du om på pauserommet? Hvilken effekt vil du ha på kollegaer, foreldre og viktigst av alt barna?

GRAV ETTER GULL!

Alle som kan oppføre seg gjør det. Vi er ikke feil, vi *gjør* feil. Da gjelder det å grave etter gullet og finne ut *når* og *hvordan* hver enkelt skinner mer. Et barn som ofte bruker lang tid på en oppgave, er gjerne tålmodig og utholdende. Et barn som har sterke meninger og er sta viser kanskje selvtillit og evne til å stå opp for seg selv? Et barn som stadig vekk finner på mye tull og vas for oss voksne, er kanskje bare rå på humor og skaper god stemning. Et barn som går fra plassen sin for å hjelpe noen andre, viser mye omsorg. Vi tolker situasjonene dit vi vil. Vi kan anerkjenne gode egenskaper, selv om handlingen ikke passet så godt inn i akkurat den situasjonen. Så kan vi bidra til at barn lærer seg å forstå når det passer å gjøre hva.

DEN ENE

Hva skal til for at du skal ha det bra på jobb, og hvordan kan du gjøre det bedre for dem rundt deg? Vi har en effekt på dem rundt oss om vi vil eller ikke. Du kan være den ene, den ene som så den jenta eller den gutten, som ga dem mulighet til å få et godt, sunt og fint bilde av seg selv. Du finner det du leter etter.

SIRI F. ABRAHAMSEN

Verdiskaper, barnebokforfatter og foredragsholder for verdifabrikken.no i blant annet barnehager, skoler og for foreldre. siri@verdifabrikken.no

I hvert nummer inviterer vi fagfolk som jobber opp mot barnehager til å skrive om et tema de brenner for.

Skjermtroll

Carina Olset stakk fra barnehagen for å sitte bakerst i klasserommet til sin store helt: Storebroren. Nå er det han som sitter og ser henne på tv.

TEKST OG FOTO
BENTE BOLSTAD
frilansjournalist
bente.bolstad@gmail.com

Carina Olset startet sin fotballkarriere i Burfjord barnehage i Nord-Troms. Med en 15 måneder eldre bror som helten, hang hun med gutta i barnehagen og spilte fotball eller andre ballspill. Nå skal den alltid smilende og sjarmerende programlederen fra både barne-tv og Sommeråpent lede NRKs tv-sendinger fra fotball-EM i Frankrike.

Carina Olset er fortsatt glad i fotball, hun liker å hevde seg og har et sterkt konkurranseinstinkt. Det er derfor med stor innlevelse hun leder NRKs fotball-sendinger og dekker Finnmarksløpet og Landsskytterstevnet.

Carina forteller at hun hadde en trygg oppvekst i Burfjord i Kvæningen kommune. Olset og familien bodde 200 meter unna barnehagen. Noen ganger ble hun fulgt av foreldrene, men etter hvert løp hun rett som det var bort i barnehagen selv. Ofte lekte de i barnehagen også utenfor åpningstidene.

Hun minnes de voksne som trygge

omsorgspersoner, særlig var det en som het Jarle, som hun knyttet seg spesielt til.

– Alle barn som har vokst opp i Burfjord kjenner Jarle, sier hun.

DRAMA I BOLIGFELTET

Barnehagen ligger i bygdas eneste boligfelt, og bare én gang kan Carina huske at det skjedde noe virkelig dramatisk. Det var da en av guttene skulle hentes av mamma. Da skjedde det som ikke skulle skje. Gutten satte seg bak rattet, og fikk på en eller annen merkelig måte den gamle Ladaen i gang. Carina minnes at bilen kjørte rundt hele boligfeltet.

Carina Olset snuste på barnehageyrket før hun ble fanget i journalistikken. – Jeg er veldig glad i unger. Men jeg forsto raskt at det var veldig krevende. Jeg har voldsom respekt for dem som jobber med barn, sier NRK-programlederen.

– Jeg husker lyden av høyt turtall og ansiktet til gutten mellom sprinklene på rattet. Det var sjokkerende. Men det gikk underlig nok bra. Etterpå ble det masse rabalder, selvfølgelig, sier hun lattermildt.

PUTEROM OG OLJEBUKSER

Når hun ikke var ute og spilte ball eller lekte i skogen, var puterommet et kjærkomment sted for en aktiv liten kropp. Sklia ble også mye brukt.

– Jeg husker godt de gammeldagse oljebuksene, som rakk til godt opp på magen. De var veldig tunge og ekle å gå med, men helt nødvendig siden det pleide å bli en stor vanddam under sklia når det regnet.

Carina Olset var ei ordentlig pappajente. Mamma var politiker, og en del borte. Dermed hadde hun og pappa mye tid sammen.

Under pappapermen bygde pappa en Tempo Taifun.

– Han pleier å spøke med at den lette motorsykkelen og jeg vokste opp sammen. Han har den fremdeles.

Til jul et år kom nissen til Burfjord barnehage, i pappas sko! Det syntes Carina var både rart og litt opprørende. Hun gjorde selvfølgelig pappa oppmerksom på «lånet». Men det tok enda litt tid før hun oppfattet hvem nissen virkelig var.

RØMTE TIL SKOLEN

Den største helten var likevel storebror Håkon. Han var bare litt eldre, og hun hang etter ham bestandig. Hun husker spesielt godt da hun fikk være med ham å bygge Olabil.

Da broren startet på skolen, begynte Carina å stikke av fra barnehagen. Hun gikk til skolen og satte seg bakerst i klasserommet til Håkon og fulgte med. Etter hvert gjorde hun det så ofte at barnehagen visste at dersom Carina ikke var i barnehagen, kunne de finne henne på bakerste rad i første klasse.

– Det var veldig gjevt for meg, men kanskje ikke så morsomt for broren min med den teite lillesøsteren i klasserommet, sier hun.

Da dagen kom at Carina skulle begynne på skolen, tok hun det på ytterste alvor. Det gjaldt å flyte videre på storebrors popularitet. Hun klippet piggsveis.

– Jeg ville være gutt, lenge. Jentene lekte med skjell i fjæra, det appellerte ikke til meg. Men jenteting kom jo etter hvert, det tok bare en del år for meg, sier Carina Olset.

PRAKSIS I BARNEHAGE

Som ungdom begynte hun på skigymnaset, og hun var aktiv med både ski og fotball lenge.

– Men jeg ble aldri så god at jeg ville gjøre en karriere ut av det, sier hun.

Journalistikken er det hun føler at hun virkelig kan.

– Jeg er glad i å snakke med mennesker, og å formidle historiene deres til folk.

Men før journalistikken snuste hun faktisk på det å jobbe i barnehage.

– Det var på ungdomsskolen, jeg skulle ha arbeidsuke, og var i barnehagen ei uke. Jeg er veldig glad i unger, og synes det er interessant å følge med på hvordan de vokser til. Men jeg forsto raskt at det var veldig krevende. Jeg har voldsom respekt for dem som jobber med barn, sier Carina.

ET FAMILIEMENNESKE

Carina har alltid vært et familiemenneske.

– Jeg er opptatt av de nære ting, å ha trygghet og familien rundt meg. Hvis jeg er så heldig å få barn en gang, vil jeg at de skal gå i en barnehage som er like trygg som min.

Hun har bare gode minner om barnehagetiden:

– Jeg var aldri redd i barnehagen. Bare trygg, sier NRKs blide sportsjournalist.

CARINA OLSET

- 34 år
- Forlovet
- Gikk i Burfjord barnehage i Nord-Troms fra hun var om lag ett år.
- Journalist i NRK fra 2006. Hovedsakelig i sporten, med vekt på fotball. Har også vært programleder for blant annet barne-tv og Sommeråpent.
- **Aktuell:** Hun leder NRKs fotballsendinger fra Oslo under EM i Frankrike i juni.

Med Kant som **veiviser**

For å kunne kalle seg en profesjonsutøver må man ha en forståelse av hvilke verdier man er forpliktet på, mener Solveig Østrem og Bernt Andreas Hennum.

TEKST OG FOTO
ARNE SOLLI
frilansjournalist, Scribeco
arne1golli@gmail.com

Koplingen mellom politikk, fagpolitikk, pedagogikk og etikk er temaet i de to forfatternes nye bok om barnehagelæreren som profesjonsutøver. Viktigst er etikken og etikkens tilknytning til pedagogikken.

PEDAGOGIKK ER ETIKK

Forfatterne sier de mener pedagogikk er etikk.

– Vi vil si noe om hva som gjør barnehagelæreryrket til en profesjon, og hva det vil si å forvalte et mandat som ikke tolker seg selv, sier Solveig Østrem, professor i pedagogikk ved Høgskolen i Lillehammer.

– Mandatet er politisk vedtatt. Barnehagelærerne skal arbeide i henhold til mandatet, men det kreves faglig kunnskap og etisk ryggrad for å realisere det. Selv om mandatet er politisk vedtatt, betyr ikke det at politikerne skal detaljregulere hvordan mandatet skal realiseres – for da kunne man satt profesjonen inn i en parentes. Det vi vil er å fjerne parentesen, sier Østrem.

INSPIRERT AV KANT

De to forfatterne er inspirert av den tyske filosofen Immanuel Kant i den nye boka.

– Kant er viktig for vår forståelse av menneskeverdet. Han er viktig for vestlig etisk tenkning og han har vært premissleverandør for hjemlige tenkere som Hans Skjervheim og Erling Lars Dale, sier Bernt Andreas Hennum, høyskolelektor ved Høgskolen i Sørøst-Norge (HSN).

– Den norske pedagogikktradisjonen har alltid vært nært knyttet til verdispørsmål. Pedagogikken har vært instrumentalistisk orientert i enkelte land og i enkelte perioder. Men hos oss har det vært en etablert oppfatning av at pedagogikken har et normativt ansvar; vi kan ikke påvirke andre mennesker uten å berøre verdispørsmål, sier han.

– For å kunne kalle seg en profesjonsutøver må man ha en forståelse av hvilke verdier man er forpliktet på. Vi sier at hvis man vil være barnehagelærer og kalle seg pedagog, må man alltid være seg bevisst at man driver en normativ virksomhet der man intervensjoner i andre menneskers liv. Kant sier at man skal behandle den andre ikke bare som et middel, men også som et mål, altså til den andres beste. Da må man hele tiden ta stilling til verdispørsmålene, de etiske spørsmålene, understreker Østrem.

Forfatterne er også opptatt av faren for deprofesjonalisering.

SKEPTISK TIL PROGRAMMER

Deprofesjonalisering mener forfatterne skjer for eksempel gjennom de mange ulike pedagogiske programmene som

har som mål å hjelpe personalet til å se hvor barna befinner seg utviklingsmessig, for å kunne sette inn tiltak for dem som, ifølge resultatene, trenger det.

– Disse programmene gir seg ut for å være kunnskapsbaserte, men i virkeligheten har de innebygd en mistillit til profesjonen, sier Østrem.

– De presenterer en oppskrift: «sånn skal du gjøre det, det er enkelt, og det virker». Jeg mener det ikke holder å spørre hva som virker. En barnehagelærer må selv ta stilling til hva som trengs for å arbeide profesjonelt, sier Østrem. Hun mener det å si ja til et slikt program, kan bety å si ja til å sette til side egen faglighet.

ALDRI ENKELT

Østrem mener at de pedagogiske programmene og kartleggingsverktøyene er et uttrykk for en instrumentalistisk tenkning, der det helhetlige synet på barn vris i retning av det skoleforberedende.

– Det tiltaler ofte politikerne. På den andre siden har Unni Bleken beskrevet barnehagen som et hus med fire søyler – lek, omsorg, læring og danning. Hvis en av disse søylene får vokse seg uproporsjonalt stor sammenlignet med de andre tre, kollapser hele huset. Nå er det lærings søylen som kanskje får vokse for mye og setter byggverket i fare, sier Østrem.

Hun viser til studier av barnehagelærerrollen i såkalte lekmannsstudier.

- Vi trenger flere med et tydelig fagspråk inn i barnehagen, mener professor i pedagogikk, Solveig Østrem, ved Høgskolen i Lillehammer (HiL) og høyskolelektor Bernt Andreas Hennem ved HSN. De er inspirert av filosofen Immanuel Kant i sin nye bok om barnehagelæreren som profesjonsutøver.

De studiene forstår genuint pedagogisk arbeid som arbeidet i førskolegrupper.

Det som forstås som pedagogisk arbeid er, ifølge slike studier, ikke å være tett ved barna mens de leker, det er arbeid for assistentene, mens barnehagelærerne får arbeide med bokstaver og tall.

- Det vi går inn for i boken er imidlertid Blekens hus med de fire søylene. Det er noe helt annet enn bruk av programmer. Et viktig argument for politikerne er ofte at programmene, med sine avkrysningsskjemaer, er så enkle å bruke at selv assistentene kan bruke dem, sier Østrem. Hvis barnehagelærerne godtar denne argumentasjonen fra politikernes side, så vil det være en fallitt for profesjonen. Programmene kan aldri gjøre jobben som barnehagelærer enkel, sier Østrem.

PEDAGOGNORM I FARE?

Stortinget har vedtatt at halvparten av alle ansatte i barnehagene skal være

barnehagelærere eller ha relevant pedagogisk utdanning innen 2020.

- *Vil deprofesjonaliseringen også kunne true en virkeliggjøring av stortingsvedtaket?*

- Det kan se skummelt ut, selv om jeg ikke tror det er slik at politikerne ikke ønsker flere barnehagelærere, sier Hennem.

- Kanskje tyr politikerne til ulike programmer for å slippe å videreutdanne barnehagelærerne, undrer Hennem.

Den norske barnehagen er bemannet med ca. én tredel personell med pedagogisk utdanning, og to tredeler som ikke har det.

Østrem ser denne statusen som et hinder i utviklingen av et pedagogisk fagspråk for barnehagelærere, og et hinder for utviklingen av en profesjonalitet.

TRENGER FAGSPRÅK

- Hvis det mandatet som barnehagen har fått, skal kunne realiseres, trengs en pro-

fesjon med et fagspråk. En konsekvens av det er at vi trenger flere med et tydelig fagspråk inn i barnehagen, sier Østrem.

- Det blir et problem hvis det ikke er mange nok profesjonelle i barnehagen. Barnehagelærernes fagspråk er også under press fra politikere og barnehageeiere, sier Hennem.

- De ønsker en annen type språk, en annen type begreper, eller til og med andre typer konsepter inn i barnehagen, konsepter man ikke finner i barnehagepedagogikken. Det å ha et velutviklet fagspråk representerer en profesjonalisering i det daglige arbeidet. Det vil også kunne være et godt rammeverk mot populistisk påvirkning, fra politikere, barnehageeiere, eller kommuneadministrasjon, som kan ha målsettinger som kanskje ikke er like pedagogisk fundert som det en barnehagelærer vil ha, sier Hennem.

– Jo mer vi vet om barna, jo bedre

Det sier rektor Håkon Follesø. Han mener at jo mer skolen får vite om barna før de begynner på skolen, jo bedre vil skolen kunne legge til rette for at barna trives godt.

TEKST OG FOTO
ARNE SOLLI
frilansjournalist, Scribeco
arne19olli@gmail.com

Eik skole i Tønsberg har et unikt samarbeid med barnehagene som sokner til skolen: Kongseik, Eik Vestre, Mortenåsen og Løkebergstua. De har flere møter i løpet av året for å snakke om hvordan de best mulig kan ta hånd om barna i overgangen fra barnehage til skole.

«BLANKE ARK» ER TULL

Barnehagene har også et møte på høsten med foreldrene til førskolebarna. Erfaringene derfra er også et tema på fellesmøtet mellom skolen og barnehagene. I god tid før skolestart fyller foreldre og barnehagene ut et skjema med informasjon om barnet; barnets interesser, sterke felt, hvordan det klarer seg sosialt, ferdigheter som konsentrasjon og selvstendighet, helsetilstand, språklige nivå og familiesituasjon.

– Jo mer vi får vite om barnet tidlig, jo bedre, sier Håkon Follesø, rektor og virksomhetsleder ved Eik skole.

– Vi begynner arbeidet med de kommende skolestarterne alt i januar. Alt snakk om barn som «blanke ark» idet de begynner på skolen ser jeg på som tull, sier rektoren.

Eik skole og barnehagene har også en besøksplan for overgangen barnehage – skole. Ifølge planen skal skolebarn

besøke barnehagene, og barnehagebarna besøke skolene før de starter. Førskolebarna får også treffe fadderne de skal ha på skolen.

FORELDRESAMARBEID VIKTIG

Et godt samarbeid med foreldrene er alfa og omega, ifølge de som er med i samarbeidet.

– Foreldremøtet i barnehagene på høsten har tema som barns selvstendighet, læring og sosial kompetanse, sier Anne-Gunn Akselsen. Hun er virksomhetsleder for Eik-barnehagene: Kongs-eik, Eik Vestre og Mortenåsen.

Dette inngår i forberedelsen til skolestart: Hva ønsker foreldrene?

– Foreldrene er uten tvil mest opptatt av at barna deres har det bra, sier Nils Henning Gundersen, inspektør for 1. til 4. trinn ved Eik skole.

– Arbeidet med barnas sosiale kompetanse er derfor prioritert. Vi benytter blant annet *Steg for steg-programmet*. Foreldrene vil at barna skal få venner, det er viktigere enn at de kanskje ikke har lært å lese til jul, sier Follesø.

Skolestarterne kan mer i dag enn for ti år siden, mener Follesø og Gundersen. Dessuten er de langt mer selvstendige enn barn var før. Skolen tilpasser seg det nivået elevene befinner seg på.

De siste årene har antallet foreldre med fremmedspråklig bakgrunn økt i kommunen. Et godt samarbeid mellom kommunen og Tønsberg Voksenopp-læring (TVO) har ført til god dialog mel-

lom flerspråklige foreldre og de ansatte i barnehagene.

FÅR ROS FOR SAMARBEIDET

Lederen av fagenhet for oppvekst og barnehage i Tønsberg kommune, Erik Relander Tømte, berømmer arbeidet Eik-barnehagene og Eik skole har gjort. Han påpeker at flere andre barnehager og skoler i Tønsberg også har et bra samarbeid.

– Nå skal det lages en veileder for samarbeidet om overgangen mellom barnehage og skole, og målet er at alle barnehager og skoler i kommunen skal samarbeide i henhold til veilederen, ifølge Relander Tømte.

Skjemaet «Informasjon fra foreldre og barnehage til skole og SFO» er viktig i arbeidet med barns overgang fra barnehage til skole.

ULIK PRAKSIS

De felles rutinene for overgangen mellom barnehage og skole vil likevel bli litt ulikt praktisert.

– Samarbeidet på Eik er eksemplarisk. De har fått til mye, kanskje fordi barnehager og skole geografisk sett ligger nær hverandre, og fordi barnehagene «leverer» barn til samme skole. Samarbeidet er mer krevende for skoler som mottar barn fra 10 til 14 barnehager. Vi blir aldri ferdig med å «foredle» overgangene, og her har vi hele tiden en jobb å gjøre, sier fagenhetssjefen.

Temaet er blitt aktualisert gjennom

De mener det er viktig at skolen vet så mye som mulig om barna før de begynner på skolen, og har et tett samarbeid mellom barnehage og skole for å få det til: Foran f.v.: Maria Hedlund, Mortenåsen barnehage (fagleder/styrer), Pernille Pedersen, Kongseik barnehage, Marit Lunde, Eik Vestre barnehage, Anne-Gunn Akselsen, enhetsleder Eik barnehager, Nina Østreborge, Kongseik barnehage, og Astrid Låhne Smedsrud, SFO Eik skole. Bak f.v.: Anette Granerud, Kongseik barnehage, Hilde Moldvær, Løkebergstua barnehage, Annika Røsvik Lunder, Eik Vestre barnehage, Håkon Follesø, rektor Eik skole, og Nils Henning Gundersen, inspektør Eik skole.

«Regional plan for helhetlig oppvekst i Vestfold», der et av hovedområdene er kvalitet i overgangene. Tønsberg er med i et pilotprosjekt sammen med Nøtterøy og Re kommuner.

– I Tønsberg vil vi igjen se på rutine våre og evaluere situasjonen, med tanke på fortsatt innsats for å styrke overgangen fra barnehage til skole. Nå arbeides det også med å lage ferdig en språkplan for barnehagene, forteller Relander Tømte.

Lærer foreldrene nødnorsk

Barnehagelærere og fremmedspråklige foreldre snakker bedre sammen takket være et nytt samarbeid.

Vestfold fylke er med i det statlige *Kompetanse for mangfold-prosjektet*.

– Det er et prosjekt som har som mål å gjøre barnehagelærere og lærere bedre i stand til å kommunisere med foreldre, barn og unge med fremmedspråklig bakgrunn, sier lærer Bente Ellefsen ved Tønsberg Voksenopplæring (TVO). TVOs samarbeid med blant annet Eik-barnehagene og Eik skole er et resultat av dette prosjektet.

Ifølge Ellefsen er det ikke barna som har de største kommunikasjonsproblemene, men de voksne.

LÆRER NØDNORSK

– Vårt arbeid går ut på å lære foreldrene såpass norsk at de kan snakke med de

ansatte i barnehagen. Samtidig lærer vi de ansatte at mange av foreldrene sliter med angst, som gjør at de knytter seg i møtet med et skrivebord og skjemaer. Vi sier heller at de ansatte skal sette seg i sofaen med foreldrene og bare prate løst. Et smil hjelper også, forteller hun. Ellefsen sier de lærer foreldrene «nødnorsk».

Noen av foreldrene er flyktninger med liten eller ingen utdanning fra hjemlandet og flere av dem er analfabeter. Andre er arbeidsinnvandrere med en viss utdanning og står bedre rustet. Det er flyktningforeldre med liten eller ingen utdanning som vokser mest, ifølge Ellefsen.

– Trenger flere **skumle voksne**

Forfatter Anita Berge vil at de gamle folkeeventyrene med tusser og troll skal fortelles helt uten tanke på læringsmål i barnehagen.

KATRINE ANDREASSEN
frilansjournalist
tomm-a2@online.no

– Det er for få skumle voksne i barnehagen, mener Anita Berge.

Hun har skrevet boken *Kunsten å skremme barn*, der hun formidler hvor viktig et godt grøss er for de minste.

– I møtet med de gode grøssene, gir vi barn muligheten til å utforske fryktfølelsene sine innenfor trygge rammer. Frykt er nemlig ikke noe vi påfører barna ved å fortelle dem skumle ting. Det er en grunnfølelse alle har, og som er helt nødvendig for at vi skal overleve, sier hun.

GOD FRYKT

Berge understreker at det er viktig å skille mellom grøss og frykt.

Frykt er en følelse som gir assosiasjoner til reelle farer som miljøkatastrofer og terror, men også ting vi bekymrer oss for selv om vi vet at vi ikke trenger å være redde for dem.

Grøss er derimot ikke en følelse i seg selv, men det lokker frem et spekter av gode, sitrende følelser som får oss til å tenke på skumle filmer og spøkelseshistorier.

Historiene gir en type frykt det er tydelig at vi mennesker liker, hvis ikke hadde ikke spenningsfilmer og krimbøker solgt så godt.

– Vårt aller første møte med grøss har vi på stellebordet når mamma leker borte-bø-leken, sier hun.

GLEM LÆRINGSMÅL

Det er denne følelsen Berge ønsker at barnehagelærere skal for-

midle til landets barnehagebarn, og en av de beste måtene å gjøre det på, er å hente frem den tradisjonelle fortellerkunsten.

Fortell muntlig og med innlevelse slik våre forfedre gjorde da de fortalte om tusser og troll i mørke tømmerstuer.

Og glem for all del alle tanker om læringsmål, former og tall.

– Barna vil uansett lære språk på denne måten, men de vil lære det mye bedre. Barnehagelærere blir i dag farget av alle pålagte mål, og jeg mener dette fører til at vi får en forflatet barnehage, sier Berge.

TYDELIGE KARAKTERER

– *Hvordan formidles et godt grøss?*

– Fordelen for de voksne i barnehagen er at de har et publikum de kjenner fra før. De vet hvor langt de kan gå.

Underveis i fortellingen er det viktig med øyekontakt, og barna kan også være deltagende gjennom utrop eller bevegelser.

– Historien må også ha en nødutgang. Med det mener jeg at det må være mulig å trekke seg unna for barna uten at føler at de taper ansikt. Si for eksempel «Hvis noen ikke liker historien, kan de gå inn på det andre rommet nå», forteller forfatteren.

EN GOD SLUTT

En god, muntlig fortelling med grøss lærer barna nye ord og uttrykk, men den lærer dem også å formidle sin egen frykt når det blir nødvendig.

– Fordi historiene vi forteller barna alltid har en god, forklarende slutt, er de med på å fjerne noe av frykten, sier Berge.

SUNT Å KJENNE PÅ

– Det å kjenne på gode grøss er en del av naturlig lek mellom voksne og barn. Vi leker kileleker og leker der vi kommer for

Anita Berge mener gode grøss med de gamle folkeeventyrene må få sin plass i barnehagen.

Foto: Nini Berge

å ta barnet, sier barnepsykolog Elisabeth Gerhardsen.

Så lenge de voksne er vare for barnets signaler og justerer seg etter hvordan det reagerer, mener hun denne typen lek ikke bare er morsom, men også sunn.

ER BARNET LETTSKREMT?

– Før du leser for barnet er det en fordel at dere har lekt på ulike måter, slik at du vet om barnet lett blir skremt, sier Gerhardsen.

Også hun syns eventyrene er velegnet til å gi barn gode grøss.

Her møter barna helter som har gode hensikter, som aldri lar sine kamper gå utover uskyldige og som alltid vinner til slutt.

ANTIHELTER ER BRA

– Samtidig er gjerne helten en antihelt som slår gjennom. Dette appellerer til barn som kjenner at de slett ikke får til det andre får til, sier hun.

Gerhardsens beste råd til barnehageansatte som vil berike barnas hverdag med grøss, er alltid å gjøre det på barnas premisser og vokte seg for å leve seg sånn inn i historien at barna blir skremt.

– Vær deg selv i mimikk og tonefall, spør barna om det går greit. Unngå å presse historier på motvillige barn, og la for all del ikke din egen skuffelse over at barnet er «pinglete» skinne igjennom, sier hun.

Barn trenger mannlige rollemodeller

Å samle alle menn på barnehagelærerstudiet kan få flere menn inn i barnehagesektoren.

Det er ingen hemmelighet at det er for få menn som jobber i norske barnehager. I 2014 var neste 10 prosent av alle barnehageansatte menn, ifølge Bufdir. Det er fortsatt langt igjen til målet om at 20 prosent av ansatte i norske barnehager skal være menn. Det er synd for det pedagogiske arbeidet, jobbmiljøet og ikke minst barna i barnehagen. Arbeidsmiljøet er godt tjent med at det er en god miks av kvinner og menn. Alle barn fortjener å ha en mannlige rollemodell, men ikke alle barn vokser opp med en far, eller mannlige omsorgsperson. *Temahefte om menn i barnehagen (2006)* viser blant annet at over 90 prosent av barna blir boende hos mor etter skilsmissen.

Dette er noen av flere grunner til det er viktig å få flere menn inn barnehagen.

SAMLE MENN PÅ STUDIET

En annen faktor som kan bidra til å få flere menn til å ta barnehagelærerutdanning, er å samle dem i samme gruppe på studiestedet.

Ved å skape et godt miljø både faglige og sosialt, kan vi være en pådriver for hverandre og snakke sammen når det til tider går «litt trått». Med flere menn samlet føler du ikke at du er verdens største minoritet på studiet og i yrket.

Vi i Mannlige barnehagelærerstudents forening (MBSF) er i dag 90 medlemmer, det vil si at nesten alle de mannlige studentene ved Høgskolen i Bergen er medlem.

Vi vet om elever som har vurdert å skifte studie fordi de ikke trivdes på barnehagelærerutdanningen, men som likevel ble takket være MBSF.

MBSF arbeider for å skape blest rundt yrket, utdannelsen og foreningen. Foreningen arbeider for å senke frafallet av mannlige studenter, og å øke studiets anseelse som lederutdanning. Vi har blant annet møtt

kunnskapsministeren og snakket om vår hjertesak om flere menn i barnehagesektoren.

TA ELEVER MED PÅ TUR

Jeg mener det er viktig å starte rekrutteringen til barnehagelærerutdanningen tidlig. Det kan for eksempel skje ved at de store barnehagesektorene besøker videregående skoler for å fortelle hva som faktisk skjer i barnehagen. Det ultimate ville vært å ta med en gjeng elever på tur med førskolegruppa i barnehagen. Det største problemet for barnehagelærere i dag er at folk flest tror at jobben består av trøsting og bleieskift. Jeg tror en synliggjøring av hva vi faktisk gjør vil øke statusen til yrket og at søkertallet vil gå opp.

Det å få flere menn inn i barnehagen kan også bidra til at flere menn blir værende i yrket. Jeg vet selv at det er mange menn som savner å ha en kompis på jobb. Jeg har selv vært helt alene på pauserommet hvor praten bare går i kjoler, interiør og sminke – da savner jeg virkelig å ha en mannlige kollega på jobb.

DANIEL LYSEBO JOHANSEN

2. års barnehagelærerstudent og presse- og informasjonsansvarlig i Mannlige barnehagelærerstudents forening (MBSF), Høgskolen i Bergen
mbsf@gmail.com

I hvert nummer inviterer vi en student til å skrive om et tema studenten brenner for.

Bystyremedlem og barnehagelærer Eivor Evenrud brenner for at også de minste må bli hørt i barnhagedebatten. Om noen uker blir hun mamma selv for første gang.

«– Jeg skjønnte at jeg aldri kom til å bli invitert inn i radiodebattene som barnehagelærer. Derfor ble jeg politiker.»

De minstes stemme

Det tok flere år i barnehage før Eivor Evenrud (33) følte hun ble en flink barnehagelærer. Nå tar hun med seg det hun har lært av alle barna inn i bystyret i Oslo.

TEKST OG FOTO
GRO ROGNMO
frilansjournalist
grorog@gmail.com

Jo. Det kan virke som om veien fra Huseby barnehage og skole til Oslo rådhus er lang. For barnehagelærer Eivor Evenrud var det derimot et naturlig skritt. Hun møter oss på trappa til rådhuset, viser vei gjennom den storslagne hallen, opp ei trapp, forbi et filmteam som forbereder opptak til «Snømannen», inn en korridor, peker inn i bystyresalen og åpner døra til kontoret sitt. Det er kjempestort.

– Det er nesten for stort, jeg har jo ingenting her, sier hun og ler.

I MAKTENS KORRIDORER

På de blå veggene henger to gamle bilder. De er definert som registret kunst, og kan ikke fjernes. På toppen av skapet ligger et bilde av Bruce Springsteen som skal få plass på veggen etter hvert. I garderobeskapet ligger to stykk representasjonsnåler som skal festes på dressjakka ved hver sine høytidelige anledninger. Med nålene følger også et visst regelsett.

– Første gang jeg skulle på en mottakelse her om kvelden stilte jeg vanlig kledd i bukse, og sa jeg kom inn hadde halvparten av gjestene på seg bunad. Da tenkte jeg nok «oi, her er det litt annerledes.» Men det gikk fint – heldigvis hadde jeg litt smykker på meg, sier Eivor, og ler.

Etter å ha vært omringet av viltre barnehagebarn i ti år innrømmer Eivor Evenrud at det er en ganske annen verden i Oslo rådhus.

– Jeg synes det er litt stille her, det skjer ikke så veldig mye overraskende – med mindre du gjør noe selv. Neste uke får jeg besøk av en barnehage, og det gleder jeg meg til. I valgkampen sa jeg at jeg skulle sørge for å få barnas stemme inn i rådhuset, og nå gjør jeg det rent fysisk, sier Eivor, og ler.

TIDLIG ENGASJERT

Eivor Evenrud har alltid vært engasjert. Barnehagelæreren ble for alvor en stemme i den offentlige debatten i 2013, da hun startet bloggen «Lodgelady». Med et krast blikk på den stadig strengere profesjonaliseringen av norske barnehager sa hun fra om ting mange tenkte, men ikke turte si høyt. At vi ikke må glemme barnas behov oppi det hele, og at disse behovene er uavhengig av pedagogiske trender.

Bloggen traff en nerve hos mange, og i dag har Eivors blogg-innlegg til sammen mer enn tre millioner treff. De er delt flere

hundre tusen ganger på sosiale medier. I vinter kom hennes første bok, «Kjære Karoline. Jeg er barnehagelæreren din» på Universitetsforlaget. «Gjennom sin praksis i barnehage, sin blogg og sitt politiske engasjement synliggjør hun barnehager og betydningen av barns livskvalitet der. Eivor Evenrud er en barnehagelærer som gjør en forskjell», sier professor Berit Bae ved Høgskolen i Oslo og Akershus.

At hun ble barnehagelærer var egentlig en tilfeldighet. Allerede som 16-åring flyttet Eivor hjemmefra for å gå på videregående i Valdres, og selv om hun kanskje hadde tenkt seg noe med matte, så begynte hun på barne- og ungdomsarbeiderfag.

– Der hadde jeg en lærer som var utrolig interessant, og jeg skjønnte at dette var noe jeg likte. Som 18-åring var jeg lærling i en barnehage på Sogn, og etter det flyttet jeg til Oslo og jobbet i barnehager, SFO og ungdomsklubb.

BRATT LÆRINGSKURVE

Etter å ha søkt på og fått sin første faste jobb som barne- og ungdomsarbeider, ble Eivor som 21-åring kastet rett inn i en stilling som pedagogisk leder på dispensasjon. Det ble en bratt læringskurve.

– Jeg husker det var noen foreldre som reagerte på at jeg var så ung. Jeg jobbet sammen med flere barnehagelærere som også var helt nye i barnehagen, men jeg skjønnte jo fort at de kunne mye mer enn meg. Selv om jeg var ny og hadde ganske bestemte meninger, så jeg at de andre gjorde ting som fungerte.

Eivor slukte det hun kom over av faglitteratur, og bestemte seg for å ta videreutdanning som barnehagelærer, den gang førskolelærer. Hun forteller at det tok flere år før hun ble flink i jobben.

– Jeg lærte jobben på jobben. Selv etter jeg ble utdannet barnehagelærer, så tok det noen år før rollen satt – kanskje gjør den enda ikke det. Men det er litt befriende å finne ut at det ikke finnes noen fasit, du blir aldri helt ferdig, selv om dagen er over. Og det liker jeg.

HAR LÆRT AV DE MINSTE

De første årene slukte Eivor alt kolleger sa og gjorde, men gradvis skjønnte hun at hun kunne lære like mye av ungene – minst. Fordi det er dem jobben handler om.

– De siste årene har jeg latt barna vise veien. Det var nok en periode hvor jeg så på pedagogisk teori nærmest som sannheter.

De siste ti årene har norsk barnehagepolitikk gjennomgått en rivende utvikling. Kravene til innhold, kvalitet og kompetanse har økt i takt med nye politiske visjoner og vedtak, og kravet om læring ligger bak svært mye av det som skjer. For mye, mener Eivor.

– Det er en helt annen barnehage i dag enn da jeg begynte. Stadig nye programmer ble innført, og jeg ble etter hvert mer og mer forbannet. Jeg følte jeg hadde sagt fra mange, mange ganger, og alltid fått svar som ikke hadde noe med barna å gjøre, sier Eivor.

Mens hun var på det mest frustrerte over å få tredd stadig nye krav og programmer nedover hodet, møtte hun en jente som sa «start en blogg da vel». Slik ble «Lodgelady til». Det ble ramaskrik allerede etter det første blogginnlegget, som ble lest av 130.000.

– Da ble jeg nervøs da. Det var ikke så vanlig at barnehageansatte skrev innlegg, og det var ikke veldig populært på jobben. Jeg ble innkalt på kontoret, ble bedt om å fjerne innlegget, og fikk beskjed om at dersom noen hadde hatt en hjemmel til det, så hadde jeg fått sparken. For meg ble det en ekstra motivasjon til å komme dit jeg er nå, sier Eivor.

Både på bloggen og i boka henvender hun seg ofte direkte til barna. Karoline er for eksempel et slags tverrsnitt av de over 300 barna Eivor har møtt og kjent på sine mange år i barnehagen. Boka er skrevet som en hyllest til barnet og dets perspektiv, og en påminnelse til alle voksne om at barn er barn – et faktum forholdsvis uforandret over tid.

SKRINLA TRAS-PROSJEKTET

Noe av det første hun sørget for å gjennomføre da hun kom inn i bystyret, var å stoppe den pågående TRAS-kartleggingen – det etter selv å ha deltatt på sju forskjellige TRAS-kurs. Kartleggingsverktøyet TRAS ble innført i alle barnehager i Oslo i 2015 og på de barnehageansatte å kartlegge språket til alle barn over to år. Nå er vedtaket om obligatorisk kartlegging med TRAS opphevet i Oslo bystyre.

Veldig mange er enige med Eivor og hennes kamp for at forskjellige pedagogiske læringsmodeller ikke skal spise opp all tid til lek, undring og moro i barnehagen. Men hun

EIVOR EVENRUD (33)

- Nestleder i Kultur- og utdanningskomiteen i Oslo bystyre (for partiet Rødt)
- Utdannet barne- og ungdomsarbeider og barnehagelærer, med videreutdanning i pedagogisk veiledning. Praksisveileder for barnehagelærere ved Høgskolen i Oslo og Akershus
- Jobbet ti år som pedagogisk leder i barnehage, seks av dem i småbarnsavdeling. De siste åra i bydel Vestre Aker i Oslo.
- Jobbet som kontaktlærer for første klasse fram til hun begynte i bystyret i fjor høst.
- Står bak den populære barnehagebloggen «Lodgelady», og er blitt en tydelig stemme i debatten om innholdet i norske barnehager.

LIKER: Å lese og skrive – drømmer om å skrive roman. Barn, fotball – både å se på og spille selv.

FAMILIE: Blir snart mamma.

AKTUELL: Med sin første bok «Kjære Karoline. Jeg er barnehagelæreren din» på Universitetsforlaget. Ble valgt inn i Oslo bystyre for partiet Rødt i fjor.

har også skaffet seg motstandere i enkelte forsknings- og utdanningsmiljøer.

– Det har vist seg å være veldig vanskelig å få snakke med dem som er mest uenige med meg. Fra den siden møtes jeg stort sett med stillhet, sier hun, og ler mens hun forteller:

– Da jeg var invitert til «Politisk kvarter» på NRK ble jeg bedt om å holde et innlegg, men jeg fikk ikke delta i debatten sammen med kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen og de andre gjestene. Derfor ble jeg politiker. Jeg skjønte at jeg aldri kom til å bli invitert inn i disse debattene som barnehagelærer.

Eivor Evenrud er så stolt av å være barnehagelærer at hun nærmest demonstrativt har tenkt at hun *aldri* skal ta en master. Nå har hun begynt å revurdere tanken. Tiden vil vise hva som skjer. I fjor jobbet hun for første gang som lærer i barneskolen, og en av hennes kjepphester har vært at det første skoleåret, som skulle preges av lek og tilvenning, ikke måtte havne i barnehagen i stedet for i skolen. For det mener hun har skjedd veldig mange steder.

– IKKE PLESS TIL LEK

Hun hopper opp fra stolen og går bort til døra, henter en kopi av et innlegg fra Aftenposten i 1993, og leser: «Når bestemmelsen om tidlig skolestart er tatt, vil debatten om innhold og pedagogisk opplegg virkelig starte. Meningsmålinger viser at mange foreldre er i tvil om 6-åringen er skolemoden. Det er de ikke, hvis vi tenker på dagens skole. Den er laget for 7-åringer, ikke for 6-åringer. Ingen har tenkt å sende 6-åringer inn i en slik førsteklasse»,

– Dette er et sitat fra statsminister Gro Harlem Brundtland, sier Eivor ivrig.

Videre skriver Gro at hun har stor tiltro til at førskolepedagogene og småskolelærerne vil utvikle et godt og riktig skoletilbud til de nye 6-åringene. I 1997 ble den nye ordningen innført.

– Det var altså stor bekymring for og bred enighet om at det ikke måtte bli en slik skole som det var, men så er det altså helt i stillhet blitt det – og ikke bare er det blitt en slik skole, det er blitt en mye mer faglig skole enn man var bekymret for. Og vi ser altså at det første skoleåret har havnet i barnehagen, sier Eivor.

Og det er dette hun synes er så trist.

– *Men hva skal ut i barnehagen?*

– På mange måter er det de voksne som må ut, haha. Nei da, det går jo ikke, men det er altfor mange som er altfor opptatt av at barna skal gjøre noe for noe, og det er altfor mange mål for barnet. Dette påvirker barnehagene så mye at det til slutt ikke blir plass til den frie leken. Det blir ikke plass til spørsmålet ditt om hva som skjer med skyene der ute, fordi nå holder vi på å forske på frosk. Jeg er redd for at vi glemmer barnas verden. Hvis du skal ha noe med barn å gjøre, så må du også ha kontakt med barn.

SNART MAMMA

Eivor har hatt mange barn rundt seg i flere år, både i familien og på jobb. Om noen uker venter hun sitt første barn selv, og gleder seg veldig.

Eivor flyttet inn i Oslo rådhus i fjor høst – på et kjempestort kontor, og innrømmer at det kan bli litt stille der i forhold til det hun er vant med, men det har hun tenkt å gjøre noe med.

– *Kommer du til å håndplukke barnehage?*

– Haha, nei. Jeg kommer nok til å velge en av dem som er nærmest, for å få alt det praktiske til å gå rundt.

Eivor selv gikk noen timer om dagen i en menighetsbarnehage hjemme på Gjøvik, kombinert med dagmamma. Hun husker barnehagen som fryktelig streng.

– Jeg hadde mange venner der, og husker at jeg likte barna i barnehagen veldig godt. Men jeg likte ikke de voksne like godt.

Foreløpig er det vanskelig å forestille seg hvordan det blir å bli mamma. Men en ting har Eivor begynt å lure på i forhold til det å selv bli forelder.

– Jeg har kanskje tenkt at det er litt tidlig å sende et barn i barnehage når det bare er ett år. Akkurat det er jeg spent på hvordan blir, sier hun.

Planen nå er å sitte i bystyret de neste fire åra. Henge opp bildet av Bruce Springsteen på veggen, og kanskje plassere en dressjakke i garderobeskapet. Fortsette bloggen, men kanskje i en litt annen støpning enn i dag. Fortsette å invitere barnehager og skoleklasser inn i rådhuset.

– Og jeg lover at jeg skal fortsette å være høylytt!

Veien frem mot barnehageloven

I 1975 ble barnehageloven vedtatt, men ikke uten dramatikk. Etter tilspissede politiske diskusjoner ble det klart at barnehagen skulle reguleres med avstand til skolen.

JON KAUREL

stipendiat Institutt for pedagogikk,
Universitetet i Oslo
jon.kaurel@iped.uio.no

Ti år etter Stortingets første daginstitusjonsdebatt i 1962, la *Daginstitusjonsutvalget* frem sin NOU 1972:39 *Førskoler*. Utvalget ble nedsatt av Forbruker- og administrasjonsdepartementet (FAD), og brukte tre år på utredningen. Mandatet var å vurdere om datidens retningslinjer for bygging og drift var tilfredsstillende fra både et sosialt og et pedagogisk synspunkt. Behovet for plasser, finansieringssystem og utdanning av førskolelærere skulle også diskuteres. I tillegg skulle utvalget vurdere en eventuell samordning med skoleverket, og ikke minst legge frem et forslag til egen lov for daginstitusjonene.

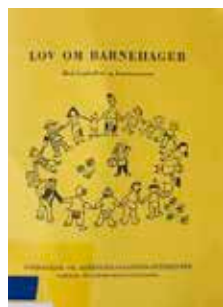
FØRSKOLEN SOM KINDEREGG

Flertallet i Daginstitusjonsutvalget gikk inn for å gi alle daginstitusjoner for barn én felles betegnelse, uavhengig av åpningstider og barnas alder. Både småbarnstuer, daghjem og barnehager ble foreslått kalt førskoler. Her finner vi utgangspunktet for et særpreg ved den norske barnehagemodellen, som internasjonalt høster stor anerkjennelse under betegnelsen «the unitary system».

Daginstitusjonsutvalget fremholdt

den sosialpedagogiske tradisjonen, og mente at førskolen både skulle være et pedagogisk tilbud, et sosialpolitisk virkemiddel og et sosialt hjelpetiltak. Førskolen ble med andre ord tillagt en slags kindereggfunksjon. For å fungere slik måtte standarden på tilbudet være god, og alle barn måtte prinsipielt sikres plass. Siden dekningsgraden på denne tiden var om lag tre prosent, ble det påpekt at en inntil videre burde prioritere opptak for barna med størst behov. Disse barna ble av utvalget kategorisert i fire grupper. Barn med funksjonshemninger, barn fra utkantstrøk, minoritetsbarn og barn fra vanskeligstilte hjem. Førskolens muligheter for å utjevne sosiale forskjeller, og dermed virke forebyggende, ble særlig fremhevet for den siste gruppen barn.

Førskolens relasjon til skolen ble også berørt. Det ble foreslått et sammenhengende pedagogisk program, uten noe skarpt skille ved sjuårsalderen, og førskolens metodiske prinsipper og arbeidsmåter burde utprøves i skolens første klasse. Ønsket om en slik samordningspro-

Slik så den første barnehageloven fra 1975 ut. Foto: DMMH

sess ga seg også uttrykk ved at Daginstitusjonsutvalget anså det som formålstjenlig at førskolen og skolen skulle innordnes under et felles departement.

FORMÅLSLØSE FØRSKOLER?

Daginstitusjonsutvalgets forslag til egen førskolelov var ensidig knyttet til behovet for utbygging av sektoren. Forslaget til lovens § 1. *Formål* var derfor: «Formålet med denne lov er å stimulere til en tidsmessig utbygging av førskoler, fritidsheimmer og andre tiltak for barn». Et formål for den pedagogiske virksomheten ble med andre ord ikke berørt. Men et mindretall på to utvalgsmedlemmer ønsket det annerledes. Disse ville ha en formålsparagraf som tydeliggjorde førskolens verdiforankring og sammenheng med grunnskolen. Ønsket var et formål i harmoni med skolens, der verdimeslig forankring i kristne grunnprinsipper var fremtredende.

EN BARNEHAGE MED AVSTAND TIL SKOLEN

I januar 1975 la FAD frem sin lovproposisjon. I denne var det store endringer fra forslaget Daginstitusjonsutvalget la frem i 1972. Først og fremst gikk departementet mot betegnelsen førskoler, fordi dette rettet oppmerksomheten for mye mot skolen. I stedet skulle institusjonene kalles barnehager. Samtidig ønsket FAD, som mindretallet i Daginstitusjonsutvalget, at barnehagen skulle ha en egen

Da den første barnehageloven kom i 1975 var målet med barnehagen å utvikle barnas personlighet, evne til toleranse og til å ha omsorg for andre. Her spiser barna mat i en barnepark i Sofienbergparken i Oslo på 70-tallet. Foto: Svein Erik Dahl, Samfoto

formålsparagraf. Men i motsetning til ideen om et kristent formål i harmoni med skolens, ville departementet markere avstand til skolen gjennom sitt forslag. FAD foreslo det enkle formålet «å sikre barn i førskolealder gode utviklings- og aktivitetsmuligheter i nær sammenheng med barnas hjem».

FAD brukte mye plass i sin lovproposisjon på å understreke at barnehagen måtte ses som et tilbud i sin egen rett, som ikke måtte innskrenkes til å formidle kunnskaper eller trene opp rent intellektuelle ferdigheter. Barnehagen skulle kjennetegnes ved frie aktivitetsformer, fordi disse imøtekom barnas trang til selvutfoldelse. Sosialkomiteen, som behandlet lovproposisjonen før den gikk til Odelstinget, delte dette synet og understreket at barnehagens hovedoppgave ville være å gi tilbud om lek og sosialt samvær, og ikke undervisning eller kunnskapsformidling.

KAMPEN OM BARNEHAGENS FORMÅL

Odelstingets behandling av forslaget til barnehagelov ble en spennende affære med steile fronter i formålsparagrafspørsmålet. Enigheten var stor når det

gjaldt betegnelsen barnehage, men ved voteringen over formålsparagrafens ordlyd, ble sosialkomiteens innstilling bifalt med knappst mulig margin, 53 mot 51 stemmer. Dermed ble *Barnehageloven* vedtatt, med en formålsparagraf uten kristen verdiforankring. I lovens forskrifter ble «gode utviklings- og aktivitetsmuligheter» utdypet som «et godt miljø med vekt på lek og samvær med andre barn og voksne». Målet skulle være å utvikle barnas personlighet, evne til toleranse og til å ha omsorg for andre.

Når det gjaldt barn med særskilte behov, var det kun de funksjonshemmede som ble trukket frem i barnehageloven ved en egen paragraf om prioritet ved opptak. Det ble understreket at det for disse barna var «nødvendig å etablere et nært samarbeid mellom barnehage, helsestasjon og pedagogisk-psykologisk rådgivningstjeneste», men verken her eller noe annet sted i barnehageloven ble samarbeid med skolen omtalt. Barnehagens orientering var rettet mot hjemmet og ikke skolen.

OMKAMP OM FORMÅLET

Det var Arbeiderpartiet som satt i regjering da barnehageloven ble vedtatt, men

ved stortingsvalget i 1981 vant Høyre og dannet regjering. Våren 1982 foreslo de å innføre et kristent formål i barnehageloven. Den påfølgende odelstingsdebatten ble ikke mindre spennende enn den i 1975. Etter fem timers diskusjon, inkludert et opptrinn der demonstranter ble vist vekk fra galleriet etter å ha sunget «Nei til kristen formålsparagraf», var det endelig duket for votering. Resultatet ble like jevnt som i 1975, men med motsatt fortegn. Det kristne formålet ble vedtatt med 39 mot 37 stemmer.

Formåletts første ledd ble stående som i 1975, men fikk det nye andreleddet: «Barnehagen skal hjelpe til med å gi barna en oppdragelse i samsvar med kristne grunnverdier». Det er her viktig å bemerke at endringen av formålet tydeliggjorde en forankring i kristne grunnverdier mer enn en orientering mot skolen. Det var fortsatt forholdet til familien som var det primære, og formålsparagrafen av 1983 skulle vise seg å bli stående, med minimale justeringer, i nesten 30 år.

Les del 3: Veien frem mot rammeplanen i Første steg nr. 3 2016.

Barnehagelærerutdanningens digitale tilstand – eller stillstand?

Utdannes barnehagelærere med den nødvendige digitale profesjonskompetanse for å jobbe i dagens og framtidens barnehage? Mitt svar er nei.

KRISTIN HOLTE HAUG

førstelektor, Institutt for barnehagelærerutdanning, Høgskolen i Oslo og Akershus
Kristin.HolteHaug@hioa.no

15 år har gått siden jeg skrev min første fagartikkel om bruk av moderne teknologi i barnehagelærerutdanningen. Med den (for noen) provoserende tittelen «Førskolelærerutdanningens vei mot cyberspace» (Haug 2000) argumenterte jeg for at informasjonsteknologi (IKT) burde få en tydelig plass i profesjonsutdanningen. Denne og andre tekster utover 2000-tallet viser stor optimisme hva gjelder teknologiens pedagogiske muligheter i utdanning og barnehage.

IKT, Internett og nettverk med god bredbåndskapasitet åpner for nye måter å lære på og gjør at vi ikke lenger behøver (bare) å basere oss på tekstlige medier, fysisk tilstedeværelse, formidling og overlevering av kunnskap fra lærer til student. Elektronisk samhandling mellom lærer og student og studenter imellom der tekst, lyd, bilde og videobaserte

anvendelser er integrert, har et stort pedagogisk potensial (Haug 2000:57).

Hva kan vi så si om sektorens digitale tilstanden i 2016? Har utdanningen beveget seg, om enn ikke inn i cyberspace, så til steder hvor digitale medier og verktøy brukes på måter som beriker den pedagogiske virksomheten? Utdannes barnehagelærere med den nødvendige *digitale* profesjonskompetanse for å jobbe i dagens og framtidens barnehage?

PROFESJONSKOMPETANSE

Betydningen av digital kompetanse har økt de siste årene (OECD 2012, 2013). Det nye årtusenet representerte starten på myndighetenes storstilte utbygging av et nasjonalt bredbåndnett som innebærer rask oppkopling og båndbredde som forenkler opp- og nedlastning av medieinnhold. Tilgjengelige digitale verktøy som blir stadig enklere å bruke, har åpnet pedagogiske muligheter, både i utdanningsløpet og i pedagogisk arbeid med barn. Også stadig yngre barn blir selvstendige brukere, blant annet gjennom nettbrett som håndteres med lette trykk på ikoner på skjermen (Haug &

Jamissen 2015). YouTube-filmen om ettåringen som blir frustrert over at ukebladet ikke «virker» når hun prøver å sveipe på samme måte som hun gjør på iPaden¹ er sett av 4,7 millioner. Småbarn lever i flere digitale univers når det kommer til variasjon i teknologi og tidsbruk (Gudmundsdottir & Hardersen 2012). Medialiseringen av samfunnet krever flere og mer sammensatte kompetanser, som visuell, multimodal, narrativ, kritisk, estetisk og kommunikativ, der alle inngår i mediekompetanse (Jæger 2012).

Profesjonsutøveren som skal kunne håndtere morgendagens barnehage må være digitalt kompetent. *Profesjonsfaglig digital kompetanse* er et begrep barnehagefolk må lære seg først som sist, sa Anne Ma Grønlie på Utdanningsdirektoratets fagkonferanse, 2014, som hadde implementering av kompetansestrategien for framtidens barnehage som hovedtema. Likevel oppgis manglende kompetanse blant personalet å være den faktoren som begrenser bruken av digi-

¹ <https://www.youtube.com/watch?v=aXV-yaFmQNk>

tale verktøy i barnehagens pedagogiske arbeidet mest (Jacobsen, mfl. 2013).

Barnehagelærerens digitale kompetanse er nødvendig også for å unngå ukritisk bruk av digitale verktøy. Et nylig eksempel fra media er apper som regi-strerer hva barna gjør, og der den ansatte *feeder* foreldrene med informasjon gjennom dagen. Det er all grunn til å være kritisk til bruk av teknologi som dokumenterer for mye av det barnet sier og gjør, og som er på kollisjonskurs med barns rett til privatliv og rammeplanens intensjoner. Eller som hindrer en god, ufiltrert fellesopplevelse mellom barnet og den ansatte, der dokumentasjonen av øyeblikket blir viktigere enn selve øyeblikket (Haug 2015).

STYRINGS-DOKUMENTER

Jeg tror ikke det er noe galt med styringsdokumentene for sektoren. I Nasjonal plan for barnehagelærerutdanning er profesjonsretting et av sju kvalitetskjennetegn, og en av indikatorene her er at programplanene skal sikre systematisk arbeid med utvikling av studentenes digitale kompetanse (KD 2012). Også Kompetansestrategien (KD 2011a) tydeliggjør behovet for barnehagelærernes digitale kompetanse ved å påpeke at kunnskap og ferdigheter i kreativ og kritisk bruk av digitale verktøy inngår i alle strategiens satsingsområder.

Som kjent er revisjon av rammeplan for barnehagen startet, med planlagt innføring i 2017². Om den endelige versjonen blir i nærheten av det tredje planutkastet, må vi tro at digitale verktøy vil finne en adskillig tydeligere plass enn dagens «Barn bør få oppleve at digitale verktøy kan være en kilde til lek, kommunikasjon og innhenting av kunnskap (KD 2011b). Under overskriften *Pedagogisk miljø* leser vi:

Digitale verktøy må inngå som en naturlig del av det pedagogiske miljøet. Både i barns lek og læring har aktiviteter med digitale verktøy en selvskreven plass. Barns nysgjerrighet kan danne utgangs-

Digitale verktøy som blir stadig enklere å bruke har åpnet pedagogiske muligheter i arbeid med barn, skriver artikkelforfatteren.

Foto: Fotolia.com

punkt for videre lek, informasjonssøk og produksjon. Ulike typer programvare kan brukes som en del av leken og gi støtte i læring og skapende virksomhet. Alle barn må erfare at personalet er interessert i og bruker digitale verktøy. Digital danning favner prosesser der barn er med og reflekterer over muligheter og konsekvenser ved å bruke digitale verktøy. Barnehagen må innarbeide gode sikkerhetsrutiner for å kunne takle digitale risikosituasjoner (Aukland, mfl. 2014).

DÅRLIG UTNYTTELSE

Skjerpede krav til barnehagepersonalets digitale kompetanse vil ha konsekvenser for hvordan utdanningen håndterer denne delen av barnehagelærerens profesjonskompetanse. Vil datamaskinen fortsatt bli brukt som en avansert skrivemaskin og digitale læringsplattformer (LMS) som avanserte oppslagstavler hvor lærerne gir beskjeder og laster opp sine manus? Så å si alle høyere utdanningsinstitusjoner bruker LMS jevnlig, men mest til formidling og lesing av beskjeder og fagstoff (Norgesuniversitetet 2015). ▶

² <http://www.udir.no/Barnehage/Rammeplan/revidering-av-rammeplan/>

Allerede i 1999 var daværende kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet opptatt av utdanningsinstitusjonenes ansvar for å tilrettelegge for bruk av ny teknologi (St.meld. 36). Dette er med jevne mellomrom gjentatt, sist i St.meld. 18 om strukturreformen i høyere utdanning, som påpeker at norske læresteder må utnytte de teknologiske mulighetene til å utvikle utdannings-tilbud av høy kvalitet.

LÆRINGSSYN

Kan hindre for å ta i bruk teknologi knyttes til et læringssyn utdanningen forfekter, men som vi ikke klarer å gjennomføre i klasserommet? Barr og Tagg (1995) skiller mellom undervisnings- og læringsparadigmet, hvor førstnevnte kjennetegnes av lærersentrering og formidlingspedagogikk, mens læringsparadigmet setter studentene og egenaktivitet i sentrum. I barnehagelærerutdanningen forfekter vi betydningen av dialogpregede og studentaktive læringsformer, bl.a. med begrunnelse i sosio-kulturelle læringsteorier. Dialog er en gjenganger i styringsdokumenter, f.eks. i Kompetansestrategien (KD 2011a). Jeg våger likevel å reise spørsmålet: driver utdanningen fortsatt undervisning som om undervisning og læring er det samme? Er det tradisjonen fra vår egen utdanning som gjør at vi lærere fortsetter å «servere de faglige godbitene», mens studentene lytter og blir flinke til å skrive av det læreren sier i timen, men får liten tid til refleksjon gjennom dialog? Hvor blir det i så fall av samarbeidslæringen og sosialisering til en aktiv og reflektert student- og profesjonsrolle?

Mange kunnskapsområder og fag «slåss» om studentenes tid på campus og dialogen kan lett bli en salderingspost. Arbeidsplassbaserte studier, framtidige individuelle studieløp med begrensede fysiske møter mellom student og lærer og flytende skiller mellom campus- og nettstudenter er også blant faktorene som framtvinger nytenkning. Det

Vi kan ikke forvente at nyutdannede barnehagelærere kan bruke digitale verktøy i det pedagogiske arbeidet dersom de mangler kunnskaper, ferdigheter og tankesett om hvordan de kan bruke det i barnehagen, skriver artikkelforfatteren. Foto: Fotolia.com

samme gjelder så forskjellige ting som anstrengt instituttøkonomi og økte krav til studentenes forståelse av profesjonsrollen (KD 2012).

TEKNOLOGI BRA FOR DIALOG

Clayton Christensen, professor ved Harvard, sier at den måten ny teknologi har blitt innført på i skolen, har vært fullstendig logisk, forutsigbar og *fullstendig feil*. Med det mener han at teknologien er innført for å underbygge *eksisterende prosesser*, ikke for å endre praksis og utnytte teknologiens muligheter (her i Breivik 2015:34). Har barnehagelærerutdanningen lagt teknologien «oppå» det eksisterende, uten å endre grunnleggende prosesser knyttet til undervisning og læring? Å kople strøm på etablert pedagogikk gir nødvendigvis ikke bedre pedagogikk.

IKT kan sies å være skreddersydd for undervisning basert på et læringssyn hvor profesjonsfokus og dialog er viktig. Elektronisk kommunikasjon kan støtte læringsprosesser og bidra til en aktiv studentrolle (Haug 2000). Internett tilrettelegger for samarbeidslæring uavhengig av tid og sted, i form av blogg og diskusjonsfora. Å «se» argumentet sitt i den elektroniske diskusjonen og

respondere på innlegg fra medstudenter gir dessuten god trening i å formulere seg i det offentlige rom. Utvikling av digital historiefortelling som grunnlag for faglig refleksjon (Haug & Jamissen 2015) er en annen tilnærming.

En framgangsmåte som fordrer studentsentrerte læringsaktiviteter er *flipped* eller omvendt klasserom, en undervisningsform der studentene ser lærerens videoforelesninger på nett og bruker tiden på lærestedet til seminarer med oppgaveløsning og gjennomgang av vanskelige elementer i videoforelesningen og lærerens utdypende forklaringer – alt under lærerens ledelse.

ENDRING I LÆRERROLLEN

Digital kompetanse er et *moving target* der vi har begrenset erfaring med hvordan verktøyene skal brukes for læring (Breivik 2015). Som all annen «ferskvare» må teknologien tas i bruk og vi må skaffe oss erfaringer slik at vi kan vite hva som virker og hva som ikke virker. Kanskje er mange skeptisk til teknologiens plass i undervisningen fordi den medfører en stor omveltning i roller, både for lærere og studenter. June Breivik (ibid.) spør i sin bok *Læring i en digital tid* om utfordringer med IKT i

utdanning handler om at selve læreridentiteten utfordres. Skiftet i lærerrolle når IKT tas i bruk er beskrevet som en transformasjon «from Sage on the Stage, to Guide on the Side» (King 1993). Er vi lærere redde for å bli vår egen konkurrent i klasserommet? Når jeg ikke lenger er trollmannen som «tryller» fram læring i form av gode forelesninger, men inntar rollen som tilrettelegger av læringssituasjoner, opplever jeg et tap av kontroll? Kontroll knyttet til et forelesningsmanus, er gjerne større enn å skulle starte der studentene er, og ta dem videre derfra.

Studenter på sin side ankommer høyere utdanning med begrensede erfaringer med ulike læringsstrategier, de er konservative og vant til en formidlingspedagogikk med begrenset bruk av IKT og der foredraget har et sterkt grep i deres forventninger (Breivik 2015). Studentene behøver å lære seg strategier for hvordan de kan benytte digitale verktøy for læring, for i neste runde å kunne bruke teknologi i barnehagen. Til dette trengs lærere som tilbyr, og framstår som gode eksempler i bruken av digitale verktøy og medier i utdanningen.

ET SPØRSMÅL OM LEDELSE

Digital tilstand 2014 (Norgesuniversitetet 2015) er en nasjonal kartlegging av bruk og tilrettelegging for bruk av digitale verktøy i norsk høyere utdanning, som tar for seg institusjonsledelsens vurdering av implementering av strukturer som støtter bruk av teknologi. Undersøkelsen viser stor forskjell mellom ledernes og de fagansattes oppfatning av implementeringsprosessen. Lederne oppfatter de fagansatte som atskillig mer involvert i både kartlegging av behov og valg av verktøy, og som betydelig mer sentrale pådrivere enn de fagansatte selv oppfatter at de er. Lederne vurderer engasjerte ansatte og «ildsjeler» som en mer sentral drivkraft for økt bruk av digitale verktøy enn ledelses- og organisasjonsforankring av prosessen. Lederne uttrykker at de har en viktig rolle i arbeidet med å implementere bruk av digitale verktøy i undervisningen og at de er et naturlig bindeledd mellom

strategi og tilrettelegging, men ledernes rolleforståelse ser ikke ut til å harmonerer med de fagansattes rolletolkning. «Uklare rolleforståelser er uheldig og kan føre til ansvarsfraskrivelse med hensyn til implementering av teknologi i undervisningen. Her det behov for rolleavklaring» (ibid.: 11).

Disse funnene støtter min antakelse om at barnehagelærerutdanningen i for stor grad har overlatt til den enkelte «spesielt interesserte» å definere digitale verktøy og mediers plass i utdanningen og har i liten grad klart å formulere en samlet strategi for implementering. Norgesuniversitetet anbefaler her at *utdanningsledelsen på alle nivåer* arbeider mer systematisk for å utvikle digitale læringsformer.

FORLENGS INN I FRAMTIDEN

I 15 år er det ført mange argumenter for at utdanning og barnehage må kjenne sin besøkelsestid i forhold til digital kompetansebygging. Perioden mellom da og nå har på mange måter dreid seg om å kjøre baklengs inn i framtiden – uten hensyn til at digital kunnskap er en ferskvare som må gripes, prøves ut, og reflekteres kritisk over for å kunne vurdere hva som passer for barnehagesektoren og hva som ikke passer. Vi kan ikke forvente at nyutdannede barnehagelærere er i stand til å implementere digitale verktøy i pedagogiske arbeidet dersom de mangler kunnskaper og ferdigheter og ikke minst, erfaringer og tankesett om hvordan de kan anvende det i barnehagen på en funksjonell måte. Alle kan se på en video på nett, men alle kan ikke lage en. Barnehagelæreren bør både kunne produsere en video, og vite hvordan hun kan engasjere barna i å lage en.

Skeptikerne, ofte med mangelfulle kunnskaper om pedagogisk bruk av digitale medier, må ikke gis anledning til å avvise teknologi, like lite som entusiastene ukritisk skal få omfavne teknologien. Målet må være at sektoren kjører *forlengs* inn i barnehagens digitale framtid, der både utdanningen og barnehagen med sin respektive ledelse sitter i førersetet og definerer gjennomføringen av det digitale dannelsesprosjektet.

Det er som kjent vanskelig å spå framtiden. Imidlertid kan vi med rimelig sikkerhet fastslå at framtidens barnehagelærerutdanning og barnehage vil være i endring – også hva gjelder det digitale felt. Teknologien er der, klar til å tas i bruk.

LITTERATURLISTE

- Aukland, S., Gjems, L., Pålserud, T., Seland, M., Røys, H.G. & Ødegård, E.E.** (2014). *Tekstforslag til revidert rammeplan for barnehagen*. Tredjeutkast til rammeplan 2015. Utarbeidet av arbeidsgruppe. Utdanningsdirektoratet. <http://www.udir.no/contentassets/d9b3d406b2694e878f630c778cd5621a/tredjeutkast-rammeplan-19-02-2014.pdf> (lest 2.1.16).
- Breivik, J.M.** (2015). *Læring i en digital tid*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Grønlie, A.M.** *Foredrag*. Utdanningsdirektoratets Fagkonferanse, Oslo, 25.-26.11. 2014.
- Gudmundsdottir, G. & Hardsen, B.** (2012). *Småbarns digitale univers. 0-6-åringers tilgang til og bruk av digitale enheter på fritiden*. Oslo: Senter for IKT i utdanningen.
- Haug, K.H.** (2000). Førskolelærerutdanningens vei mot cyberspace – IKT og nye perspektiver på læring. I: *Barnehagefolk* nr. 4/2000. Oslo: Habitus as og Pedagogisk Forum.
- Haug, K.H.** (2015). App uten nærhet. Debattinnlegg. *Verdens Gang* 15. september 2015.
- Haug, K.H. & Jamissen, G.** (2015). *Se min fortelling. Digital historiefortelling i barnehagen*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Jacobsen, H., Loftsgarden, M. & Lundh, S.** (2013). *Barnehagemonitor 2013. Barnehagens digitale tilstand*. Oslo: Senter for IKT i utdanning (2013).
- Jæger, H.** (2012). Barndommens medialisering – og de voksne. I: Jæger, H. & Torgersen J.K. (red.). *Medialisert barndom*. Oslo: Universitetsforlaget.
- King, A.** (1993). From Sage on the **Stage** to Guide on the Side. *College Teaching* Vol. 41, No. 1, pp. 30- 35.
- Kunnskapsdepartementet** (2011a). *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*.
- Kunnskapsdepartementet** (2011b). *Strategi. Kompetanse for framtidens barnehage. Strategi for kompetanse og rekruttering 2014–2020*.
- Kunnskapsdepartementet** (2012). *Nasjonale retningslinjer for den nye barnehagelærerutdanningen*.
- Meld. St. 18 (2014–2015)** *Konsentrasjon for kvalitet. Strukturreform i universitets- og høyskolesektoren*. Kunnskapsdepartementet.
- Norgesuniversitetet** (2015). *Digital tilstand 2014. Norgesuniversitetets skriftserie nr. 1/2015*.
- OECD** (2012). *Starting Strong III. A Quality Toolbox for Early Childhood Education and Care*. OECD Publishing 2012.
- OECD** (2013). *Quality matters in early childhood education and care: Norway*. OECD Publishing 2013.
- Utdanningsdirektoratet** (2015). *Ny rammeplan i 2017*. <http://www.udir.no/Barnehage/Rammeplan/revidering-av-rammeplan/> (lest 2.1.16).
- St.meld. 36 (1998–99)** *Om prinsipper for dimensjonering av høgre utdanning*. Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet.

Digitale medier i barnehagen

Barnehagens bruk av digitale medier er svært varierende og lite forpliktende.

HENRIETTE JÆGER

førstelektor i norsk ved Institutt for barnehagelærerutdanning, HiOA
Henriette.Jager@hioa.no

Mange norske barnehager jobber med digitale medier i dag, både på ulike måter og med ulikt omfang. Dette er praksiser som passer godt med barnehagens rammeplan (2011). De kan knyttes til samfunnsmandatet og barns danning inn i et samfunn hvor digital kompetanse står sentralt. De kan gi barna erfaringer med digitale verktøy som «kilde til lek, kommunikasjon og innhenting av kunnskaper» (2011:27) og skape rom for å bearbeide medieerfaringer (ibid.: 36). De kan gi barna relevante, estetiske erfaringer (Letnes, 2014), og skape deltakelse og medvirkning i barnehagehverdagen. Hvorvidt praksisene tres nedover hodet på allerede overarbeidete barnehagelærere, eller er fundert i barnehagelærernes interesser og grunnsyn vites i grunn ikke. Det vi vet, er at praksisene er svært varierende og at de i liten grad er knyttet til noen spesielle forpliktelser i lover eller styringsdokumenter.

BARNS MEDIEERFARING

Mitt mål med denne artikkelen er å peke på hvordan og hvorfor man kan ta i bruk digitale medier i barnehagen. Intensjonen er å skissere ulike argumenter som benyttes for å begrunne denne bruken. Det betyr at jeg beskriver, og i veldig liten

grad diskuterer hvorvidt en praksis er «god» eller «dårlig», eller om man skal eller ikke skal bruke digitale medier i barnehagen og på hvilke måter. Kvaliteten på praksisen avhenger i alle tilfeller av barnehagelærerens kompetanse, kunnskap og ferdigheter, for hvordan et verktøy fungerer kommer an på *hvordan* det brukes og *til hva*. Et verktøy er tross alt ikke mer enn et verktøy for *noe*. Jeg insisterer også på å bruke uttrykket «digitale medier» framfor «digitale verktøy», til tross for at verktøy benyttes i rammeplanen. Uttrykket synliggjør den tette sammenhengen mellom «digital» og barns medieerfaringer, for barns medieerfaringer er stort sett digitale. For det andre peker «digitale medier» på at det nettopp dreier seg om medier – som vi benytter til å sende og motta informasjon med og som i kraft av sine måter å kommunisere på også er mer enn et verktøy. Digitale medier har et kommunikasjonspotensial som vi kan benytte – vi er ikke bare mottakere, men også produsenter.

HVA ER DIGITALE MEDIER?

Både rammeplan for barnehagelærerutdanning og rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver påpeker at studenter og barn bør få erfaringer med digitale medier, men ingen av formuleringene sier på noen måte hva disse erfaringene skal bestå i eller hvilket omfang de skal ha. Dette er potensielt problematisk, fordi det medfører svært ulike praksiser

på tvers av utdanningen og barnehagen. Det er grunn til å håpe at ny rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver vil inneholde mer konkrete formuleringer om hvordan barnehagen kan arbeide med digitale medier (www.udir.no).

SOSIALT UTJEVNE

Digitale medier kan fungere sosialt utjevne (Kunnskapsdepartementet, 2009). Dette kan bety at barnehagen gjennom å bruke digitale medier i den pedagogiske praksisen sørger for at barna får felles erfaringer som noen av dem ellers ikke ville ha fått, på grunn av familiens sosioøkonomisk status. Erfaringene forutsetter at barna selv får ta i bruk digitale medier, noe som kan bidra til å legge grunnlaget for deltakelse og innflytelse. Dette kan igjen knyttes til barnehagens samfunnsmandat, til dannelsesprosessen og til demokratisk deltakelse. Senter for IKT i utdanningen skisserer mulige aktiviteter gjennom satsingen *IKT-Brille* (iktsenteret.no/ressurssamling/ikt-brille). Elin Eriksen Ødegaard, som ledet prosjektet *Dannelsesprosesser gjennom bruk av digitale verktøy* (delprosjekt i prosjektet «Barnehagen som dannelsesarena», 2009-2013), påpeker at «når barn blir vant til å bruke digitale verktøy på måter som gir dem innflytelse allerede i barnehagen, dannes tidlige erfaringer med demokratisk medborgerskap¹». Det handler ikke

¹ <http://forskning.no/barn-og-ungdom->

bare om å bruke digitale medier, men om at bruken skal være hensiktsmessig og reelt sett gi barn innflytelse. Dette fordrer kunnskap og kritisk bevissthet hos de barnehageansatte.

MEDIER OG LÆRING

Bruken av digitale medier i barnehagen forsvarer tidvis med at barn har et læringsutbytte, enten det er tilegnelse bokstaver, tall eller sosial kompetanse. Det er for eksempel edutainmentspill, ulike nettsteder og applikasjoner som kan benyttes på nettbrett (iPad). Nettbrettene kan inngå i språkarbeidet i barnehagen på meningsfulle måter,

tilsynelatende virker passiviserende og i liten grad inviterer til medvirkning, medskapning og samarbeid. Jernes og Engelsens (2012) påpeker den åpenbare utfordringen i at edutainmentspill ofte er basert på et behavioristisk læringssyn (stimulus-respons), mens barnehagepedagogikken i stor grad er fundert på et sosiokulturelt læringssyn. Bruk av slike spill krever derfor svært mye av barnehagelæreren for å kunne inngå i barnehagehverdagen som en meningsfull aktivitet.

KREATIV OG KRITISK BRUK

Nasjonale retningslinjer for barnehage-

Bruken av data i barnehagen er svært varierende og i liten grad knyttet til spesielle forpliktelser i lover eller styringsdokumenter, skriver artikkelforfatteren. Fotolia.com

både med tanke på å utvikle morsmålet og tilegne seg norsk som andrespråk (se for eksempel www.grom.no/trolliord/) og til begrepsutvikling og samhandling. Nettbrett har kvaliteter, blant annet touchscreen, som kan støtte og i større grad inkludere barn med særskilte behov i den allmennpedagogiske praksisen².

Samtidig møter denne typen anvendelse motstand, både innenfra barnehagen og fra barneforskere, fordi den

lærerutdanningen (2012) knytter bruk av digitale medier til kreativ og kritisk kompetanse, og selv om de ikke skisserer hvordan man skal arbeide for å oppnå dette, representerer denne koplingen likevel en potensielt meningsfull inngang til å forstå digitale medier i barnehagen. Kreativ kompetanse er nødvendigvis knyttet til skapende aktivitet og noe man *gjør*, fortrinnsvis sammen med andre. At digitale medier *kan* brukes til å skape nye uttrykk, slik som digitale fortellinger, bilder, dokumentasjoner, animasjonsfilmer, lottospill (jf. temahefte om IKT i barnehagen) kan være en verdifull erfaring for barn. Dette er

også et perspektiv som er godt belyst de siste årene, både i bokform (Undheim, 2015; Darre, 2013; Bølgan, 2008 & 2009) og i bloggform (se marianneundheim.blogspot.no og myrertoppenbarnehage.blogspot.no). Fokus har her vært på hvordan kreativ bruk av digitale medier kan inngå i den pedagogiske praksisen, hva barn kan gjøre – og gjør! – med digitale medier, samt hvilken betydning disse erfaringene kan ha.

SPRÅKLIG UTTRYKK

Gjennom å skape digitale uttrykk får barn erfaringer med hvordan de ulike digitale mediene kan formidle mening. Digitale medier kan forstås som språklige uttrykk som barn kan benytte seg av for å sette ord på erfaringer og meninger i kommunikasjon med omgivelsene. Tekst er mer enn skrift, og digitale medier åpner for at man kan ta i bruk andre modaliteter (tegnsystemer), som bilder, lyd, videoer og bevegelser. Dette er modaliteter som barn i stor grad kan ta i bruk på egen hånd, og erfaringene som skapes kan legge et grunnlag for uttrykkskompetanse. At barn skaper egne tekster er tett knyttet til dannelsesprosessen deres, fordi det handler om å «skrive» seg inn i en tekstkultur, om å sette egne (varige!) spor og om å utforske egen identitet (Hopperstad, Semundseth og Lorentzen, 2011). Å tenke at barn uttrykker seg gjennom mange «språk» er dypt fundert i Reggio Emilia-tenkningen, og konsekvensen av en slik tanke vil være at barn må ha mange ulike materialer og medier tilgjengelig. Og på samme måte som med muntlig språk må personalet gjennom det pedagogiske arbeidet gjøre verdiene i målpråket attraktive, noe som innebærer at bruk av digitale medier må inngå i meningsfulle sammenhenger for barnet.

MEDIKOMPETANSE

Kunnskap om hva det vil si å være mediekompetent kan også være et grunnlag å betrakte barns mediebruk fra. Mediekompetanse er et sammensatt begrep som involverer evnen til å skaffe seg tilgang til mediene, avkode og tolke medietekstene, samt ha evnen

demokrati-pedagogiske-fag-data/2010/11/barnas-digitale-verden

² <http://www.statped.no/Laringsressurs/Fag/Horsel/Applikasjoner-til-bruk-i-arbeid-med-barn-med-nedsatt-horsel/>

til å kritisk vurdere disse tekstene og kunne produsere egne medieuttrykk. Å være mediekompetent betyr at man både kan bruke, lese og (kritisk) tolke medietekster, men også produsere, skrive og lage egne (digitale) medietekster. For å være mediekompetent må man derfor ha erfaring med hva det vil si å lage medietekster, slik som digitale fortellinger, animasjonsfilmer og bildedokumentasjoner. Å skape egne uttrykk med digitale medier setter fokus på mediet mer enn på innholdet, noe som kan avstedkomme en økt oppmerksomhet på hvordan de ulike modalitetene kommuniserer og gjennom dette en kritisk distanse til innholdet (Letnes & Jæger, 2008; Jæger, 2011).

BARN AVHENGIG AV VOKSNE

Å poengtere sosial utjevning, (språk) læring og mediekompetanse kan være hensiktsmessige måter å argumentere på for å vise at barnehagen bør inkludere digitale medier i den pedagogiske praksisen. Argumentene kan helt åpenbart knyttes til barnehagens samfunnsmandat, og det er fristende å vurdere en aktivitets relevans ut fra et nytteperspektiv, som at det barn tilegner seg gjennom digitale medier vil ha betydning for utvikling og demokratisk deltakelse. Det ligger imidlertid en åpenbar fare i å hele tiden skulle vende søkelyset bort fra hvor barnet faktisk er til hvor det skal, og kanskje legger dette begrensninger for hvordan barnehagene tar i bruk de digitale mediene sammen med barna. Kanskje styres bruken i en retning hvor det viktigste er at barnehagelæreren finner den meningsfull og forsvarlig, og at barnets erfaringer og perspektiver vies mindre plass. Å ta i bruk digitale medier skal også være meningsfullt her og nå. Det kan derfor være et argumentet for å ta i bruk digitale medier i barnehagen. Stine Liv Johansen poengterer i sin bok, *Barns liv og lek med medier* (2015), at arbeid med digitale medier handler om å ta på alvor den interessen og de erfarin-

gene barn har med seg inn i barnehagen. Hun peker samtidig på at arbeidet skal være tilpasset en pedagogisk setting. De voksne har ansvar for at barn skal få et meningsfullt, motiverende møte med teknologien og gode erfaringer med digitale medier som kilde til lek og kommunikasjon.

BRUKEN ER AVGJØRENDE

Det er ikke slik at barn trenger digitale medier. De trenger ikke perler eller byggeklosser heller, selv om disse materialene inngår i aktiviteter som barn finner meningsfulle. En god, pedagogisk praksis som har barnets motivasjon, mestring og utvikling i sentrum vil alltid være det man jobber mot. Bruk av digitale medier er én av mange veier til målet, og det er av den største betydning at denne veien er meningsfull. Men kvaliteten kan aldri ligge i selve verktøyet – det vil alltid ligge i *hvordan* verktøyet tas i bruk og med hvilken hensikt, og dette synliggjør betydningen av kunnskapsrike, reflekterte barnehagetilsatte.

LITTERATUR

- Bølgan, N.** (2006). *Temahefte om IKT i barnehagen*. Oslo: Kunnskapsdepartementet
- Bølgan, N.** (2008). *Vil du være med, så heng på! Barnehagen som digital arena*. Bergen: Fagbokforlaget
- Bølgan, N.** (2009). *Du gjør bare sånn! Bruk av digitale verktøy sammen med barn*. Bergen: Fagbokforlaget
- Darre, C.** (2013). *Kreativ bruk av digitale*

verktøy. Digital praksis i barnehagen. Oslo: Kommuneforlaget

Hopperstad, M., Semundseth, M. og Lorentzen, R. (2011). «Hvilke interesser synes å motivere femåringer til å skrive i barnehagen?». I: *Tidsskriftet FoU i praksis*, 3(2), 45–63

Kunnskapsdepartementet (2012a). *Forskrift til rammeplan for barnehagelærerutdanningen*. Oslo: Kunnskapsdepartementet

Kunnskapsdepartementet (2012b). *Nasjonale retningslinjer for barnehagelærerutdanningen*. Oslo: Kunnskapsdepartementet

Kunnskapsdepartementet (2011). *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Oslo: Kunnskapsdepartementet

Jernes, M. og Engelsen, K. S. (2012). «Stille kamp om makten. En studie av barns interaksjon i digital kontekst i barnehagen». *Nordic Studies in Education*, (3–4)

Johansen, S. (2015). *Barns liv og lek med medier*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk

Jæger, H. (2011). «Mediekompetanse i barnehagen». I: K. Hoaa Moen. *Nærmiljø og samfunn i barnehagen*. Oslo: Universitetsforlaget

Letnes, M. (2014). *Digital dannelse i barnehagen: barnehagebarns meningsskapning i arbeid med multimodal fortelling*. Vol 2014:250. Trondheim: NTNU

Letnes, M. og Jæger, H. (2008). «Bilde + tekst = språklig vekst». I: S. Kibsgaard (red.). *GLSM i barnehagen*. Oslo: Universitetsforlaget

Undheim, M. (2015). *Del gleder! Digital kompetanse i barnehagen*. Oslo: Gan Aschehoug

Utdanningsdirektoratet (2014). «Tekstforslag til revidert rammeplan for barnehagen» Lastet ned fra <http://www.udir.no/contentassets/d9b3d406b2694e878f630c778cd5621a/tredjeutkast-rammeplan-19-02-2014.pdf>

Nettressurser:

- <http://www.grom.no/trolliord/>
- <http://mariannundheim.blogspot.no/>
- <http://myrertoppenbarnehage.blogspot.no/>
- <https://iktsenteret.no/ressurssamling/ikt-brille>
- <http://www.statped.no/Laringsressurs/Fag/Horsel/Applikasjoner-til-bruk-i-arbeid-med-barn-med-nedsatt-horsel/>

Barn som medspillere

Et barn kan være medspiller på flere ulike måter; ikke bare som aktivt deltakende, men også som observatør eller en som henger seg på.

INGUNN GALLEFOSS

barnehagelærer, jobber nå i Bærum kommune. Artikkelen er basert på hennes mastergrad om samspill mellom barn og voksne. ingunnallefoss@gmail.com

Barna trenger engasjerte voksne som ser barna som medspillere, men de trenger også voksne som kan se at barna har det bra selv om de står og følger med på litt avstand.

I undersøkelsen *Samspill mellom barn og voksne under polyadiske forhold – en videoundersøkelse på en småbarnsavdeling* (Gallefoss, 2010) retter jeg fokuset mot samspillet mellom barn og voksne i småbarnsgruppen. Undersøkelsen har sett både på gruppen og det enkelte barnet. I denne artikkelen skal jeg gi dere et

innblikk i hva jeg fant ut om samspillet i en småbarnsgruppe. Polyade er betegnelsen på en stor gruppe.

HVA ER DYADISK SAMSPILL?

I småbarnsgruppen deler de voksne sin oppmerksomhet mellom flere barn, på samme måte som barna deler sin oppmerksomhet mellom de voksne og andre barn. Schaffer (1984) og Bae (1996) viser til at de dyadiske samspillene blir påvirket av konteksten rundt, og mulighetene for de rene dyadiske samspillene i en gruppe er færre. Dyadisk samspill er samspill mellom to personer (Schaffer, 1984).

Bae (1996) påpeker at det individuelle og det gruppemessige må forstås som en helhet. ▶

Barn som får mulighet til å slenge seg på en aktivitet og gå ut og inn i aktiviteten opplever å bli forstått, i motsetning til barn som blir møtt med et «nei, nå hadde du bestemt deg for ikke å være med mer», skriver artikkelforfatteren.

Hvis gruppen skal fungere godt, må enkeltindividet komme til sin rett. Hvis et individ skal ha det OK, må gruppen fungere OK. Det er nødvendig å fokusere på enkeltindividet og gruppen ellers kan bildet bli litt skjevt og ensidig (Bae, 1996: 172).

Fokuset i undersøkelsen er hvordan voksne imøtekommer barns initiativ, og hvilken betydning dette har for samspill under polyadiske forhold. I undersøkelsen bruker jeg Schaffers (1984) begrep polyade som en betegnelse på en stor gruppe.

TEORETISK PERSPEKTIV

I undersøkelsen har jeg hatt fokus på hva barn og voksne gjør sammen, og hva de gjør som skaper muligheter for gode opplevelser i gruppen. Jeg har utforsket teoretiske perspektiver som atmosfære, improvisasjon, gruppe, fellesskap og deling av fellesoppmerksomhetsfokus.

Det var flere interessante funn som viser hvordan barna forholder seg til gruppen og hvordan de voksne fordeler sin oppmerksomhet mellom enkeltbarnet og gruppen.

I denne artikkelen trekker jeg fram tre av temaene fra undersøkelsen: «Medoppleve», «En konsert av innspill» og «Henge seg på». Temaene viser hvordan barna forholder seg til fellesskapet og gruppen. Undersøkelsen viser også

hvordan de voksne legger føringer for fellesskapet og barns mulighet til og opplevelse av å ha påvirkning i gruppen.

Undersøkelsen viser at dersom barnas initiativ blir møtt av lydhøre voksne, åpner det opp for samspill i gruppen.

MEDOPPLEVE

I «Medoppleve» har jeg sett på de barna som tilsynelatende ikke er med, men kanskje er med likevel.

Bae (1996) viser til at det alltid står et barn og observerer. Barna som følger med på det som skjer, de som ser på fra avstand, de som er nært innpå, og de som stopper opp og ser på en liten stund. Det kan også være de som betrakter før de «henger seg på». Mine observasjoner synliggjør at barna ofte stopper opp et lite øyeblikk midt i en aktivitet og ser eller følger med på hva som skjer, før de går videre.

Sandvik (2001) mener at betrakternes gave til atmosfæren, er at de tillater individuell ro.

Når det tillates bare å sitte og se, gis det tid til å puste med magen å hengi seg til det man betrakter (Sandvik, 2001:40).

Her er et eksempel fra min undersøkelse som viser medopplevelse.

UTENFOR, MEN LIKEVEL MED

En voksen og fire barn i toårsalderen leker «Bjørnen sover». Thomas ligger

under teppet og er bjørn. De synger; «Kan man aldri være trygg». Her tar den voksne på Thomas i det de synger trygg. Amund som sitter og ser på, ler og sier; «Ehe, han er borte.» Deretter vræler han i skrekkblandet fryd. Han reiser seg og løper bort til de som leker.

Fredrik står litt bortenfor lekens kjerne og følger med. Når bjørnen våkner og vræler og noen barn ler, ler Fredrik også.

Det ser ut til at han deler opplevelsen selv om han ikke er direkte med i leken. Selv om et barn ikke ønsker å være med, trenger det ikke bety at det ikke er interessert. Å gi Fredrik mulighet og rett til å følge med fra utsiden er også erfaringer Fredrik tar med seg om livet i gruppen. Kampmann (2008) skriver at institusjonens fysiske og romlige rammer utgjør et ganske vesentlig aspekt av den atmosfæren barna skal ferdes i, og som de selv bidrar til utviklingen av. Barns ønske om å stå og se eller gå ut og inn av leken er noe barn selv velger. Det er de voksne som åpner opp for muligheten. Dette understreker hvor viktig det er at barna møter forståelse for hvordan de sanser og fornemmer sin tilværelse i det offentlige rom (Kampmann, 2008).

IMPROVISASJON

En voksen og mange barn kan også ha et felles oppmerksomhetsfokus. Det kaller jeg «En konsert av innspill» i min undersøkelse.

Da må barn og voksne kunne improvisere. Lobmann (2006) beskriver gangen i improvisasjon som å gi et tilbud, motta

og akseptere. Alle tre elementene må være til stede for at samspillet skal føres videre. Her er et eksempel på improvisasjon i min undersøkelse:

Flere barn i ett- til toårsalderen er samlet på gulvet med en voksen og Amund som lyser med lommelykta si. Amund lyser opp på veggen, der det henger bilder av barn og de voksne på avdelingen. Den voksne spør om han kan lyse på barna etter tur. Det gjør han, og drar samtidig selv aktiviteten videre ved å rette lyset mot nye ansikter på veggen.

De flokker seg sammen rundt bildene på veggen og har glede av leken med lommelykta. «*Alle ser opp på veggen*». Ikke alle får umiddelbare tilbakemeldinger fra den voksne, men det ser likevel ut til at de føler seg som en del av fellesskapet og at de blir «sett» av en voksen. De er medopplevere i fellesskapet. En opplevelse av et «felles vi» (Greve 2007).

For å oppnå felles oppmerksomhetsfokus må partene ha en intersubjektiv deling hvor de evner å dele den andres synspunkt, det vil si forstå at den andre har en egen verden av indre opplevelser og intensjoner (Stern, 2007).

Ser vi på samspillet med improvisasjonsbriller, kan et barns eller voksnes initiativ bli hele gruppens eiendom (Lobman, 2006). Når en voksen eller et barn kommer med et initiativ, ligger det en mulighet for de andre til å bidra med nye initiativ. (Lobman, 2006). De slipper til med sine innspill og blir møtt av en voksen som bekrefter dem og gjentar det de sier. Lydhørhet og imøtekommenhet overfor barns initiativ og hensikter er fremtredende i en samspillende atmosfære (Johansson, 2008).

BARN SOM HENGER SEG PÅ

Barn kan også henge seg på et samspill som allerede er i gang mellom et annet barn og en voksen.

Når barn «Henger seg på» kommer de med initiativ til en allerede etablert dyade. Bae (1996) sier at fra gruppens perspektiv fungerer dyadisk kommuni-

kasjon som inspirasjon til å gå inn i samtalen. Initiativ fra et barn til «å henge seg på» kan føre til et *kortvarig samspill* mellom deltagerne. Barn henger seg raskt på og går så tilbake til det de holdt på med. Initiativ fra barn som «henger seg på» kan også føre til samspill som *varer over tid*, og dette kan utvikle seg til en gruppe. Et trekk ved mine observasjoner er at det ser ut til at barnas tilbud blir mottatt og akseptert.

PUSLING AVBRUTT AV SANG

I eksempelet om Vilde legger hun og en voksen puslespill og synger sanger om puslespillbrikkene. Henvendt til Vilde spør den voksne om hun kan en sang om kattepusen. Lise som sitter like ved, ser opp fra puslespillet hun holder på med og sier; «*Kattepus*». Den voksne snur seg mot Lise og fortsetter å synge sangen sammen med Lise. Etter hvert blir også Vilde med i sangen. Lise «henger seg på» en aktivitet som allerede er i gang mellom to. Med improvisasjonsblikk mottar og aksepterer den voksne Lises initiativ ved at hun trekker henne med i sangen. Slik blir hun akseptert som medspiller.

Så kan vi jo lure på om Lise synes det er greit at Vilde blander seg inn. Det tror jeg hun gjør. Hun smiler til Vilde og de avslutter sangen sammen.

Det er de voksne som er med på å sette normen for hva som er mulig. Barn som får mulighet til å slenge seg på en aktivitet og gå ut og inn opplever å bli forstått, i motsetning til barn som blir møtt med et «nei, nå hadde du bestemt deg for ikke å være med mer».

De tre temaene jeg her har presentert handler om fellesskap, om å høre til på tre ulike måter. Barna blir gitt mulighet til å være en del av fellesskapet ved at deres initiativ blir tatt imot av en voksen og de andre barna. De er medspillere og medopplevere på en gang.

MEDSKAPE

Vi skal ikke være likegyldige til de barna som står litt bortenfor og bare ser på.

Det kan hende de trenger hjelp til å bli med, men jeg mener at det er like viktig for deres opplevelse av seg selv at de får beholde muligheten til å medoppleve. Det er også bra at barn kan føle de er med i en stor gruppe, selv om de bare følger med eller «henger seg på» et lite øyeblikk.

Barn som medopplever bidrar til atmosfæren og fellesskapet på lik linje med dem som er direkte engasjert. De barna som er med i «en konsert av innspill» er både medspillere og medopplevere på en gang. Det samme gjelder for dem som «henger seg på». Barna trenger engasjerte voksne som ser barna som medspillere, men de trenger også voksne som kan se at barna også har det bra der de står og følger med på avstand.

Barn blir gitt mulighet til å være medskaper ved at de skaper noe nytt sammen (Karlsen, 2006). Lise og Vilde i mine eksempler blir møtt, og gis mulighet til å være medskapere og til å utgjøre en forskjell.

LITTERATURLISTE:

- Bae, B. (1996). Det interessante i det alminnelige: en artikkelsamling. Oslo: Pedagogisk forum.
- Gallefoss, I. (2010). *Samspill mellom barn og voksne under polyadiske forhold – en videundersøkelse i en småbarnsgruppe*. Høgskolen i Oslo. Avd. for lærerutdanning, Oslo.
- Greve, A. (2007). *Vennskap mellom små barn i barnehagen*. Høgskolen i Oslo, [Oslo].
- Johansson, E. (2008). Atmosfære og pedagogik *Atmosfære: i pedagogisk arbeid* (pp. s. 35-59). København: Akademisk forl.
- Kampmann, J. (2008). Atmosfæriske forstyrrelser *Atmosfære i pedagogisk arbeid* (pp. 60 – 75). København: Akademisk forlag.
- Lobman, C. L. (2006). Improvisation: An Analytic Tool for Examining Teacher-Child Interactions in the Early Childhood Classroom. *Early Childhood Research Quarterly*, 21(4), 455-470.
- Karlsen, G. (2006). Stilt overfor det som ennå ikke er *Improvisasjon: kunsten å sette seg selv på spill* (pp. s. 239-259). [Oslo]: Damm.
- Sandvik, N. (2001). Småbarnas bidrag til barnehagens sosiale miljø. *Barn*, 2, 22.
- Schaffer, H. R. (1984). *The child's entry into a social world*. London: Academic Press.
- Stern, D. N. (2007). *Her og nå: øyeblikkets betydning i psykoterapi og hverdagsliv*. Oslo: Abstrakt forlag.

Lek & lær

TRUDE ANETTE BRENDELAND

Barnehagelærer, holder inspirasjonskurs, skriver artikler og bøker som fantasifantasten.no. Jobber i «Eventyrhuset lekeverksted» i samarbeid med Fantoft gård studentbarnehage, Bergen. Hun gir deg inspirerende tips i hver utgave av Først steg.

Sanseflasker

Med sanseflasker er det mulig å få tre ønsker på en gang.
Her får du inspirasjon til lek, læring og gjenbruk i en og samme idé.

Sanseflaskene er populære i leken. Eldre barn kan lage flotte konstruksjoner med dem. Fire like høye flasker og en skjærefjøl kan være starten på et byggverk som kan bli noe stort.

► Det er et lærerikt eksperiment i seg selv å lage sanseflasker sammen med barna. Her kan vi helle i konditorfarget vann, glitter, perler og små rariteter. Det kan få i gang samtale om hva som flyter og synker. Man kan også blande grunnfargene og trylle fram hele regnbuen. Babyolje sammen med vann gir spennende effekter og vi kan undre oss over hvorfor vannet ikke vil blande seg med oljen. Et annet alternativ er å blande vann og oppvaskmiddel, riste og se boblene poppe. Lek med lyd kan oppstå om man lager tørre flaskevarianter, med for eksempel ris og knapper.

◀ Hvis man sprøyter litt byggelim, eller silikon i korken og skrur godt igjen, trenger ikke sanseflaskene bare bli stående til pynt. De kan være svært anvendelige som lekemateriell. De yngste liker å studere dem, putte dem i vesker og flytte rundt på dem. Her er de presentert på juletrelys. Med rolig musikk i bakgrunnen er denne sanselige lekeinvitasjonen hyggelig å våkne til.

► Flaskene passer i alle lekerom og det bør helst være mange av dem. Barna henter dem også til bruk i rollelek. De er perfekte som trylledrikker, varer når dere leker butikk og medisiner i sykehuset. De gir dessuten barna noe å servere gjestene når de leker hus.

EKSTRATIPSET URO

Men enkle midler kan man lage en uro som leker med lys og lyd. Sorter perler etter fargene i regnbuen. Deretter trer du dem på en tynn ståltråd og henger dem fra en pinne i vinduet, eller over bordet. Har du noe gammelt, fint bestikk kan du feste dem nederst på ståltråden. De lager utrolig vakker lyd, når de klirrer mot hverandre. Sammen med sanseflaskene blir det fargefest i vinduet.

NANSENTUNET MUSIKKBARNEHAGE, ASKER

Vi besøker barnehager litt utenom det vanlige.
 Tips oss på forstesteg@udf.no.

Alltid med på notene

De bruker musikk til tilvenning og på tur, og barna har fri tilgang til instrumentene. Det blir det lite støy av.

TEKST
BJØRNHILD FJELD
 bjornhild@tastatore.no
 FOTO **TORE FJELD**
 tore@tastatore.no

Når vi kommer inn i Nansentunet musikkbarnehage i idylliske Vollen i Asker, har noen av de eldste barna samlet seg rundt pianoet. Femåringen Leopold har satt seg godt til rette på krakken, og prøver seg frem på tangentene med en finger.

– Så bra! Musikkansvarlig Vibeke Bergh Dalseth er raus med ros, og den lille musikanten smiler fra øre til øre.

IKKE MUSIKKSKOLE

– Det beste instrumentet er mikrofon. Og gitar! Barna er absolutt ikke redde for å synge høyt så alle hører det.

– Vi driver ikke musikkopplæring i barnehagen. Dette skal ikke være en musikkskole. Men barna kan få lov til å prøve seg frem og bli kjent med ulike instrumenter, forteller Vibeke, som har jobbet som musikkansvarlig i barnehagen i 18 år.

Førskolebarna kalles Rocketroll, og de får blant annet lære noter hvis de har lyst. De lærer fort forskjellen på de ulike notene.

– Jeg liker å synge fordi det er så fine ord, sier Leopold Kollerud (5).

Jørgen Flornes Westrheim (5) forteller at han liker å få noter, for da kan han fargelegge notene og synge.

MUSIKK I TILVENNING

Vibeke forteller at filosofien i barnehagen er at musikken er en naturlig del av alle daglige gjøremål.

– Det gir en fellesskapsfølelse. Musikk er også en veldig god måte å uttrykke følelser på, mener musikkansvarlig.

Kathrine Helgesen er pedagogisk leder i avdelingen Rytmikken, og forteller at musikken gjennomsyrrer alt de gjør i barnehagen.

– Vår filosofi er at musikk kan brukes i arbeidet med alle fagområder, årstider og temaer. Nå har vi for eksempel temaet antall, rom og form. Da bruker vi telle-regler og sanger for å forsterke læringen, forteller hun.

Tilvenning er et annet eksempel på hvordan Nansentunet bruker musikk aktivt. Når overgangen til den nye hverdagen som barnehagebarn blir for stor, føles det trygt og godt å bli sunget for av omsorgsfulle voksne. Barna roer seg ned og får trøst gjennom musikken og opplever å være en del av fellesskapet.

SVANESJØEN OG REVEENKA

Det å opptre med sang og musikk er en naturlig del av hverdagen i barnehagen i Vollen. Opp gjennom årene har de ▶

Det viktigste målet til Nansentunet musikkbarnehage er å skape musikkglede. Her er et trommeorkester med Jørgen Flornes Westrheim (f.v.), Leopold Kollerud, Isabel Henrikhaugen Orskaug, Maiken Næss-Løvveit og Evelina Kollerud (foran i midten).

jobbet med musikkverk som Svanesjøen og Tryllefløyten, og laget musikaler av eventyr som Reveenka. Dette arbeidet har resultert i forestillinger som har blitt vist på musikkfester for barna, og noen ganger har foreldrene fått komme å se. Barna opptre også ulike steder i nærmiljøet, og de får synge i kor.

– Vi har fått tilbakemelding fra skolen om at barna fra Nansentunet er veldig flinke til å opptre og fremføre ting foran klassen. Her i barnehagen er det helt naturlig for alle å opptre, og det gjør nok at barna får litt mer selvtillit til å gjøre det senere i livet også, sier Kathrine.

TILGANG TIL INSTRUMENTER

Når andre barnehager har frilek, har Nansentunet musikklek. Instrumentene står tilgjengelige for barna til enhver tid. Det er piano og gitar på alle avdelingene. I tillegg har barnehagen mange afrikanske djembetrommer. Musikkroken med keyboard og mikrofon er også svært populær.

– Det er like naturlig for barna å sette seg ned og synge sammen som det er for andre barn å spille et spill, forteller Kathrine.

Man skulle kanskje tro det ble veldig mye støy av at barna fikk fri tilgang til musikkinstrumenter, men det er ikke erfaringen i Nansentunet. De lærer fort at det blir finere lyd ved å bruke en og en finger på tangentene, og at det å slå løs på et piano med knyttneven ikke har noe med musikk å gjøre.

LÆRER UKJENTE SANGER

Barnehagen har laget egne sanghefter knyttet opp til årstider, fagområder og andre temaer med et utvalg av sanger som barna kjenner godt. Noen er kjente norske barnesanger.

– Her i barnehagen synger vi også veldig mange sanger som ikke er så kjente. Vi har blant annet funnet noen danske sanger som vi har satt norsk tekst til. De er veldig fine, forteller Kathrine.

Nansentunet har også sin egen sang, skrevet av musikkpedagogen Vibeke.

Leopold Kollerud, Jørgen Flornes Westrheim og Isabel Henrikhaugen Orskaug liker å spille i «band» sammen.

FORDYPNING I MUSIKK

Du trenger ikke å være musiker for å få jobb i barnehagen, men det er en forutsetning å være glad i musikk.

– Noen har fordypning i musikk og spiller et instrument. Og så er jo stemmen det viktigste instrumentet vi har, sier Kathrine.

Barnehagen ligger i naturskjønne omgivelser rett ved sjøen på Vollen i Asker, og stranda er bokstavelig talt en del av barnehagens uteområde. Musikken er også med ut på tur, for eksempel ved at en av de ansatte spiller gitar og barna synger. De bruker også ting de finner på tur for å lage musikk. For eksempel lager de rytmeegg og maracas av blåskjell og steiner som de finner på stranda, og trommer av tomme plastkaner som reker i land.

– Barn lytter også mye til lyder rundt seg. Lytting er en viktig ferdighet for å kunne ha glede av musikken, sier Kathrine.

► Maiken improviserer på klokkespill til en av Nansentunets fine sanger. I bakgrunnen akkompagnerer Vibeke Bergh Dalseth på keyboard.

Isabel Henrikhaugen Orskaug og pedagogisk leder Kathrine Helgesen synger og spiller sammen i barnehagen.

NANSENTUNET MUSIKKBARNEHAGE

- Privat, foreldredrevet barnehage, startet i 1994.
- Barnehagen holder hus i to bygninger ved Elnestangen i Asker kommune.
- Musikkbarnehagen har tre avdelinger med 50 heldagsplasser og 14 ansatte.
- Navnet Nansentunet kommer av at stedet der barnehagen ligger i sin tid ble kjøpt av Fridtjof Nansen, for å være feriested for hans kone.

Pianospill brukes som en del av den skoleforberedende aktiviteten. Her viser musikkansvarlig Vibeke Bergh Dalseth hvordan Leopold Kollerud hvordan kan spille tonen F med ringfingeren.

Jeg skal passe på deg
En fortelling om alkohol, barn og ansvar
Anne Kristine Bergem
 Gyldendal akademisk (2015)
 84 sider

Snakk med barna om rus

Denne boken kan gi deg noen gode råd om hvordan.

ANMELDT AV

**KATHRINE MATHILDE
 FAGERENG**

barnehagelærer med master i
 barnehagepedagogikk. Pedagogisk
 leder i Hogsnes barnehage, Tønsberg
 og fagbokforfatter.

kathrinefagereng@hotmail.com

Anne Kristine Bergem har skrevet en bok som må leses av alle som jobber med barn i alle aldre. Her får vi informasjon om hvordan vi kan hjelpe barna vi er bekymra for, hvordan vi snakker med barn som har foreldre som ruser seg, og hvem vi skal kontakte for videre hjelp. Boken er lettlest, og vanskelige begreper er forklart på en lett forståelig måte. Bergem informerer i forordet om at den bør leses av voksne for mindre barn, eller av større barn med en voksen samtalepartner i nærheten.

EN GOD VEILEDER

Boken er bygget opp først med en fortelling om Kristian og lillebroren Magnus som har en mor som er rusmisbruker. Dette er en sterk fortelling om to brødre som har blitt sveket av begge foreldrene sine. Pappaen flytter fra dem, og moren begynner å drikke og ta beroligende medisiner. Kristian går på ungdomsskolen og må ta fullt ansvar for lillebro-

ren sin, samtidig som han må passe på at moren ikke drukner i sitt eget spy. Fortellingen inneholder snakkebobler med spørsmål som den voksne kan stille og snakke med barna om underveis. Etter fortellingen kommer voksenveilederen. Her har forfatteren i samarbeid med Marius Sjømæling skrevet en komplett veileder med informasjon om hva rusmidler er, når bruken av rusmidler blir misbruk, hva avhengighet kan gjøre med deg, og informasjon om ulike behandlingsformer. En stor del av veilederen handler om barn som pårørende, barns reaksjoner, oppfølging, barnevernets arbeidsmetode og når du bør kontakte hjelp. Helt til slutt har Bergem samlet alle snakkeboblene, og skrevet om hvordan du kan bruke hver og en av dem når du leser fortellingen for barn.

SE ETTER TEGN

Boken kan leses uten forkunnskaper, fordi den er informativ og har en veiledende tråd gjennom hele boken.

Som barnehagelærer vil jeg anbefale alle jeg jobber sammen med å lese boken, fordi vi må være forberedt på enhver situasjon når vi jobber med barn. Her kan vi også få hjelp til å se etter tegn hos barn som kanskje har foreldre som misbruker alkohol, eller andre rusmidler. Jeg ville ikke lest boken høyt i samlingsstund for barnehagebarn, men tatt i bruk boken i små grupper med barn som vi vet har det tøft hjemme.

App'legøyer og appèstreker
Barbro Hardersen
 Cappelen Damm (2016)
 280 sider

Grundig om digital kompetanse

Boka gir et godt grunnlag for diskusjon og refleksjon over digital kompetanse i barnehagen. Den gir også klare føringer for praksis.

ANMELDT AV
MONICA BJERKLUND
 førstelektor i pedagogikk ved
 Dronning Mauds Minne, høgskole for
 barnehagelærerutdanning (DMMH)
 Monica.Bjerklund@dmmh.no

App'legøyer og appèstreker? Profesjonsfaglig digital kompetanse i barnehagen er skrevet av Barbro Hardersen. Hardersen har solid bakgrunn både som medieviter og barnehagelærer. Hun har skrevet ei bok med så stor argumentstetthet at stoffet trolig hadde vært tilstrekkelig til flere bøker. Likevel er den lettlest.

KLØFT BARN OG VOKSNE

Boka tar for seg samfunnsmandat og barnesyn. I boka beskrives det hvordan barn i dag vokser opp i en medialisert verden, og at barnehagen må forholde seg til dette. At barn lever i en medialisert kultur i større grad enn tidligere generasjoner, kan gi en kløft mellom voksne og barns mediekompetanse. Boka drøfter hvorfor digital kompetanse bør være del av barnehagens arbeid, og hvorfor IKT har en verdi i barnehagelærerutdanninga. Myter om småbarns mediebruk

drøftes, for å gi barnehagelæreren mulighet til å reflektere kritisk over dem. For eksempel drøftes mytene om at små barn er digitalt «innfødte», at teknologi hindrer sosial interaksjon, at teknologi dominerer barns liv og at barn trenger å mestre teknologi i sitt framtidige liv.

DIGITALT KOMPETANSELØFT

Hardersen understreker at det kreves et digitalt kompetanseløft på mikro- og makronivå for å utvikle digital kompetanse i barnehagesektoren. Digital dømmekraft er nødvendig, og både personvern, informasjonssikkerhet, kildekritikk og etiske vurderinger må følge den digitale praksisen. I boka får du mange konkrete eksempler og maler for hvordan digital dømmekraft kan sikres i barnehagen. Digitale perspektiver knyttes også til rammeplanens omtale av planlegging, dokumentasjon og vurdering som særtrekk ved digital dømmekraft i barnehagen. I boka kan du lese om ulike barnehagers bruk av digitale verktøy, slik som bloggen til en samiske barnehagen i Alta. Bloggen kan fungere som en ressursbank for samisk språk og kultur for foreldre og barn også

utenfor barnehagen. Slik sett er boka både samfunnsaktuell og oppdatert.

PRAKTISK BRUK

Boka presenterer også UNESCOs rammeverk for læreres medie- og informasjonskompetanse. Den avklarer hva i digital kompetanse er og hvordan den kan leses inn i rammeplanen for barnehager. Forfatteren mener lærerutdanningene bør være et flaggskip for et digitalt kompetanseløft, og digital kompetanse foreslås knyttet til alle kunnskapsområdene i barnehagelærerutdanningene. En modell for en digitalt kompetent barnehagelærer presenteres, og her gis det et språk og en systematisk tilnærming til digital kompetanse. Leseren får også eksempler på hvordan modellen kan brukes i praksis. Her tror jeg de fleste vil finne engasjerende og gode ideer til sin barnehage. Boka presenterer både internasjonal og nyere norsk forskning om bruk av digitale verktøy, blant annet fra Svein Sando og Mari-Ann Letnes som begge har skrevet phd innen digitale medier i barnehagen. Digital danning er et sentralt tema i boka. Dette gir boka et høyt faglig nivå. Jeg tror dette er en glitrende bok til bruk i praksisfeltet, og også i barnehagelærerutdanningene. Den gir både et godt grunnlag for diskusjon og refleksjon og klare føringer for praksis.

Barns liv og lek med medier
Stine Liv Johansen
 Cappelen Damm (2015)
 Originaltittel: Børns liv og leg med medier
 Oversatt av: Ingvill Christina Goveia
 128 sider

Digitale medier i lek og læring

En bok som gir oss større forståelse om hvordan vi kan bruke digitale medier i barnehagen.

ANMELDT AV
**KATHRINE MATHILDE
 FAGERENG**

barnehagelærer med master i barnehagepedagogikk. Pedagogisk leder i Hogsnes barnehage, Tønsberg og fagbokforfatter.
kathrinefagereng@hotmail.com

Barna i dagens samfunn vokser opp i en digitalisert verden, og kan kalles for digitalt innfødte. Det er ingen hemmelighet at barn i dag bruker mye tid på nettbrett, smarttelefoner, tv og pc, og økningen av bruken det siste tiåret bekymrer mange. Barn og digitale medier omtales derfor ofte negativt, og det ønsker forfatteren av denne boka å snu.

Forsker Stine Liv Johansen ved Aarhus universitet i Danmark har doktorgrad i medievitenskap. Gjennom de siste ti årene har hun forsket på barn og medier, og boken tegner et bilde av en historisk periode der mediene har hatt enorm utvikling, og fått stor betydning i livene våre. Vi lever ikke lenger med mediene, men i dem – som det står i boken.

IKKE ERSTATTE LEKER

Boka handler om hvorfor vi voksne på en engasjert og nyansert måte må forholde

oss til barnas bruk av medier. Johansen mener det blir problematisk hvis vi ikke viser interesse for det barna bruker tiden sin på, fordi vi dermed ikke ser hvilke muligheter som ligger i barnas lekende omgang med mediene.

Johansen skriver «vi kan ikke se på barns bruk av teknologi og nye medier i dagliglivet som en erstatning for tidligere kjente eller tradisjonelle leketøy, men som et supplement som utvider og flytter leken til nye arenaer og gjør nye samhandlingsformer mulig (...) I stedet for å ta utgangspunkt i om vi er for eller imot, må vi ta utgangspunkt i hvordan vi ønsker å ta mediene i bruk, det vil si for hvem, med hvilket formål, hvor og hvordan».

BRUKES I LEK OG LÆRING

Etter å ha lest boken sitter jeg igjen med en utvidet forståelse av hvordan digitale medier kan brukes som et komplement til lek og læring i barnehagen. Skal barnehagene ta i bruk digitale medier og bruke dette aktivt med barna, må personalet vite hva de driver med, og kunnskap og opplæring må være en forutsetning for at digi-

tale medier skal bli en del av hverdagen til barna. Det er viktig at foreldre, og vi som jobber i barnehagen setter oss inn i hva mediene betyr for barna, og blir støttespillere i barnas medieverden.

Boka har mange viktige refleksjons-spørsmål som jeg gleder meg til å ta i bruk på foreldremøter, avdelingsmøter og personalmøter i barnehagen der jeg jobber. Jeg anbefaler boka til alle som har eller jobber med barn.

Velkommen til barnehagelivet.
Oppstart og tilvenning for barn og voksne
 Kathrine Mathilde Fagereng
 Kommuneforlaget (2015)
 ISBN: 978-82-446-2236-3
 136 sider

Praktisk og nyttig

En praktisk og god oppslagsbok du kan bruke i ditt møte med barn og foreldre i tilvenningen i barnehagen.

ANMELDT AV
MONICA BJERKLUND
 førstelektor i pedagogikk ved
 Dronning Mauds Minne, høyskole for
 barnehagelærerutdanning (DMMH)
 Monica.Bjerklund@dmmh.no

Boka *Velkommen til barnehagelivet* handler om den spennende og krevende oppstarten i barnehagen og hvordan tilvenninga kan gjøre barnet trygt i andres omsorg. Den handler om voksenrollen i oppstartsfasen, med særlig vekt på primærkontaktens rolle.

Dette er en meget lettlest bok, som lett kan brukes som et oppslagsverk. Målgruppa for boka er både barnehagelærere, assistenter, foreldre og barnehagelærerstudenter. Jeg tror den vil fenge bredt, på grunn av at den er lett tilgjengelig og praktisk rettet.

PRIMÆRKONTAKTEN

Boka tar for seg primærkontaktens arbeid dag for dag den første tiden i barnehagen. Boka gir også råd om besøksdag før oppstart, og foreslår spørsmål primærkontakten kan stille til foreldrene ved det første møtet for at barnet skal få en bedre overgang. Tilknytning, tilhørighet og trygghet for både det lille barnet

som starter opp i barnehagen og deres familier står i fokus. Her presenteres flere små praksisfortellinger som illustrerer hva som skal til for å skape denne trygge barnehagestarten. Det gis også forslag om trygghetsobjekter barnet kan få for å finne trygghet og ro i barnehagen. Foreldresamarbeid vektlegges.

FLERKULTURELLE BARN

Kjartan A. Belseth bidrar også med et kapittel om flerkulturelle perspektiver på tilvenningsperioden. Han anbefaler bilder eller video i informasjon om det daglige pedagogiske arbeidet, tospråklig assistent, flerkulturelt tilpasset leketøy, og bevisst bruk av kroppsspråk og blikk i kommunikasjonen med foreldrene. Belseth skriver også hvordan barns flerkulturelle bakgrunn kan gjøres til en ressurs i barnehagehverdagen.

KONKRETE TIPS

Den har mange opplisteringer med punkter det er viktig for de ansatte å huske, for eksempel tips til planlegging og gjennomføring av et nytt barnehageår. Dette kan kanskje virke instrumentelt, i form av at disse gir helt konkrete handlingsforslag. Samtidig gis det også

mange forslag til refleksjonsspørsmål til bruk i personalgruppa. Boka har også vedlegg som gir forslag til ulike skjemaer barnehagen kan bruke ved oppstart og tilvenning for å forberede personalet på et nytt barnehageår. Det er skjema for å innhente informasjon om barnet til barnehagen fra foreldrene, skjema for tilvenningssamtalen med foreldrene, og skjema for evaluering av tilvenningsperioden for foreldrene, og ansatte.

TILPASSE LOKALT

Jeg tenker at noe av det fine med at boka inneholder så mange konkrete handlingsforslag er at barnehagelærere får forslag til hvordan teorier om tilknytningens betydning for de yngste barna kan omsettes til en forsvarlig praksis. Samtidig er det selvsagt avgjørende at pedagogisk personale i barnehagen tar ansvar for å tilpasse de metodene boka presenterer til lokale forhold og til det enkelte barnet og dets familie. De vil alltid måtte sette de konkrete forslagene og metodene i sammenheng med barnehagelærernes profesjonskunnskap. Brukt på denne måten tror jeg boka vil være til stor hjelp for alle barnehager som planlegger mottakelsen av de yngste barna i barnehagen, og at den vil bidra til at mange små får et trygt møte med barnehagen.

EINAR JUELL
MORTEN SOLHEIM
seniorrådgivere i Utdanningsforbundet.
einar.juell@utdanningsforbundet.no
morten.solheim@utdanningsforbundet.no

Avliv tjenestepiken

Pedagogikkfaget risikerer å bli en tjenestepike for profesjonen, advarte Lars Løvlie i 2003. I dag er faren kanskje enda større enn noen gang, for at nettopp det kan skje.

Pedagogikkfagets plass som et bærende dannelsesfag i lærerutdanningene er under press. I Barnehagelærerutdanningen ble faget fjernet som selvstendig fag i 2013. Nå foreslår regjeringen at faget i den nye grunnskolelærerutdanningen (GLU) på masternivå (fra 2017) skal hete profesjonsfag. Et underlig navnevalg, all den tid alle lærerutdanningsfag må sies å være profesjonsfag. Videre har regjeringen bestemt at 15 av de 60 studiepoengene dette faget utgjør skal være en KRL-modul. Dette kommer som et resultat av noe som ikke kan kalles annet enn en politisk hestehandel med Kristelig Folkeparti. I praksis innebærer endringene at størrelsesorden på pedagogikkfaget reduseres fra 25 til 15 prosent i nye GLU.

KAMPEN OM STUDIEPOENGENE

I den nye barnehagelærerutdanningen er det opp til det enkelte studiested å avgjøre fagets omfang. I rapport nr. 2 fra Følgegruppa for barnehagelærerutdanning (Bjerkestrand, 2015) vises det at pedagogikk ser ut til å mangle den legitimiteten som trengs, for at faget skal kunne fylle den rollen det legges opp til. Videre omtales det som kalles «kampen

om studiepoengene». Pedagogikken er ikke studiepoengfestet i den nye utdanningen, men skal være et gjennomgående tema i alle kunnskapsområdene i utdanningen. Resultatet synes å bli at pedagogikk som *vitenskapsfag* og som *dannings- og refleksjonsfag*, er marginalisert. Igjen står et pedagogikkfag som har funksjonene *organisering, alt og ingenting, profesjon og praksis og variasjoner over temaer/kjerneområder* (Bjerkestrand, 2015, s. 109).

TRADISJONSBRUDD

Pedagogikkfaget har alltid hatt en sentral plass i barnehage- og grunnskolelærerutdanningen. Endringene vi nå ser, kan slik sett sies å representere et brudd med denne tradisjonen. Det er ikke rimelig å tro at politikere helt av seg selv skal få øye på hvorfor et slikt brudd med tradisjonen er uheldig. Det er lærere og lærerutdannere, som må sette ord på hvorfor og hvordan et slikt brudd kan få konsekvenser for barna. Dersom vi ikke klarer å formulere dette, står vi i fare for at pedagogikkfaget som bærende profesjonsfag i lærerutdanningene, reduseres ytterligere.

RAIDET MOT PEDAGOGIKKEN

Lars Løvlie (2003) omtaler revideringen av rammeplan for lærerutdanningen i 1999 for *raidet mot pedagogikkfaget*. I artikkelen *Det nye pedagogikkfaget* viser han hvordan faget ble redusert i timeantall og innhold. Løvlie hevder at «pedagogikkfaget historisk sett har hatt vanskelig for å finne seg selv», fordi faget har kommet i skyggen av andre vitenskapsfag som sosiologi, psykologi og filosofi. Han mener også at mangelen på å bruke de tekstene som har konstituert pedagogikken på ulike tidspunkt i det historiske forløpet, bidrar til at pedagogikken synes uklart også sett utenfra. Han skriver:

Til forskjell fra en rekke andre fag har pedagogikken ingen kanon, altså en autorisert skriftsamling, å holde seg til. En norskstudent som ikke har lest Bjørnson, mangler skam i livet, en dramastudent som ikke har lest om det greske drama, har sovnet i kaffebaren, og en engelskstudent som ikke har lest sin angloamerikanske klassiker, blåses det straffe for. Men hvor er studenten som har lest, i hvert fall deler av Rousseaus *Émile*, eller bare de ti første av Friedrich Schillers

brevet om den estetiske oppdragelse, eller bare én tekst av John Dewey eller av Wolfgang Klafki (...) ? Hun er knapt å finne, fordi pedagogikken ikke finnes som studiefag med «klassiske» tekster på samme måte som norsk, engelsk og drama. Pedagogikk kan faktisk studeres uten at studenten har sett en eneste originaltekst fra den pedagogiske tradisjonen, den norske inkludert. Ikke rart at folk lurer på hva pedagogikk er (...). (Løvlie, 2003, s. 4-5).

KRITISK DANNINGSFAG

Kan hende er vi på vei mot et enda mindre tydelig pedagogikkfag enn det Løvlie så for seg i grunnskolelærerutdanningen av 1999, når den avgrensede plassen (45 studiepoeng) faget tidligere hadde i barnehagelærerutdanningen nå er borte. Løvlie hevder at pedagogikken tradisjonelt har vært et tydelig kulturfag som gjennom århundrer har forent pedagogikk og kulturkritikk. Han peker på at sentrale pedagoger gjennom historien har kjempet for barnet, skolen, barnehagen og et bedre samfunn å vokse opp i: «De var samfunnets kritiske samvittighet, sannhetsvitner for de undertrykte og motstandere av den etablerte opinio- nen» (Løvlie, 2003, s. 7).

Dersom pedagogene selv blir stående med hendene i lomma og se på at faget pulveriseres, risikerer vi at pedagogikken mister sin funksjon som et kritisk dannelsesfag. I ytterste konsekvens kan pedagogikken bli redusert til et oppskriftsfag, eller som Løvlie uttrykker det: «en tjenestepike for profesjonen». Dette i sin tur, vil gjøre lærerne til rene instruktører. Erik Sigsgaard kaller dette *manualpedagogikk*. Hans Skjervheim kalte det *pedagogikk som teknisk praksis*. Felles for *tjenestepiken*, *manualpedagogikken* og *pedagogikken som teknisk praksis*, er at det profesjonelle skjønnet kommer i bakgrunnen for standardiseringer.

MÅ ØVE KRITISK SANS

Løvlie foreslo i 2003 å revitalisere pedagogikken som kultur- og dannelsesfag. Det kan se ut til at lærerstanden har et enda lenger stykke å gå i dag enn den

gang, for å realisere en slik visjon. Et fag som danner til kritisk tenkning, og da kritikk som evnen til å bedømme. Et grunnlag for å kunne skille mellom sant og falskt, rett og galt. Med tanke på de utallige valg og dilemmaer barnehagelærere står ovenfor i det daglige, er den kritiske sansen av betydning å øve opp.

Dersom pedagogene selv blir stående med hendene i lomma og se på at faget pulveriseres, risikerer vi at pedagogikken mister sin funksjon som et kritisk dannelsesfag, mener artikkelforfatterne. Foto: Fotolia.com

Evnen til å bedømme eller å reflektere kritisk er viktig i profesjonsyrker som gir den enkelte profesjonsutøver stor grad av autonomi. I barnehagelæreryrket har profesjonskollektivet (enn så lenge) stor grad av autonomi til å avgjøre hvordan samfunnsmandatet best kan ivaretas. Evnen til kritisk refleksjon over eget arbeid og valg, er en motvekt til en mer instrumentell pedagogikk. Et pedagogikkfag som derimot gir studentene en oversikt over hvilke ideer som ligger bak ulike teorier og ulike syn på barn, lek og læring, vil gi et bedre grunnlag for faglig skjønn og dømmekraft.

STANDARDISERTE SJABLON

Barna våre fortjener lærere som nettopp er «samfunnets kritiske samvittighet, sannhetsvitner for de undertrykte og motstandere av den etablerte opinio-

nen», for å sitere Løvlie igjen. Thomas på fire, trenger en barnehagelærer som vurderer ham på bakgrunn av det som er rimelig å forvente av ham ut fra personlige egenskaper, kontekst, lokal kunnskap og generell kunnskap om barn. Det han ikke trenger, er en ren forvalter som sjekker at han passer inn i samfunnets

standardiserte sjablong for fireåringer. Tjenestepiken må avlives – hun er ingen pedagog.

LITTERATUR

- Bjerkestrand, M.**, m. fl. (2015). *Barnehagelærerutdanninga. Meir samanheng, betre heilskap, klarare profesjonsretting?* Rapport frå Følgjegruppa for barnehagelærerutdanning til Kunnskapsdepartementet. Bergen: Høgskolen i Bergen.
- Løvlie, L.** (2003): Det nye pedagogikkfaget i Norsk pedagogisk Tidsskrift, Nr.1/2 – 2003.
- Skjervheim, H.** (2002). Eit grunnproblem i pedagogisk filosofi. I Hellesnes, J. og Skirbekk, G. (red.): *Hans Skjervheim: Mennesket*. Oslo, Universitetsforlaget.

Lekemiljøet som ble usynlig

Barn fortjener et godt lekemiljø. Det er usynlig i den nye stortingsmeldingen om barnehager.

Foto: Klausine Røttnes

BERIT BAE

professor emerita, Høgskolen i Oslo og Akershus
berit.bae@hioa.no

Tittelen på Stortingsmelding 19 2015-2016: *Tid for lek og læring – bedre innhold i barnehagene* inviterer til et fokus på lek og læring i tråd med norsk og nordisk barnehagetradisjon. Forsiden og tittelen er optimistisk. Ved lesning av dokumentet og særlig tiltakene, som er føringer for arbeidet med ny rammeplan, skapes det tvil og optimismen forsvinner.

UNDERKOMMUNISERT

Gjennom hele dokumentet omtales barnehagen gjentagende ganger – nesten som et mantra – som et omsorgs- og læringsmiljø. Manglende fokus på lekemiljø i forslagene til tiltak, samt denne gjentagelsen, bidrar til at lekemiljøets betydning blir underkommunisert og gjort usynlig. Bedre samsvar mellom tit-

tel og innhold ville vært at barnehagen konsekvent ble omtalt som et omsorgs-, leke- og læringsmiljø.

Stortingsmelding 19 sier at leken er en viktig læringsform og at den skal ha en fremtredende plass (s. 7), og det pekes på at leken spiller en viktig rolle i nesten alle lands rammeplaner (s. 26), samt at «i arbeid med ny rammeplan skal leken fortsatt ha en sentral plass» (s. 38), så er ikke dette overbevisende skrevet fram gjennom føringer og forslag til tiltak. Snarere tvert imot. Lekens betydning nevnes i teksten, men når det kommer til tiltak og føringer så nevnes den ikke.

PROBLEMER KNYTTET TIL BARNES LEK

Stortingsmeldingen slår fast at «ikke alle barn opplever et trygt og inkluderende omsorgs- og læringsmiljø i barnehagen» (s. 16) Den peker på at «mange norske barnehager driver systematisk og godt relasjonsarbeid, men noen undersøkelser viser at flere barnehager ikke

arbeider godt nok med å støtte barns lek og fremme gode relasjoner. Noen barn faller utenfor barnehagens leke- og læringsfellesskap. Dette er ofte de barna som har aller størst behov for de læringsmulighetene som ligger i barnehagens omsorgs- og læringsmiljø.» (s. 16).

Videre hevdes det at «ikke alle barn trives i barnehagen. Noen mangler en venn å leke med daglig, og en del opplever mobbing, plaging, erting eller utestengning fra lek. Dette er alvorlig for de barna det gjelder. Forskning viser at barn som blir utestengt fra lek, ofte mangler lekekompetanse og språk- og kommunikasjonsferdigheter. Videre viser forskning at barna som faller utenfor, lettere blir oversett og definert negativt av de ansatte i barnehagen» (s. 16). Stortingsmeldingen henviser også til nyere forskning som dokumenterer mangler ved lekemiljøet, at mange barnehager mangler leker og annet materiell, eller at leker og annet materiell ikke er tilgjengelig (s. 38).

Det er prisverdig at myndighetene

erkjenner disse problemene knyttet til prosesskvaliteten i norske barnehager, problemer som nettopp har å gjøre med barns aktiviteter i lek. Ut fra disse perspektivene ville det være logisk å fokusere på at arbeid med å skape et godt lekemiljø vil være sentralt i ny rammeplan. Det ville signalisert vilje til å bidra til at alle barn blir inkludert i lek, og at de barna som trenger hjelp til dette skal få den støtten de trenger. I stedet velger Kunnskapsdepartementet ikke å løfte fram barnehagen som et lekemiljø, men bare å omtale den som omsorgs- og læringsmiljø.

KJERNEOPPGAVER

På side 16 i meldingen står det at «å arbeide for et godt omsorgs- og læringsmiljø er en av barnehagens kjerneoppgaver. «Det er lett å være enig i dette, men hvis man skal ta barnehagens formålsparagraf (§1) og innholdsparagraf (§2) på alvor, så burde også det å skape et godt lekemiljø omtales som en av barnehagens kjerneoppgaver.

I meldingen heter det at «ny rammeplan skal bli et enda bedre verktøy slik at barnas rettigheter sikres best mulig» (s. 25). Det pekes også på at «barnehagen skal først og fremst være til barnets beste»(s. 9). Igjen er det prisverdig at meldingen henviser til barns interesser og rettigheter. I den grad dette skal bli noe mer enn fine ord, og for at hensynet til barns beste skal få konsekvenser i praksis, så ville det vært logisk at et godt lekemiljø ville vært blant tiltakene som skal fremheves i ny rammeplan. Barn har ifølge § 3 i barnehageloven, rett til å uttrykke seg om livet i barnehager. Det å leke og være sammen med venner i lek er helt avgjørende for barnas trivsel i barnehager, viser intervjuer

BARNAS RETT TIL LEK

Hvis ny rammeplan skal bidra til at barns rettigheter styrkes, så må også artikkel 31 i Barnekonvensjonen, som løfter fram barns rett til lek, vektlegges. På grunn av endringer i samfunnet og i barnehagefeltet har FNs Barnekomité funnet det nødvendig å lage en generell kommentar hvor de minner om og argumenterer for barns rett til lek i tidlig barndom:

(GENERAL COMMENT NO 17 (2013) on the right of the child to rest, leisure, play, recreational activities and the arts (art 13); (CRC/GC/17). Denne kommentaren uttrykker bekymring for tendensen til at det barnehagepedagogiske feltet legger mer og mer vekt på formelle læringsaktiviteter på bekostning av barns lek og spontane aktiviteter. De hevder at mange ser på leken som noe unyttig, mangler forståelse og undervurderer dens betydning i barns trivsel, helse og utvikling; «Both the right of children to engage in play and recreation, and its fundamental importance for their wellbeing, health and development, are poorly understood and undervalued»(CRC/GC/17, s. 17)

Hittil har forståelsen og vektleggingen av lek vært tydelig til stede i norske offentlige dokumenter, blant annet i gjeldende rammeplan. Dette kommer også til uttrykk ved at den er klart til stede i § 1 (formål) og §2 (innhold) i barnehageloven, bestemmelser som skal være styrende for utarbeiding av ny rammeplan. Ved ikke å fokusere på lek og arbeidet med å skape et godt lekemiljø i de tiltakene som foreslås, er spørsmålet om denne stortingsmeldingen bekrefter FNs barnekomité sin bekymring for lekens plass i barnehagefeltet? Stortingsmelding 19 tyder på at lekens plass er i ferd med å svekkes også i norske styringsdokumenter. I den grad det skjer, er Kunnskapsdepartementet i utakt med både barnehageloven, den nordiske barnehagetradisjonen og FNs barnekomité – for ikke å snakke om barnehagelærerne i praksisfeltet som per i dag arbeider for et inkluderende lekemiljø for alle barn.

I STRID MED EGEN KUNNSKAP?

Kunnskapsdepartementet hevder at «ny rammeplan må bygge på ny kunnskap. Praksis i barnehagen må kontinuerlig utvikles i samsvar med et oppdatert kunnskapsgrunnlag» (St.Meld., 19, s. 15). Samtidig virker det som de ikke selv tar den kunnskapen det refereres til helt på alvor, ved å la den få konsekvenser i utarbeiding av føringer og tiltak for ny rammeplan. Dette gjelder særlig referanser til leken, relasjoner i lek og lekemiljøets

betydning for barns trivsel og læring.

Meldingen henviser for eksempel til forskning som viser at mobbing forekommer som utestenging av lek (s. 28), og at miljøer med godt tilrettelagt fysisk lek reduserer tegn til språkvansker (s 38). I forbindelse med et folkehelseprosjekt blir det pekt på at de inaktive barna var svært avhengige av de ansattes engasjement og involvering i leken (s. 42), og at barn med minoritetspråklig bakgrunn som ikke deltar i lek, går glipp av muligheter for sosial og språklig læring (s. 52). I arbeidet med tidlig innsats er lek viktig. Det henvises til gode eksempler hvor skolefolk og andre har blitt mer bevisst lekens betydning i arbeid med tidlig innsats (s. 63). Dette er områder som Kunnskapsdepartementet sier det skal legges vekt på.

I tråd med den forskningsbaserte kunnskapen som refereres, ville det vært logisk å legge klare føringer for arbeidet med et godt lekemiljø når det gjelder utarbeiding av ny rammeplan. Å velge ikke å la denne kunnskapen få konsekvenser for de tiltakene som foreslås, kan leses som at Kunnskapsdepartementet er i strid med egen argumentasjon om at det er viktig å bygge på et oppdatert kunnskapsgrunnlag.

NYE OPPGAVER

Selv om det i Stortingsmeldingen (punkt 4.2.7) står om lekens betydning for barns utvikling, og det hevdes at «i arbeidet med ny rammeplan skal leken fortsatt ha en sentral plass» (s. 38), så kan manglende klare føringer på dette punktet innby til skeptiske spørsmål. Også andre deler av innholdet i meldingen underminerer dette synspunktet. En større vektlegging av hvilket språklig og sosialt utbytte barn skal ha med seg fra barnehagen, vil føre med seg mer oppmerksomhet mot måling og krav om dokumentasjon av hvordan barna fungerer. Dokumentasjonsaktiviteter vil ta barnehagelærerens tid bort fra andre aktiviteter, som å være til stede og skape et godt lekemiljø for barn. Selv om det påpekes i meldingen at «dette skal imidlertid ikke, som i skolen, komme til uttrykk som forventninger til barnas prestasjoner gjennom resultatmål og ▶

Den nye stortingsmeldingen om barnehager tyder på at lekens plass er i ferd med å svekkes i norske styringsdokumenter, skriver artikkelforfatteren. Foto: Fotolia.com

arbeide med lek på ulike måter. De har kompetanse til å følge opp føringene i rammeplanen på dette punktet. Et godt lekemiljø er avgjørende for barns trivsel og sosiale relasjoner. Det er også viktig for at de skal få førstehåndserfaring med toleranse for mangfold. Mobbing i barnehager forekommer i forbindelse med lek. Hvis man vil forebygge mobbing, er det vesentlig at barnehagelæreren er til stede i forhold til barns relasjoner i lek, og på den måten arbeider for å skape et godt psykososialt miljø. Både ut fra Grunnloven (§ 104) og Barnekonvensjonen – og Kunnskapsdepartementets eget dokument – skal hensynet til barns beste vektlegges. For barn i barnehager inkluderer dette å ha tilgang til et godt lekemiljø. Å arbeide for dette innebærer mye omsorg og rike læringsmuligheter. Barn fortjener en rammeplan hvor det å arbeide for et godt lekemiljø er utvetydig framhevet – som en del av barnehagers kjerneoppgaver.

kompetansemål» (s. 39), så er det ikke til å komme bort fra at arbeidet med «utbyttebeskrivelser» vil kreve barnehagelærerens oppmerksomhet og tid bort fra andre pedagogiske aktiviteter. Stortingsmeldingen hevder «utbyttebeskrivelser vil tydeliggjøre forventningene til barnehagens innhold og personalets ansvar og oppgaver»(s. 39), uten å drøfte tiden disse oppgavene vil ta, og at de vil undergrave andre pedagogiske og lovpålagte oppgaver. Når konsekvensene av tiltakene ikke blir drøftet, kan det oppfattes som ansvarsfraskrivelse i forhold til praksisfeltet.

ET GODT LEKEMILJØ ER VIKTIG

Hovedpoenget mitt er at barnehagens lekemiljø burde vært inkludert og framhevet parallelt og på lik linje med omtalen av barnehagen som omsorgs- og læringsmiljø. Det ville vært mer logisk og konsistent ut fra forskning det refereres til og områder det skal satses på.

Et godt lekemiljø er uhyre viktig for barns bruk av og mulighet for å videreutvikle språket sitt. Særlig trenger minoritetsspråklige barn og barn med språkvansker ekstra støtte til å delta i lek. Dette kommer ikke av seg selv. Barnehagelærere er utdannet til å se og

ØNSKER DU Å ANNONSERE I FØRSTE STEG?

FØRSTE STEG kommer ut fire ganger i året og er et faglig-politisk tidsskrift med reportasjer, aktuelle fagartikler og debatter med hovedvekt på barnehage og oppvekst.

Målgruppen er barnehagelærere, barnehagelærerstudenter, styrere i barnehager, høyskolelærere og fagfolk tilknyttet de kommunale barne- og oppvekstetater.

Ta kontakt for et uforpliktende tilbud!

Markedskonsulent
Hilde Aalborg
ha@utdanningsnytt.no
91 19 99 89
24 14 23 30

NÅ UT TIL
37.000
LESERE!
GODKJENT OPPLAG:
28.641
(FMK 2015)

utdanningsnytt.no/diverse/annonseinformasjon

Planleggingsdag for barnehageansatte | 12. august 2016

Livsglede

Barnehagens betydning i barns liv

Foredragsholdere:

Nuria Moe
Kjetil Steinsholt
Lene Chatrin Hansen
Godi Keller
Terje Melaas
Line Melvold

Sted: Oslo, Thon hotell Ullevål – UBC

Tid: Fredag 12.08.16 kl 09.00 – 15.30

Mer informasjon/påmelding: styd.no.

Et samarbeid mellom STYD kommunikasjon AS og Kommuneforlaget

STYD kommunikasjon
STOLT OG YDMYK I MØTE MED ANDRE

NY BOK

Dette er en bok om etikk, følelser og dilemmaer som handler om det særegne i barnehagen. Vi

ser at det er behov for å sette av tid til etisk refleksjon. Gjennom teori og eksempler håper vi at boken kan brukes som et arbeidsredskap til å stå støtt og føle seg hel i sine valg.

Line Melvold og Einar Øverengen

Kjøp boken på styd.no

STYD kommunikasjon
STOLT OG YDMYK I MØTE MED ANDRE

Kan vi gjøre mer for de sensitive barna?

Høysensitive barn er ikke umulige, de er bare mennesker med sterke følelser som de trenger hjelp til å organisere. Å få barnepsykologer på lag i barnehagen ville vært bra.

LONE JONASSEN

Pedagogisk leder, Naturbarna AS, avd. Lilleng naturbarnehage, Fredrikstad
smatrolla@naturbarna.no

Alle vi barnehagefolk opplever de sensitive barna. De barna som stadig er nede på trygghetssirkelen, de som hele tiden blir overveldet av inntrykk og egne følelser. De barna som hele tiden trenger et fang å «lade» på, som Ida Brandtzæg, Guro Øiestad og Stig Torsteinson skriver i boken *Se barnet innenfra*.

Disse barna kan gjerne bli sittende lenge på fanget, før de er klare for å gå ut i verden igjen, for så å komme tilbake til det trygge fanget.

FINN GODFØLELSEN

Noen av de sensitive barna må vi voksne «hente inn», fordi følelsene deres tar overhånd. Det medføre ofte frustrerte handlinger, som kan havne negativt ut mot omgivelsene. Det blir vanskelig å holde i gang en lek, alene eller med andre og det blir vanskelig å dele på de voksnes oppmerksomhet. Mange vil nok kalle disse barna «umulige eller utfordrende», men disse barna er vel bare mennesker med mange sterke følelser inni seg, som trenger hjelp til å organisere dem?

Jeg tror det er lett å miste det positive i seg selv, når man til stadighet havner i kaoset som skjer inni oss. Hvordan kan vi da finne det

positive? Hvordan kan vi finne frem godfølelsen? Hvordan kan vi visualisere oss en positiv situasjon, som igjen kan få oss ut av det vanskelige som skjer inni oss? Og er dette mulig å få til i barnehagen og på så små barn? Eller skal vi satse på at det vi allerede gjør, har gitt barna de verktøyene de trenger for å komme ut av et eventuelt indre kaos?

GODE NOK SOM DE ER

Barn er hele tiden i en dannelsingsprosess på godt og vondt, dermed er det viktig at barna føler de er gode nok som de er. Og jeg tror det blir vanskelig for dem om de hele tiden havner i et indre kaos. Jeg mener at barn som har et kaotisk indre, oftere havner i negative situasjoner. Jeg vil hjelpe dem ut av disse situasjonene, også når de voksne ikke er til stede, men hvordan?

Hva om barnehagefolk kunne samarbeidet med enda flere fagfolk? Hva med å ha barnepsykologer på lag? Vi kunne møtes som et reflekterende team?

FOREBYGGE MOBBING

Noen vil kanskje mene at det er grenser for hvor mye vi skal kunne få til i barnehagen og at dette ikke er vårt kompetansefelt, men samtidig er barnehagen en av de viktigste arenaene, så hvorfor ikke?

Jeg tror dette kan forebygge mobbing.

Og når det gjelder læringsbegrepet; hvordan skal barna kunne lære når de har mer enn nok med å takle følelsene inni seg?

Sensitive barn har ofte et indre kaos av følelser. Derfor er det viktig at vi gir dem følelsen av at de er gode nok som de er.

Foto: Fotolia.com

Ingen seier!

Vi er alle skuffet over nemndskjennelsen – hva gjør vi nå?

Kjære kollegaer, jeg forstår frustrasjonen over at vi for tredje gang får en nemndskjennelse som ikke i større grad anerkjenner barnehagelæreres behov for mer tid til for- og etterarbeid. Spørsmålet er hva vi gjør nå?

KS og Utdanningsforbundet ble ikke enige i forhandlingen om arbeidstid barnehage, og en nemnd har derfor behandlet uenighetene. I mars kom nemndas kjennelse. Kjennelsen slår fast at barnehagelærere og pedagogiske ledere skal bruke minst fire timer i uka til planlegging og til for- og etterarbeid.

BEDRE VERN

Vi har fått vernet tiden bedre i den nye avtalen. Det er barnehagelæreren selv som bestemmer hva de skal bruke planleggingstiden til – i tråd med målsettingene i loven og rammeplanen.

Det er nå bare selve organiseringen av tiden og antall timer (ikke mindre enn fire timer) som skal fastsettes etter drøftinger mellom den tillitsvalgte og styrer.

Kjennelsen innebærer også en større avgrensning av oppgaver. Flere av oppgavene som lå i den gamle avtalen er fjernet slik at det nå er planleggingsarbeid og for- og etterarbeid som gjenstår. Andre pålagte oppgaver kan kun pålegges i de resterende 33,5 timene. Kjennelsen peker på at det er styrers ansvar å legge til rette for at planleggingsarbeidet blir utført etter forutsetningene, og at de fysiske arbeidsforholdene er gode nok.

FORSVARER IKKE STREIK

Utdanningsforbundet aksepterte kjennelsen fordi vi mener vi har fått til et akseptabelt resultat. Nemnda har lyttet til oss og dratt kjennelsen i vår retning. Selv om vi ikke kom i mål, ser vi ikke at nemndas kjennelse kan forsvare en streik.

Den nye avtalen innebærer ingen garantier for at drøftinger på den enkelte arbeidsplass vil gi den enkelte barnehagelærer en bedre arbeidstidsordning. Likevel mener sentralstyret at det ligger noen muligheter i den nye avtalen. Tillitsvalgte og styrer har, gjennom lokale prosesser, et særskilt ansvar for å bidra til løsninger som

fremmer kvalitet i barnehagen. Den tillitsvalgte henter sitt mandat i klubben på den enkelte arbeidsplass. Det er viktig at du deltar på klubbmøter, slik at den tillitsvalgte kan representere medlemmene. Husk at dere kan invitere tillitsvalgte fra alle nivåer i organisasjonen hvis dere trenger hjelp og støtte. Og til alle tillitsvalgte som skal i drøftinger- dere er ikke alene, dere har hele organisasjonen i ryggen.

IKKE JOBB GRATIS

Avtalen gjelder frem til 31.12.2017. Vi har et stykke arbeid å gjøre frem til da.

Jeg mener først og fremst hver og en av oss må ta ansvar for å synliggjøre behovet for mer tid til for- og etterarbeid. Da kan vi ikke privatisere planleggingsarbeidet. Vi må slutte å gjøre det gratis hjemme. Dersom vi får flere oppgaver enn det som er mulig å gjøre innenfor fire timer, må vi kreve flere timer. Får vi ikke det er det styrers ansvar og si noe om hvilke oppgaver som ikke skal prioriteres og ikke den enkelte barnehagelærer. Frem mot forhandlingene i 2017 trenger vi å dokumentere behovet for mer tid til for- og etterarbeid. Det skal vi gjøre ved å kreve overtidsbetalt når vi er vikar i planleggingstiden og slutte å gjøre for- og etterarbeidet gratis hjemme på fritiden. Vi må synliggjøre at kvalitet krever tid! Er dere med?

INGVILD AGA

leder Kontaktforum barnehage i Utdanningsforbundet
Ingvild.Aga@utdanningsforbundet.no

TONE HAGEN

advokatfullmektig i Utdanningsforbundet
Tone.Hagen@utdanningsforbundet.no

Dette **plikter** arbeidsgiver når du er syk

Har du vært lenge syk har du krav på tilrettelegging på jobben.

Det kan være endring av oppgaver, arbeidstid eller utstyr.

Alle arbeidstakere har krav på et helsefremmende og godt arbeidsmiljø. Gjennom en lovpålagt tilretteleggingsplikt skal arbeidsgiver forhindre og forebygge sykefravær blant de ansatte. Langvarig og omfattende sykefravær er uheldig både for den enkelte ansatt, for virksomheten og for samfunnet. Det er derfor viktig at arbeidsgiver tar tilretteleggingsplikten på alvor, og at man som ansatt vet hvilken tilrettelegging man har krav på.

TILRETTELEGGINGSPLIKT

Det følger av arbeidsmiljøloven § 4–6 at arbeidsgiver har plikt til å tilrettelegge for arbeidstakere med redusert arbeidsevne. Plikten gjelder for alle arbeidstakere, uavhengig av om det er kortvarig eller langvarig sykdom, arbeidstakers alder, stillingsgrad og om den ansatte har fast eller midlertidig ansettelse.

Formålet med tilretteleggingsplikten er å få arbeidstakere tilbake til arbeid så raskt som mulig. Arbeidsgiver skal derfor ha en skriftlig rutine for å følge opp

sykefravær hos de ansatte, og herunder vurdere tilretteleggingstiltak.

FINNE LØSNINGER

Etter arbeidsmiljøloven § 4–6 skal arbeidsgiver «så langt det er mulig» tilrettelegge for arbeidstakere som på grunn av redusert arbeidsevne har behov for dette. Arbeidsgiver skal forsøke å finne løsninger som gjør det mulig for arbeidstaker å bli værende i jobben, fortrinnsvis i sitt vanlige arbeid. Tilretteleggingsplikten strekker seg langt, og forbeholdet «så langt det er mulig» skal tolkes strengt.

Arbeidsgiver må vurdere konkret i hvert enkelt tilfelle hvilke tilretteleggingstiltak det er mulig å iverksette. Denne vurderingen må baseres på en avveining av relevante hensyn som arbeidets art, virksomhetens størrelse og økonomiske forutsetninger og arbeidstakers forhold.

VARIGHET

Varigheten av den reduserte arbeidsevnen vil være et sentralt moment ved

vurderingen, samt om helseplagene har oppstått gjennom utførelsen av arbeidet. Dersom virksomheten er tilknyttet IA-avtalen vil dette være et moment i skjerpene retning. I tillegg vil arbeidstakers alder og ansiennitet spille inn. Selv om tilretteleggingsplikten er streng, er den ikke absolutt. Arbeidsgiver plikter ikke å iverksette tiltak som medfører at andre ansattes rettigheter innskrenkes, og er ikke forpliktet til å opprette nye stillinger i virksomheten.

Eksempler på tilretteleggingstiltak er endring av rutiner arbeidsoppgaver eller arbeidstid. Det kan være endringer av fysiske forhold som tilpasning av møbler og utstyr, eller grep som gjelder psykososiale forhold på arbeidsplassen.

Arbeidstaker skal, ifølge arbeidsmiljøloven § 2-3, være med på å finne egnede tilretteleggingstiltak. En dialog med arbeidsgiver er en viktig forutsetning for at tiltakene får reell effekt, slik at den ansatte kommer raskt tilbake i arbeid.

Mangfoldsledelse

Vi må anerkjenne og jobbe for et mangfold i barnehagen hver dag, og ikke bare ved feiring av høytider. Ulikhetene bør bli vår styrke. Det krever mye av lederne.

I barnehagen møter vi foreldre fra ulike kulturer, både innenfor det norske samfunnet og fra andre land. Dette forutsetter at personalet er bevisste og tydelige i egen yrkesrolle og har trygghet på egen kompetanse. Uavhengig av funksjonsnivå, nasjonalitet, språk og kjønn skal alle barn ha et likeverdig barnehagetilbud. Hvordan kan personalet bidra til likeverdighet, deltakelse og inkludering?

NORMALTILSTAND

Mangfold er normaltstanden i vår barnehage. Vi har en ressursorientert tilnærming til mangfold. Det betyr at vi ser på språklige, kulturelle og religiøse forskjeller som en berikelse for fellesskapet i barnehagen, og at vi anerkjenner og synliggjør ulike språk,

kulturer og religioner i innhold, planer og organisering. Det betyr at alle barn, foreldre og personalet er inkludert i barnehagens flerkulturelle fellesskap, og at barnehagen har en flerkulturell pedagogisk forankring.

Mangfoldet gjenspeiler seg også i prosjekter, leker, bøker og rom. Det er viktig at mangfoldet er til stede i hverdagen, og ikke bare når det er feiring av ulike høytider.

EVNE OG KOMPETANSE

Det er ikke alltid slik at en barnehage som har barn med ulik språklig og kulturell bakgrunn har en flerkulturell pedagogisk tilnærming. Den tilnærmingen barnehagen har, avhenger mye av personalets kompetanse og evne og vilje til å håndtere et flerkulturelt miljø. Det er viktig for meg å vise interesse for barnas og foreldrenes fortellinger, og jeg er opptatt av den gode dialogen, som er maktfri og likeverdig. Jeg opplever ofte selv at jeg endrer oppfatning og utvider perspektiver i møtene med foreldre. Det er kvaliteten på møtene mennesker imellom som avgjør endringer i vår praksis. Gjennom gode dialoger mellom personalet og foreldrene får vi en større innsikt i hverandres tanker og verdener, og personalet får viktig informasjon om barna. Det bidrar til at vi bedre kan tilrettelegge for barnet. Jeg mener det

er av stor betydning at barn og foreldre føler seg sett, inkludert og verdsatt i barnehagen, fordi det gir barnet og foreldrene en positiv selvopplevelse og identitetsfølelse.

DELER I «OSS» OG «DEM»

Som leder har mitt språk stor betydning for hvilket miljø jeg skaper på arbeidsplassen.

Ord som fremmer fellesskap, solidaritet og likeverd, og visjoner som anerkjenner personalets ressurser er betydningsfulle for å bygge en samarbeidskultur. Som leder er det viktig å ha et oppløftende positivt språk som gir mestringfølelse.

Språk som deler i «oss» og «dem» er negativt og påvirker motivasjonen og følelsen av tilhørighet.

Vi må være bevisste om hvilket språk vi har i personalgruppa og fokusere på likheter fremfor ulikheter. Det handler om å binde mennesker sammen på tvers av ulikhetene slik at ulikhetene blir vår styrke. Mangfoldsledelse er ikke en egen lederstil, men en viktig del av all type ledelse.

Møtet med mangfold handler ikke om aldri å gjøre feil, men et arbeidsmiljø som er preget av likeverd og en åpen, undrende holdning til hverandre.

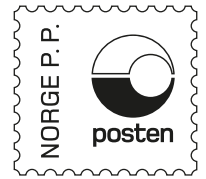
Ofte kan våre holdninger og manglende kunnskap stå i veien. Den enkelte kan gjøre en forskjell.

Står du i veien for deg selv?

ANN KRISTIN HAGHEIM
styrrer Kongseik barnehage, Tønsberg
ann.kristin.hagheim@tonsberg.kommune.no

I hvert nummer inviterer vi en barnehagestyrrer til å skrive om et tema styrreren brenner for.

Returadresse:
Første steg
Utdanningsforbundet
Postboks 9191 Grønland
N-0134 OSLO

LES OGSÅ FØRSTE STEG DIGITALT

Ebladet
finner du på:
udf.no/forstesteg-eblad
eller på
Utdanningsnytt.no
GOD LESNING!

FØRSTE STEG PÅ FACEBOOK

Her får du nyheter, forskning og debatter innen barnehagefeltet, mens du venter på neste utgave av tidsskriftet. **Gå inn og følg oss, da vel!**